T.C.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

GÖRSEL-İŞİTSEL MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİ VE RTÜK

ÜST KURUL UZMANLIK TEZİ

Yusuf BALTACI

ANKARA

OCAK / 2019

T.C.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

GÖRSEL-İŞİTSEL MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİ VE RTÜK

ÜST KURUL UZMANLIK TEZİ

Yusuf BALTACI

DANIŞMAN

RTÜK ÜST KURUL ÜYESİ
Doç. Dr. Hamit ERSOY

ANKARA

OCAK/2019

RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU BAŞKANLIĞINA

Bu çalışma, Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
Başkan	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	
Üye	:	

ONAY
... / ... / 2019

Ebubekir ŞAHİN
Üst Kurul Başkanı

TEZ TESLİM TUTANAĞI VE DOĞRULUK BEYANI

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzman Yardımcılığı Giriş ve Yeterlik Sınavları ile Uzmanlığa Atanma, Yetiştirilme, Görev, Yetki ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 19uncu maddesinin 4üncü fıkrasına istinaden çıkartılan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Tez Hazırlama Yönergesi'ne uygun olarak hazırlamış olduğum uzmanlık tezi ilişikte sunulmuştur.

Bu uzmanlık tezindeki bütün bilgileri akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplayıp sunduğumu; ayrıca, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

… /… / 2019
Yusuf BALTACI
Üst Kurul Uzman Yardımcısı

Uzmanlık Tezinin Adı: Görsel-İşitsel Medya Alanında Uluslararası İş Birliği ve RTÜK

EK:

1- Tez (2 Adet)

2- CD (1 Adet)

Tezi Teslim Alan
Birim Başkanı

... / ... / 2019

TEŞEKKÜR

Bu tezin yazım sürecinde, değerli tecrübelerini benimle paylaşmaktan çekinmeyen, danışman hocam Doç. Dr. Hamit Ersoy'a ve çalışma süresince tüm zorlukları benimle birlikte göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli arkadaşım Ferhat Bakır'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... İİİ

KISALTMALAR ..... Vİ

TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ ..... Vİİİ

GİRİŞ 1

SORUNSAL 1

AMAÇLAR 3

ÖNEM 4

SINIRLILIKLAR 4

ARAŞTIRMA MODELİ 5

VERİLERİN TOPLANMASI 5

BİRİNCİ BÖLÜM 7

1.1. GÖRSEL-İŞİTSEL MEDYA 7

1.1.1. Radyo 7

1.1.2. Televizyon 10

1. 2. ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİ 14

1.3. İŞ BİRLİĞİNİN ÖNEMİ 20

1.4. ULUSLARARASI ÖRGÜTLER 23

1.5. GÖRSEL-İŞİTSEL MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİ 30

İKİNCİ BÖLÜM 36

2.1. RTÜK'ÜN KURULUŞ VE TARİHÇESİ 36

2.2. RTÜK'ÜN YAPISI 38

2.3. RTÜK'ÜN GÖREV VE YETKİLERİ 43

2.4. RTÜK'ÜN BAŞLICA FAALİYETLERİ 47

2.4.1. İzleme 47

2.4.2. Lisanslama 50

2.4.3. Diğer Faaliyetler 53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 58

3.1. RTÜK'ÜN ÜYE OLDUĞU KURULUŞLAR 58
3.1.1. Avrupa Düzenleyici Kuruluşlar Platformu (EPRA) 58
3.1.2. Akdeniz Düzenleyici Otoriteler Ağı (MNRA) 78
3.2. RTÜK'ÜN KURULMASINA ÖNCÜLÜK ETTİĞİ PLATFORMLAR 94
3.2.1. Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Otoriteler Forumu (BRAF) 95
3.2.2. İslam İş Birliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteler Forumu (IBRAF) 114
SONUÇ VE ÖNERİLER 132
4.1. SONUÇ 132
4.2. ÖNERİLER 138
4.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler 138
4. 2. 2. Araştırmacılar İçin Öneriler 140
KAYNAKÇA 142
ÖZGEÇMİŞ 151
ÖZET 152
ABSTRACT 153

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği (European Union)
ACRAN	Afrika İletişim Düzenleyici Otoriteler Ağı (The African Communication Regulation Authorities Network)
AK	Avrupa Komisyonu
AVMSD	Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Hizmetler Direktifi (The EU's Audiovisual Media Services Directive)
BM	Birleşmiş Milletler (United Nations)
BRAF	Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (Black Sea Broadcasting Regulatory Authorities Forum)
BTK	Bilgi Teknolojileri Kurumu
CCA	Moldova Görsel-İşitsel Medya Koordinasyon Konseyi (Consiliul Coordonator al Audiovizualului)
COPEAM	Akdeniz Görsel-İşitsel İşleticiler Daimi Konferansı (Permanent Conference of the Mediterranean Audiovisual Operators)
CSA	Fransa Görsel-İşitsel Üst Kurulu (Conseil supérieur de l'audiovisuel)
EPRA	Avrupa Düzenleyici Kuruluşlar Platformu
FETÖ/PDY	Fetullahçı Terör Örgütü / Paralel Devlet Yapılanması
GİMHD	Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi
IBRAF	İslam İş Birliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı
ITU	Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (International Telecommunications Union)
KEİ	Karadeniz Ekonomik İş Birliği Örgütü
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

MNRA	Akdeniz Düzenleyici Otoriteler Ağı (Mediterranean Network of Regulatory Authorities)
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (The North Atlantic Treaty Organization)
NTRC	Azerbaycan Ulusal Televizyon ve Radyo Konseyi (National TV and Radio Council of the Republic of Azerbaijan)
REFRAM	Fransızca Konuşan Medya Düzenleyici Otoriteler Ağı (Network of French-Speaking Media Regulatory Authorities)
REM	Sırbistan Elektronik Medya Düzenleyici Otoritesi (Regulatory Authority for Electronic Media)
RTYK	Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SKAAS	Sayısal Kayıt ve Analiz Sistemi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

TABLOLAR ve ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 - RTÜK Teşkilat Şeması 43

Tablo.1 RTÜK 2016 Faaliyet Raporu 49
Tablo.2 RTÜK Tarafından Verilen Yayın Lisanslarının Türlere Göre Dağılımı 51

GİRİŞ

"Görsel-İşitsel Medya Alanında Uluslararası İş Birliği ve RTÜK" konulu çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın sorunsalına, önemine, konuyu aydınlatmaya yarayan tanımlara, amaç ve alt amaçlarına, varsayımlarına, sınırlılıklarına, araştırma modeline ve verilerin toplanma biçimine yer verilmiştir.

Sorunsal

Geride bıraktığımız 20. yüzyıl itibarıyla dünyadaki ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi yapılar büyük değişimler geçirmiştir. Bu değişim süreci, içinde bulunduğumuz 21. yüzyılda da devam etmektedir. Özellikle teknolojik gelişmeler başta olmak üzere birçok faktörün etkisiyle 1980'lerden sonra ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda bölgesel ve küresel bütünleşme hareketleri hız kazanmış, ülkeler arasındaki farklılıklar azalma eğilimine girmiş ve dünya çapında asimetrik biçimde karşılıklı bağımlılık ve organik bütünleşme giderek güçlenmiştir.[1] Bu durum, mevcut uluslararası iş birliği girişimlerini derinleştirmiştir ve böylelikle birçok yeni alanda uluslararası iş birliğine kapı aralanmıştır. Bu durum, uluslararası örgütlerin giderek yaygınlaşmasına ve çeşitlenmesine sebep olurken hükümetlerin yanı sıra, kamu kurumlarının da giderek artan oranda uluslararası iş birliği süreçlerinde aktif olarak yer bulmasına olanak sağlamıştır.

Bu çerçevede gelişen iletişim ve telekomünikasyon teknolojilerinin de etkisiyle görsel-işitsel medya alanında birçok konuya ilişkin uluslararası iş birliği geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaca binaen, görsel-işitsel medya alanını düzenleyen ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri ve benzer işlevlere sahip kamu kuruluşları arasında deneyim paylaşımı, yenilik ve gelişmelerin tanıtımı, ortak çalışmalar yürütülmesi, anlaşmazlıkların aşılması ve çeşitli anlaşmalar ihdas edilmesine dönük olarak artan biçimde uluslararası iş birliği geliştirilmektedir. Ayrıca gerçekleştirilen iş

[1] Adıgüzel, M. (2013) Ekonomik Küreselleşmenin Türkiye Ekonomisine Etkileri, (s.1): Akademik Bakış Dergisi (35. Sayı)

birliklerinde ülkelerin fiziki sınırlarını aşan yayınların sebep olduğu enterferans ve yargı yetkisi problemleri, sınır aşan zararlı içerikli yayınlar ve yeni medya kaynaklı sınamalar ile başa çıkma arayışı ele alınan sorunlar olarak ön plana çıkmaktadır.

Görsel-işitsel medya alanında yürütülen müzakereler ve gerçekleştirilen çalışmalar ile ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri bir yandan karşılıklı tecrübe aktarımı yoluyla ülkelerindeki radyo ve televizyon sektörünün gelişimine katkı sunarken diğer yandan ise tek başına çözüm üretemeyecekleri sorunları çözüme kavuşturabilme imkânına sahip olmaktadır. Dolayısıyla bu konuda adımlar atılması faydalı olmanın yanı sıra, aynı zamanda bir gereksinim olarak görülmektedir.

Bu kapsamda, görsel-işitsel medya alanında yürütülmekte olan çok taraflı uluslararası iş birlikleri temsil bakımından iki farklı biçimde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki, düzenleyici otoritelerin devletleri temsilen katıldıkları ve bağlayıcı kararlar alınan iş birliği zeminleridir. Örneğin düzenleyici otoriteler, Avrupa Konseyi (Medya ve Bilgi Toplumu Yürütme Komitesi, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Daimi Komitesi) ve Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) bünyesinde yürütülen çalışmalara devlet tüzel kişiliğini temsilen katılmaktadır. İkinci çalışma alanı ise düzenleyici otoritelerin salt kendi kurumsal yapılarını temsil ettiği ve gönüllülük esasına dayanan iş birliği platformlarıdır. Avrupa Düzenleyici Kuruluşlar Platformu (EPRA), Akdeniz Düzenleyici Otoriteler Ağı (MNRA), Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (BRAF) ve İslam İş Birliği Teşkilatı (İİT) Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (IBRAF) bu tür platformlara örnek teşkil etmektedir.

Mevcut çalışmada RTÜK'ün üyesi olduğu, ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerinin salt kendi kurumsal yapılarını temsil ettiği ve gönüllülük esasına dayanan iş birliği platformları ile bu platformların çalışmaları ele alınacaktır.

Çalışmada, ilk olarak RTÜK'ün üyesi olduğu EPRA ve MNRA, daha sonra ise kurulmasına öncülük ettiği BRAF ve IBRAF incelenecektir. Söz konusu platformların tarihçesi, kuruluş yapısı ve amaçlarından söz edilecek ve bu kuruluşlar aracılığıyla yürütülen faaliyetler anlatılacaktır. Bu çalışmalar aracılığıyla ne tür iş birlikleri geliştirildiği, hangi deneyim ve tecrübelerin karşılıklı aktarımına imkan sağlandığı, hangi sorunların irdelendiği açıklanacaktır. Bu bağlamda, RTÜK'ün faaliyetleri incelenecek ve bu faaliyetlerin etki ve sonuçları yorumlanacaktır. Özellikle RTÜK'ün BRAF ile IBRAF bünyesinde üstlendiği öncü rol üzerinde durulacak ve RTÜK'ün bu organizasyonlardaki deneyimleri ve çalışmaları araştırılacaktır. Bu amaç doğrultusunda sürekli ve süreli yayınlardan, raporlardan, kararlardan, sonuç belgelerinden, hukuki metinlerden, resmi yazışmalardan ve diğer kurum kaynaklarından veriler toplanacaktır. Ayrıca kuramsal çerçeveyi ortaya koyabilmek adına görsel-işitsel medya ve uluslararası iş birliğine ilişkin olarak ilgili literatürden istifade edilecektir.

Amaçlar

"Görsel-İşitsel Medya Alanında Uluslararası İş Birliği ve RTÜK" başlıklı bu çalışmanın amacı; EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesinde gerçekleştirilen çalışmaların irdelenmesi ve bunların öneminin ortaya konulmasıdır. Ayrıca söz konusu platformlar yoluyla RTÜK'ün görsel-işitsel medya alanında gerçekleştirdiği uluslararası iş birliği faaliyetlerinin açıklanması ve bunların yararlarının tartışılması bu çalışmanın bir diğer önemli çıktısını oluşturacaktır. Bu amaçlara ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesinde uluslararası alanda görsel-işitsel medya alanına ilişkin yürütülen çalışmaların kurumsal ve hukuksal zemini ne şekildedir?
- EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesinde yürütülen faaliyetlerin hedefleri, önemi ve etkileri nelerdir?
- Bu faaliyetler bağlamında, RTÜK'ün sahip olduğu yer ve oynadığı rol nedir?

Önem

Bu araştırma, görsel-işitsel medya alanında uluslararası iş birliğinin gerekliliğini ve faydasını ortaya koymayı hedeflemektedir. EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesinde görsel-işitsel medya alanına ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar anlatılacak ve RTÜK'ün bu alanda yürüttüğü faaliyetler ile bu organizasyonlardaki rolünün ne olduğu irdelenecektir.

Ülkemizde, alanyazında görsel-işitsel medyaya ilişkin EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesinde yürütülen faaliyetlerin topluca incelendiği ilk araştırma olması nedeniyle bu çalışma önem taşımaktadır. Yine, RTÜK'ün bu alanda yürüttüğü çalışmalara ilişkin de kapsamlı bir kaynak bulunamadığından bu çalışmanın, söz konusu alanda faydalı bir başvuru kaynağı olacağı değerlendirilmektedir.

Bunların yanı sıra, çalışmada RTÜK'ün EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bağlamında gerçekleştirdiği faaliyetlerde rastlanan eksikliklerin ortaya konması ve bu eksikliklere ilişkin çeşitli öneriler getirmesi itibariyle faydalı çıktılar sunacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

- Araştırmanın temel odak noktasını görsel-işitsel medya teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada, uluslararası iş birliği kavramı ve onun etrafında ele alınan konular siyaset bilimi ve idari çerçeve ile sınırlı tutulmuş; felsefi, sosyolojik ve hukuki alanlarda geniş bir değerlendirme yapılması yoluna gidilmemiştir.

- Araştırmada, görsel-işitsel medya alanında yürütülen ve RTÜK'ün taraf olduğu çok taraflı ilişkiler ele alınmaktadır. Bu çok taraflı ilişkilerin bir tarafında Avrupa Konseyi (Medya ve Bilgi Toplumu Yürütme Komitesi, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Daimi Komitesi) ve Uluslararası Telekomünikasyon Birliği

(ITU) gibi ulusal düzenleyici otoritelerin devletleri temsilen yer aldıkları iş birliği zeminleri vardır. Diğer tarafta ise EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF gibi bağlayıcı olmayan kararlar alan ve ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerinin salt kendi kurumsal yapılarını temsil ettiği ve gönüllülük esasına dayanan iş birliği platformları yer almaktadır. Bu çerçevede, bu araştırmada söz konusu sınıflandırma içerisinde yer alan iş birliği boyutlarından ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerinin salt kendi kurumsal yapılarını temsil ettiği ve RTÜK'ün dahil olduğu EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF gibi iş birliği platformları ele alınacaktır.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada tarama modeli benimsenmiştir. "Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır."[2] Tarama modeli yoluyla RTÜK'ün üye olduğu EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesinde yapılan çalışmalar ortaya konulmuş ve uluslararası ilişkiler alanının bir boyutunu oluşturan örgütlerin durumunun bir parçası betimlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Görsel-işitsel medya alanına ilişkin olarak EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesinde yürütülmekte olan çalışmaların ve bu bağlamda RTÜK'ün faaliyetlerinin irdelendiği bu araştırmada, nitel araştırma biçimlerinden doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar."[3] Doküman incelemesi ile araştırma yürütülürken öncelikle ne tür dokümanlara ihtiyaç duyulacağı ve bu dokümanların ne şekilde temin edileceğinin ortaya konması gerekmektedir.[4]

[2]Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (s.216). Ankara: Seçkin Yayıncılık
[3] a.g.e, (s.217)
[4] a.g.e. (s.224)

Dokümanların seçimi noktasında ise hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi bağlamında değerlendirilmelidir.[5]

Dokümanların toplanması ve incelenmesi aşamasında çalışmanın özüne katkı sağlayacak kitap, dergi, rapor, toplantı notu, tez vb. türündeki belgelere ulaşılarak faydalanılmıştır.

[5] a.g.e. (s.218)

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Görsel-İşitsel Medya

Çalışmanın birinci bölümünde görsel-işitsel medya dendiğinde ilk akla gelen radyo ve televizyonun icadı, işlevleri, tarihsel süreçteki gelişimleri, toplumsal açıdan sağladıkları katkı gibi konular ele alınacaktır. Alanda çalışan kuruluşlar açısından uluslararası iş birliği, önemi, örgütler ve bu örgütler arasındaki iş birliği hakkındaki bilgilere de bu bölümde yer verilecektir.

1.1.1. Radyo

Radyo; bilgi verme, eğlendirme ve eğitme gibi çeşitli toplumsal işlevleri yerine getiren ve geniş kitlelere ulaşabilen başlıca iletişim araçlarındandır. İnsanın duyu organlarından kulağa hitap eden radyo, işitsel medyayı ifade etmektedir. Radyo sözcüğü, Latince ışıldama anlamına gelen "radius" ve Yunanca ses anlamına gelen "phono" sözcüklerinin bir araya gelmesinden oluşan "radiophonie" sözcüğünden türemiştir.[6] Radyo yayını, "Elektromanyetik dalgalar enerjisi (Hertz dalgaları) aracılığı ile bir olayın, bir iletinin (söz, müzik) topluma ses yolu ile aktarılmasıdır. Bir başka deyişle, kulakla duyulamayan sinyallerin, bu amaç için geliştirilmiş özel alıcılar (radyo alıcıları) aracılığı ile bireylerce alınması, dinlenmesidir." [7] Burada yapılan şey ses sinyali taşıyıcı bir dalganın hava içerisinde yayılımının gerçekleştirilmesinin sağlanmasıdır.[8] Sesin uzak mesafelere iletilebilmesine imkân tanıyan teknik buluşların ortaya çıkması ile radyo bir kitle iletişim aracı olarak insan ve toplum hayatına güçlü bir biçimde girmiştir.

Radyo yayınına imkân sağlayan teknik gelişmeler 1860'lı yıllara değin uzanmakla birlikte ilk sürekli radyo yayınları 1920'li yıllarda gerçekleştirilebilmiştir.[9] 1920 öncesinde ABD'de kısa süreli yayınlar yapılmış; ancak, ilk sürekli radyo vericisi

[6] Çetinok, N. (2007) Radyo Bilgisi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları (s.10)
[7] Aziz, A. (2006) Televizyon ve Radyo Yayıncılığı (Giriş). Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları (s.16)
[8] Çetinok, N. (2007) Radyo Bilgisi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları (s.10) (s.70)
[9] Aziz, A. (2006) Televizyon ve Radyo Yayıncılığı (Giriş). Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları (s.16)

olan KDKA adlı kanal Pittsburg"da akşam saatleri ile sınırlı olarak 2 Kasım 1920'de yayın yapmaya başlamıştır.[10] Süreç içerisinde ABD'de radyo yayınları yaygınlaşmış ve 1922'de radyo istasyonlarının sayısı 29'a çıkmıştır.[11] Radyo yayınları ABD'den sonra önce İngiltere (1922), Fransa (1922), Sovyetler Birliği (1922), Almanya (1923) ve daha sonra ise tüm dünya genelinde yaygınlaşmaya başlanmıştır.[12]

Radyo yayınlarının tüm dünyada hızla yaygınlaşmasında onun etki ve gücünün erken dönemlerde anlaşılmış olması büyük bir rol oynamıştır. Bu durumun yansımaları uluslararası politikada da görülmüştür. Örneğin, radyonun Ortadoğu coğrafyasında yayılması İngiltere ve Fransa'nın sömürgeci amaçları için radyoyu bir propaganda aracı olarak kullanma düşüncesinin sonucunda ortaya çıkmıştır.[13] Benzer bir durum Kara Afrikası için de geçerlidir[14]. Ayrıca, radyonun önemini hızla kavrayan devletler kamu hizmeti yayıncılığı yapma yoluna gitmiştir.

Medyaya ilişkin düzenlemelerin niteliği ve boyutları bir ülkedeki hak ve özgürlüklerin düzeyini yansıtan temel göstergelerdendir.[15] Bu düzenlemelere bakılarak bir rejimin otoriter, totaliter ya da özgürlükçü bir yapıya sahip olup olmadığı anlaşılabilir.[16] Medyanın özgürlük alanının geniş tutulması nasıl demokratik toplumun inşası için bir gereklilik ise medyanın bu özgürlüğünün kötüye kullanılması suretiyle toplumsal düzeni bozacak zararlı etkilerinin denetimi adına tedbirler almak da bir başka gerekliliktir. Bu gerekliliğin bir yansıması olarak dünya genelinde radyo yayınlarının yaygınlaşması ve etki gücünün anlaşılması neticesinde bu konuda denetim yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 1927 yılında ABD'de radyo alanının düzenlenmesi amacıyla çıkarılan "Federal Radyo Yasası" bu amaçla atılan öncü adımlardandır.[17] Söz konusu yasa ile bağımsız statüde bir "Federal Radyo

[10] a.g.e. (s.19)
[11] Aydın N. (2008) İnsan Hakları Demokrasi ve Medya. İstanbul: Kum Saati Yayınları(s. 19)
[12] a.g.k s.19
[13] Öngören, G. (2006) Ortadoğu Ülkelerinde Radyo ve Televizyonun Gelişimi. İstanbul: Der Yayınları (s. 395)
[14] a.g.e. (s. 410-412)
[15] Işık, M. (2002) Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri. Konya: Eğitim Kitabevi (s.5)
[16] a.g.e. (s.5)
[17] Işık, M. (2002) Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri. Konya: Eğitim Kitabevi (sy.21)

Komisyonu" da ihdas edilmiştir. Müteakiben pek çok farklı ülkede radyo yayınlarına ilişkin yasal düzenlemeler yapılmış Federal Radyo Komisyonu benzeri kamu otoriteleri bu alanda görevli ve yetkili kılınmıştır.

Radyolarda haberler, müzikler, reklamlar, dini programlar, spor programları, belgesel programlar, eğitim programları başta olmak üzere çok fazla sayıda program türünde yayın gerçekleştirilmektedir.[18] Radyo istasyonlarının bir kısmı farklı alanlarda program türlerine yer vermekte iken diğer bir bölümü ise belli program türleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Haberler, başlangıçtan itibaren radyo programlarında büyük bir önem taşımıştır. Haberlerin yanı sıra radyo programları içerisinde müzik, yeri ve önemi ile ayrıcalıklı bir konuma sahiptir.

Radyo, İkinci Dünya Savaşı sonrasında televizyon yayıncılığının ortaya çıkışına kadar olan süreçte çok etkin ve önemli bir kitle iletişim aracı olarak varlığını sürdürmüştür. 30 Ekim 1938'te Orson Wells'in CBS Radyo'sunda yayınlanan "The War of the Worlds" (Dünyalar Savaşı) adlı oyununu dinleyen kişilerin oyundaki kurguyu gerçek olarak algılayarak dünyayı uzaylıların işgal ettiği düşüncesiyle korku ve panik içerisinde evlerini ve şehirlerini terk etmiş olmaları hadisesi radyonun o dönemlerdeki etkisini göstermesi bakımından oldukça çarpıcı bir örnektir.[19]

İkinci Dünya Savaşı sonrasında televizyon yayıncılığının ortaya çıkması ve yaygınlaşması neticesinde, radyonun altın çağı sona ermiş ve televizyonun etkisi giderek artmıştır.[20] Yıllar sonra ortaya çıkan internet, kitle iletişim araçlarında çeşitliliği ve zenginliği artırmıştır. Radyo kaçınılmaz bir biçimde bu yeni gelişmelerden etkilenmiştir. Radyonun yalnızca sese dayanması nedeniyle etki ve gücünü büyük oranda yitirdiğine yönelik görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşlere karşın halen radyonun birtakım özellikleri ile varlığını büyük oranda sürdürme imkânına

[18] Çetinok, N. (2007) Radyo Bilgisi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları (s.29-31)
[19] Yaylagül, L. (2014) Kitle İletişim Kuramları (Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar) Ankara: Dipnot Yayınları (s.48)
[20] http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Radyo%20Televizyon%20Tarihi.pdf (05.03.2018)

sahip olduğunu düşünenler de bulunmaktadır. Bu düşünceye sahip kimseler radyonun "eş-dost sıcaklığını" veren, insanın "çağdaş yalnızlığını" dindiren bir özellik taşıdığını ve dinleyiciye en ucuz ve en doğrudan ulaşma aracı olduğunu ifade etmektedir.[21]

Radyo yayınları internet ve televizyon gibi alternatif kitle iletişim araçlarının varlığından etkilenmiş olmakla birlikte çeşitli yönleri ile diğer kitle iletişim araçlarından ayrılmaktadır. Bu yönleri; imgeleme gücü, iletişim hızı, erişim kolaylığı, düşük maliyeti ve kişiye daha doğrudan seslenebilme gücü olarak ifade edilebilir.[22] İnternetin gelişimi de radyo yayınları üzerinde tek yönlü olumsuz bir etki doğurmamıştır. İnternet, yalnızca alternatif bir kitle iletişim aracı olarak belirmemiş aynı zamanda radyo yayıncılığı için alternatif bir iletim ortamı haline de gelmiştir.

Cep telefonları da gelişen teknoloji ile radyo yayınlarının alınmasına ilişkin farklılaşmaya sebep olmuştur. Günlük hayatımızın bir parçası haline gelen cep telefonları aracılığıyla insanlar her yerden radyo yayınlarına erişim sağlayabilmekte ve seyahat ederken, ev işleriyle uğraşırken ya da gece uykuya dalarken radyo dinlemektedir. Dolayısıyla, sahip olduğu ayırt edici birtakım özelliklerin ve dinleyici alışkanlarının etkisiyle radyo günümüzde önemli bir kitle iletişim aracı olarak varlığını sürdürmektedir.

1.1.2. Televizyon

Televizyon, radyodan farklı olarak işitsel öğelerin yanında görsel öğeleri de içeren bir kitle iletişim aracıdır. Kelime anlamı itibarıyla uzak görüntü anlamına gelen televizyon, görüntü ve sesin iki boyutlu olarak siyah-beyaz ya da renkli olarak izlenmesine imkân tanıyan teknik bir araçtır.[23] Televizyon yayını, "Elektronik dalgalar enerjisi (Hertz dalgaları) aracılığı ile bir olayın, iletinin (söz, müzik) topluma hem ses,

[21] Çetinok, N. (2007) Radyo Bilgisi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları (s.1)
[22] a.g.e. (s.31-32)
[23] Uğurlu, F. ve Öztürk, Ş. (2016) Türkiye'de Televizyon Haberciliği, Özel Televizyon Kanallarının Getirdikleri Konya: Tablet Kitabevi (s.39)

hem de görüntü (optik) olarak aktarılmasıdır. Bu aktarımda, boşlukta yayılan ses ve görüntü sinyalleri bu amaç için geliştirilmiş alıcılar (televizyon alıcıları) ile alınır." [24]

Televizyon teknolojisinin ortaya çıkışına zemin hazırlayan ilk teknik buluşlar 19. yüzyıla dayanmakta ise de televizyonun icadı 1923 yılında, İngiltere'de İskoç mucit John Logie Baird tarafından gerçekleştirilebilmiştir[25]. Halka açık ilk televizyon gösterisi 13 Haziran 1925 tarihinde ABD'de gerçekleştirilmiş olmakla birlikte, televizyon yayıncılığının başlangıcı 26 Ocak 1926'da John Logie tarafından bir grup bilim adamının katılımı ile gerçekleştirilen gösteri olarak kabul edilmektedir[26]. Ancak sürekli televizyon yayınlarının ortaya çıkışı ve yaygınlaşması zaman almıştır. İlk deneysel televizyon yayıncılığı 1931'de ABD'de gerçekleştirilmiş ve bir yıl sonra ise 25 televizyon kanalına deneme yayını yapma izni verilmiştir [27]

İkinci Dünya Savaşının başladığı 1939 yılına kadar ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'da birçok deneysel televizyon yayını gerçekleştirilmiş olmasına karşın televizyon alıcılarının sayısının oldukça sınırlı olması nedeniyle televizyon tam anlamıyla bir kitle iletişim aracı haline gelememiştir.[28] İkinci Dünya Savaşı birçok alanda yapılan çalışmaları sekteye uğratmıştır. Televizyon da bundan nasibini almış ancak savaşın sona ermesi neticesinde sekteye uğrayan televizyon yayınları ve televizyon teknolojilerine yönelik gelişmeler tekrar ivme kazanmıştır. Bu bağlamda, daha önce televizyon yayınları gerçekleştirilen ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'nın ardından 1951'de Hollanda, 1953'te Belçika ve Danimarka, 1955'te Avusturya ve Lüxemburg, 1956'da İsveç ve İspanya'da düzenli televizyon yayınları yapmaya başlamıştır.[29] Zaman içeresinde de televizyon yayınları tüm dünya genelinde yaygınlaşmıştır.

[24] Aziz, A. (2006) Televizyon ver Radyo Yayıncılığı (Giriş) Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları (s.19, s.16)
[25] Aydın, N. (2008) İnsan Hakları Demokrasi ve Medya. İstanbul: Kum Saati Yayınları (s.169-170)
[26] a.g.e. (s.169-170)
[27] Uğurlu, F. ve Öztürk, Ş. (2016) Türkiye'de Televizyon Haberciliği, Özel Televizyon Kanallarının Getirdikleri Konya: Tablet Kitabevi (s.45-46)
[28] a.g.e. (s.46-47)
[29] a.g.e. (s. 48)

Televizyon yayınları başlangıçta genel olarak kamu medya hizmeti sağlayıcıları tarafından gerçekleştirilmekte iken 1980'li yıllardan sonra dünya genelindeki politik eğilimlere paralel olarak özel televizyon kanallarının sayısı artış göstermiştir. Özel televizyon kanalları daha geniş bir hareket serbestliğine sahip olarak daha renkli bir yayıncılığa kapı aralamıştır. Özel yayıncılığın ortaya çıkışı televizyon dünyasında çok sesliliği beraberinde getirmiştir. Farklı yayın kuruluşları izleyicilere tercih yapma olanağı tanımıştır. Özel televizyon yayıncılığı özgür ve özerk yayınların sayısını artırmıştır. Ancak özel televizyon kanalları faaliyetlerini sürdürebilmek için ticari bir kazanç elde etmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu sebeple, özel televizyon kanalları reyting elde etmek ve reklam gelirlerini artırmak istemektedir. Bu istek, televizyon kuruluşlarının yayın politikalarının özerklik ve özgürlüğünü sınırlandırmakta ve medyadan beklenen toplumsal sorumluluk doğrultusunda hareket etmesini güçleştirmektedir.

Özel televizyon kanallarının ortaya çıkışı devlet eliyle gerçekleştirilen televizyon yayıncılığını sorgulanır hale getirmiştir. Kamu yayıncılığına yönelik sorgulamalarda, kamu yayıncılarının özel yayıncılardan farklı birtakım işlevlere sahip olduğuna ilişkin düşünceler ortaya atılmıştır. Bu minvalde, kamu hizmeti yayıncılarının özel yayıncılardan farklı olarak temelde kâr amacı gütmeyen bir bakış açısına sahip oldukları, toplumsal gereksinimler ve kamusal yarar doğrultusunda hareket ettikleri şeklindeki görüşler ön plana çıkmaktadır. Birçok kamu hizmeti yayıncısının ülkelerindeki demokratik çoğulculuğun sağlanmasına, dezavantajlı grupların gözetilmesine, kamuoyunun nesnel bir biçimde bilgilendirilmesine ve devlet aygıtının resmi sözcülüğünün yapılmasına hizmet ettiği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda kamunun televizyon yayıncılığı hizmeti sunmasının anlamlı bir zemine oturtulduğu söylenebilir. Ayrıca, Richard Musgrave tarafından ortaya atılan "erdemli mallar görüşü" de kamu hizmeti yayıncılığının gerekliliğine ilişkin görüşü destekler mahiyettedir. Mugrave, bazı malların ya da hizmetlerin toplumun sağlığı ve refahına katkı sunma potansiyeli taşımasına rağmen bilgi ve/veya gelir düzeylerinin yetersizliği nedeniyle talep yetersizliği yaşanabileceğinden söz etmektedir. Medya

içeriklerine göz atıldığında benzer bir durumla karşılaşılabilir. Zira televizyon ekranlarında toplumsal faydayı sağlayacak içeriklerden daha çok reyting amaçlı hareket edildiği bilinmektedir. Kamu hizmeti sağlayıcılarının bu noktada inisiyatif alarak toplumsal faydaya yönelik içerik üretimine yoğunlaşmaları faydalı görülmektedir.

Televizyonlarda haberler, filmler, reklamlar, belgeseller, yarışma programları, dini programlar, çocuk programları, tanıtım programları, hava durumu bültenleri başta olmak üzere çok fazla sayıda program türüne yer verilmektedir. Bu kapsamda, televizyon yayıncılarının bir kısmı genel yayıncılık gerçekleştirme yoluna giderken bir kısmı ise belli program türleri ile sınırlı olarak tematik yayıncılık yapmayı seçmektedir. Özellikle televizyon yayıncılığının ortaya çıkışı ve gelişiminde radyoda olduğu gibi habercilik önemli bir yer tutmaktadır. Televizyon haberciliğinin sıcağı sıcağına olay ve gelişmeler hakkında bilgi verme imkânı onu yazılı basının önüne çıkaran unsurların başında gelmekte iken hem görsel hem de işitsel olarak bunları aktarma imkânı ise onu radyo haberciliğinden üstün kılmaktadır. Genel izleyici kitlesini hedefleyen yayıncılardan farklı biçimde, bazı televizyon yayıncıları haber kanalı olarak faaliyet göstermektedir. Bunların dünya genelinde başlıca örnekleri de Al Jazerra, CNN, BCC, RT, France 24 kanallarıdır. Kimi televizyon kanalları ise spor haberciliği ya da ekonomi haberciliği (Bloomberg TV) gibi alanlarda yayın yapmayı seçmekte ve daha özel bir izleyici kitlesine hitap etmektedir.

Televizyonun eğlendirici yönünün yansıması olarak sinema filmleri televizyon ekranlarında yer bulmaya başlamıştır. Böylece bir yandan sinema endüstrisi ürünleri için bir pazar edinmiş iken bir diğer taraftan ise sinema salonları alternatif bir sunuş platformunun ortaya çıkışı ile belli oranda bir rekabet ile karşı karşıya kalmıştır. Televizyon, spor sahalarında da benzer bir etki meydana getirmiştir. Televizyon bir yandan çeşitli spor dallarının gelişip yaygınlaşmasını ve erişilebilirliğini sağlarken bir diğer tarafı ile de spor müsabakalarının sunumunu yaparak spor sahalarına gitmeyi zorunlu olmaktan çıkarmıştır.

Günümüzde internet teknolojilerinin ortaya çıkışı ile birlikte televizyonun iletişim araçları içerisindeki yeri ve önemi tartışma konusu haline gelmiştir. Özellikle internet, diğer kitle iletişim araçlarının taşıdığı özellikleri taşımasının yanı sıra bireylere daha fazla içerik seçeneği sunması, etkileşimli yapısı ve içeriklere erişim konusunda zaman kısıtından azade oluşu ile iletişim ortamında büyük bir devrime yol açmıştır. Bu devrim, televizyonun geleceğine ilişkin soruları da beraberinde getirmektedir. Ancak, tüm bu gelişmelere karşın çağımızda televizyon hala popüler ve yüksek kullanım oranlarına sahip bir iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.[30]

1. 2. Uluslararası İş Birliği

İş birliği; amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı ya da bir işin birden fazla kişi tarafından birlikte yapılması anlamına gelmektedir.[31] İş birliği ortak amaçlara ulaşılmasının yanı sıra çatışan menfaatlerin uyumlaştırılmasına da fırsat sunar. Gerçek ve tüzel kişiler, iş birliği yoluyla tek başlarına başarmaları mümkün olmayan amaçları gerçekleştirebilmektedir. Tek başlarına ulaşabilecekleri amaçlara ise daha kolay ve/veya daha az maliyetle erişebilmektedirler. İş birliği etkileşim ve koordinasyonu gerekli kıldığından kişiler arasında var olan ilişkilerin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Uluslararası iş birliği, iş birliğinin devletler ve uluslararası örgütler başta olmak üzere uluslararası aktörler arasında gerçekleştirilmesi durumunu ifade etmektedir.

Esasen devletler egemenlik konusunda oldukça hassas yapılar olup uluslararası alanda bu egemenliklerini sınırlayıcı nitelikte ilişkilerden kaçınma eğilimdedir.[32] Bu eğilim devletlerarasındaki ilişkilerin yürütülmesinde sınırlandırıcı bir etkiye sahiptir. Çünkü devletler ekonomik, siyasi, askeri ya da diğer konuları uluslararası alanda

[30]http://www.milliyet.com.tr/turkiye-televizyon-izlemede-dunya-teknoloji-haber-2426319/ (27.03.2018)
[31] https://www.seslisozluk.net/i%C5%9F-birli%C4%9Fi-nedir-ne-demek/ (28.03.2018)
[32] Hasgüler, M. ve Uludağ, M. (2007) Uluslararası Örgütler, Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar. İstanbul: Alfa Basım (s.7)

birtakım müzakereler yürütürken ya da anlaşmalar akdederken kendi egemenliklerini ilgilendiren hususların tartışmaya açılmasına rıza göstermek durumunda kalabilmektedir. Bu noktada, devletlerin neden bu tür uluslararası ilişki faaliyetleri yürüttüğü sorusu cevaplanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Günümüzde dünya çok yönlü, yapısal ve dinamik bir dönüşüm süreci yaşamaktadır. Bu dönüşüm ekonomiden siyasete, kültürden sosyal yapıya kadar her alanı etkilemektedir. Ulus devletler yaşanan bu dönüşümler karşısında birçok yeni sorunla karşı karşıya gelmekte ve değişen koşulların yarattığı sınamalar, devletlerarasında daha yoğun ilişkiler kurulmasını ve iş birliği mekanizmaları oluşturulmasını elzem hale getirmektedir.[33] Örneğin; küresel terör, uluslararası kaçakçılık, çevre sorunları ve savaşlar gibi pek çok sorun ulus devletlerin kendi başlarına çözüme kavuşturmayacağı nitelikte sorunlardır. Ayrıca devletler, uluslararası ticaret yoluyla toplumlarının zenginliklerini artırma, kültürel ortaklıklar yoluyla kendi değerlerini yayma ve geliştirme gibi olanaklara da erişebilmektedir. Bundan başka birçok farklı alanda uluslararası iş birliğinin faydaları görülmektedir. Tüm bu sebeplerle, devletler uluslararası iş birliği yapma ihtiyacı hissetmektedir.

Uluslararası sistemde ulus devletlerdeki hiyerarşik yapının aksine, devletlerin eşitliği ilkesinden kaynaklanan yatay bir yapılanma bulunduğundan anarşi hâkimdir[34]. Sistemi düzenleyen uluslararası yapılar iç hukuktan farklı olarak yasama, yürütme ve yargılama gücünden büyük oranda yoksundur.[35] Bu yoksunluk nedeniyle uluslararası sistemi idare edecek ve yaptırım uygulayabilecek herhangi bir otorite bulunmamaktadır.[36] Uluslararası ortamın anarşist niteliği ve uluslararası hukukun kapsayıcı olmaktan ve yaptırım gücünden mahrum olması, devletlere uluslararası ilişkilerini yürütmek bakımından geniş bir hareket alanı sunmaktadır.[37]

[33] Yüksel, M. (2001) Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye. Ankara: Siyasal Kitabevi (s. 75)
[34] Çıtak, E. (2014) "Uluslararası İlişkilerde Gerçeklik" (Ed.Şahin, M. ve Şen, O.) *Uluslararası İlişkiler Teorileri Temel Kavramlar* İstanbul: Kripto Basım (s.52)
[35] a.g.e. (s.52)
[36] Pazarcı, H. (2011) Uluslararası Hukuk Ankara: Turhan Kitabevi (s.9)
[37] Gönlübol, M. (2014) Uluslararası Politika. Ankara: Siyasal Kitabevi (s.401 ve 411)

Şüphesiz ki devletler uluslararası ilişkilerini yürütürken ve iş birliği yaparken kendi menfaatlerini gözetmektedir. Karar alırken fayda ve maliyet analizi yapmaktadırlar. Zaman zaman güvensizlik duygusu ile karşı tarafın/tarafların kazançlarını göz önünde bulundurarak kendi kazançları ile karşılaştırabilmekte hatta bazı devletler bu konuda fazlası ile bencil davranabilmektedir. Bu şekilde hareket eden devletler, tüm aktörler için ortak bir çıkar sağlama potansiyeline sahip iş birliği fırsatlarından dahi mahrum kalabilmektedir.[38] Bu duruma açıklama getirilebilmesi amacıyla uluslararası ilişkiler alanyazınında farklı görüşler öne sürülmüştür. "Realist görüş", uluslararası alandaki anarşi kaynaklı belirsizlik ve güvensizliğin devletlerarasında iş birliği yapılmasına engel teşkil ettiğini ileri sürerken "liberal görüş", her geçen gün artan iletişim ve etkileşimin belirsizlik ve güvensizliği azaltıcı etkisiyle iş birliği geliştirilmesinde kolaylaştırıcı etki yaptığını iddia etmektedir.[39] 21. yüzyılın beraberinde getirdiği değişim ve dönüşümler, uluslararası örgütlerin yaygınlaşması ve uluslararası alanda artan diyalog ortamı, liberallerin öne sürdüğü görüşleri destekler mahiyettedir.

Bu tartışmalar etrafında, uluslararası ilişkiler alanyazınında konuya ilişkin olarak ortaya konan diğer görüşlerin de irdelenmesi yararlı olacaktır. Bunlardan biri olan "idealist yaklaşım," devletlerin iş birliği ile birçok alanda ortak menfaatlere ulaşabileceğini ve bu nedenle uluslararası alanın hukuki düzenlemeler yoluyla iş birliğine imkân tanıyacak bir yapıya kavuşturulmasının mümkün olduğunu savunmaktadır.[40] İdealistlerin bu yaklaşımının ardında, sosyal alanda iş birliğinin istikrar ve düzeni sağlayacağı; ekonomik alanda iş birliğinin zenginliği ve refahı artıracağı; hukuki alanda iş birliğinin adalet ve huzuru temin edeceği ve siyasal alanda iş birliğinin ise barış ve güvenliği beraberinde getireceği düşüncesi yatmaktadır.[41] Uluslararası iş birliği zeminini açıklayabilmek adına incelenmesi gereken bir diğer

[38] Jennifer Sterling (2016) Neoliberalizm (Ed. Tim Dunne, Mılja Kurki ve Steve Smıth) (Çev.: Özge Kelekçi) Kitap Bölümü Sakarya: Mega Basım Yayın (s.136-137)
[39] Arı, T. (2008) Uluslararası İlişkiler Teorileri (Çatışma, Hegemonya, İş Birliği) Bursa: Marmara Kitap (s.336)
[40] Gözen, R. (2014) İdealizm (Uluslararası İlişkiler Teorileri). İstanbul: İletişim Yayınları (s.94-95)
[41] a.g.e. (s.94)

görüş de uluslararası ilişkiler teorilerinden olan "neoliberalizm"dir. Neoliberal görüş, devletleri "çatışan menfaatlere sahip farklı yurtiçi aktörlerden oluşan varlıklardan çok, belirli ve sınırlandırılabilir hedefleri olan birleşik varlıklar olarak görür."[42] Neoliberaller, uluslararası alanda çeşitli sorunlardan kaynaklı anarşinin varlığını kabul etmekle beraber devletlerin, uluslararası örgütlerin yardımıyla kolektif eylemler gerçekleştirmesinin kolektif menfaatlere ulaşılmasını sağlayabileceğini öne sürer.[43] Buradaki yaklaşım, klasik liberal anlayışın bireylerin kendi menfaatlerini gerçekleştirirken başkaları ile gerçekleştirdikleri etkileşimin toplumsal fayda maksimizasyonuna sebep olacağı görüşü ile paralellik arz etmektedir.

Dünyada her geçen gün ekonomi, kültür, siyaset vb. alanlarda karşılıklı iletişim ve etkileşim giderek artmaktadır. "Hükümetler, bundan böyle sınırlarından ekonomik nesnelerin, teknolojik yeniliklerin bilgi, haber ve fikirlerin akışını kontrol etmekte güçlük çekmekte ve bu çerçevede başvurdukları iç politika tedbirleri etkinliğini kaybetmektedir."[44]. Bilhassa İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan bölgesel entegrasyon eğilimleri ile 1990 sonrası uluslararası ilişkilerin önemli bir gündem maddesi halini alan küreselleşme, uluslararası iş birliği arayışlarına ve girişimlerine hız kazandırmıştır. Küreselleşme ile birlikte yalnızca egemen ulus devletlere dayandırılan uluslararası ilişkiler yaklaşımı zayıflamıştır.[45] Uluslararası ilişkiler ve uluslararası iş birliği kavramları ulus devletler, çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları ve halklar arasında siyasi, ekonomik, insani, kültürel ve toplumsal alanda yürütülen uzlaşma, anlaşma ve pazarlık yürütme süreçlerini kapsar hale gelmiştir.

Bu bağlamda, dünyada bölgesel ve küresel istikrarın sağlanmasından, küresel ısınma ile mücadele, insan haklarının uluslararası korunumu, mültecilere ilişkin ortak çalışmalar yürütülmesi, serbest ticaretin sağlanması ve medya alanında iş birlikleri geliştirilmesine varıncaya değin birçok farklı alanda ve konuda giderek artan oranda iş birliği eğilimi ortaya çıkmıştır. Tüm bu nedenlerle, devletler uluslararası alanda

[42] Jennifer Sterling (2016) Neoliberalizm (Ed. Tim Dunne, Mılja Kurki ve Steve Smıth) (Çev.: Özge Kelekçi) Kitap Bölümü Sakarya: Mega Basım Yayın (s.132)
[43] a.g.e. (s.132-133)
[44] Yüksel M. (2001) Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye. Ankara: Siyasal Kitabevi(s.103)
[45] a.g.e. (83)

hareket serbestliğine sahip olmalarına rağmen karşılıklı iş birliğinin sağlayacağı menfaat ve kazançları göz önünde bulundurarak egemenliklerini sınırlayıcı nitelikteki uluslararası anlaşmalar yapma, uluslararası hukuk kurallarını ve uluslararası örgütlerin kararlarını kabul etme yoluna gitmekte ve gerek ikili gerek çok taraflı ilişkiler yoluyla belli sorunlar ya da ortak çıkarlar çerçevesinde birçok alanda uluslararası iş birliği geliştirilmektedir.

Devletlerarası iş birliğinin bir başka yansıması karşılıklı deneyimlerin ve uygulamaların aktarılmasıdır. Son yıllarda devletlerarasında artan yüksek, orta ve alt düzey diplomatik ilişkiler sayesinde, artık devletler diğer devletlerin politikalarına ve deneyimlerine daha kolay bir şekilde ulaşabilmekte ve onların deneyimlerinden yararlanabilmekte; yenilikler ve reform süreçlerinde diğer devletlerin deneyim ve uygulamalarından istifade edebilmektedirler. Devletler bunu yaparken farklı metotlara başvurmaktadır. Bazı devletler diğer devletlerin uygulamalarını az veya çok değiştirerek ya da hiçbir değişiklik yapmaksızın "kopyalama" metodunu kullanarak uygulamakta iken bazı devletler kendi toplumsal ve siyasal şartlarına uygun değişiklikler yaparak "uyarlama" metodunu kullanmaktadır.[46] Benzer biçimde, iki farklı ülke uygulamalarının değişik unsurlarını birleştirmek suretiyle "harmanlama" metodu, farklı ülke uygulamalarının değişik unsurlarını bir araya getirerek yeni bir program biçiminde sunulması olan "sentez" metodu ve diğer ülke uygulamalarından yalnızca entelektüel bir teşvik amacıyla esinlenilmesi suretiyle yeni bir uygulama modeli ortaya koyulması anlamına gelen "esinlenme" metodu diğer devlet deneyimlerinden istifade edilmesi noktasında kullanılan metotlar olarak ortaya çıkmaktadır. Siyasal hükümetlerin reformlar esnasında benimsedikleri metot, ülkelerin bürokratik kadrolarının niteliği, yapılagelişi, kamuoyu beklentileri ve toplumsal ihtiyaçlar ile paralellik arz etmelidir. Bu kapsamda ülkeler uygulama ve deneyim aktarımı amacıyla pek çok farklı diplomatik kanalı bir fırsat olarak görmektedir. Çeşitli uluslararası kuruluşlar, platformlar, toplantılar ve ikili ve çok taraflı görüşmeler bunların başlıcalarından kabul edilmektedir.

[46] Kapucu, N. ve Kösecik, M. (2003) "Ülkeler Arasında Yönetsel Reform Transferi" (Derleyen: M. Akif Çukurçayır) Yeni Kamu Yönetimi Örneği Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim, Ekonomi Konya: Çizgi Kitabevi (s.205)

Uluslararası ilişkilerin temel aktörleri olan devletler belli bir hiyerarşi içerisinde örgütlenmiş yapılardır. Devlet aygıtı siyasal iktidarlar eliyle yürütülmekte ve siyasal iktidarlar devleti idare ederken çeşitli kamu kurumlarından yararlanmaktadır. Kamu kurumlarından kanunların kendilerine verdiği görev ve yetkiler kapsamında siyasal iktidar ile uyumlu bir biçimde faaliyet yürütmesi beklenmektedir. Temel olarak devletler, dış ilişkilerini dışişleri bakanlıkları aracılığıyla yürütür. Ancak dışişleri bakanlıkları dışındaki diğer kamu kurumlarına da uluslararası ilişkiler faaliyeti çerçevesinde çeşitli görev ve yetkiler tanınması uygulamada sıklıkla rastlanan bir durumdur.

Dışişleri bakanlıkları haricindeki diğer kamu kurumlarınca yürütülen uluslararası ilişkiler faaliyetleri daha çok temel dış politika konularının dışında kalan, daha az kritik ve bağlayıcılığı zayıf olan konular üzerine yoğunlaşmaktadır. Burada amaç, belli bir uzmanlığı gerekli kılarak yürütülen çalışmaların konunun uzmanları tarafından ele alınmasına imkân tanımak ve iş birliği olanaklarını geliştirmektir. Bu kurumlardan, yasalarla belirlenen sınırlar içerisinde uzmanlık alanlarında diğer devletlerin muadil kurumları ve ilgili uluslararası teşkilatlar içerisinde temsil ve müzakere misyonlarını yerine getirmesi beklenmektedir. Kamu kurumları bu misyonlarını ikili ve çok taraflı uluslararası ilişkiler faaliyetleri yoluyla gerçekleştirmektedir. Çok taraflı ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla kamu kurumlarının görevli ve yetkili kılındıkları alanlarda uluslararası teşkilatlar bulunmaktadır. Ayrıca kamu kurumları arasında deneyim aktarımı ve çeşitli sorunların ele alınması amacıyla oluşturulmuş birçok farklı birlik bulunmaktadır. Uluslararası Polis Birliği (IPA, Türkiye'yi temsilen Emniyet Genel Müdürlüğü), Akdeniz Enerji Gözlemevi (OME, Türkiye'yi temsilen BOTAŞ), Dünya Su Konseyi (WWC, Türkiye'yi temsilen Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü) Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (BRAF, Türkiye'yi temsilen RTÜK) ve İslam İş Birliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Birliği (IBRAF, Türkiye'yi temsilen RTÜK).[47] Devletlerarası ilişkilerin ve iş birliği süreçlerinin kamu kurumları arasında ihdas edilen birtakım

[47] https://www.dernekler.gov.tr/media/.../YurtdisindakiUluslararasiTesekkullere-.xls (03.04.2018)

uluslararası kuruluş ve platformlar aracılığıyla yürütülmesi, uygulamada sıklıkla rastlanan bir durumdur.

1.3. İş Birliğinin Önemi

Uluslararası iş birliğinin önemi, çatışan menfaatlerin uyumlaştırılması, ortak çıkarların gerçekleştirilmesi, devletlerin tek başlarına çözüm bulmalarının mümkün olmadığı konulara ilişkin birlikte hareket etmelerinin sağlanması olarak özetlenebilir. Temel olarak uluslararası iş birliği, uluslararası arenada devletlerarasında barışın ve iyi ilişkilerin tesis edilmesine hizmet etmektedir. Bilim ve teknoloji alanlarında meydana gelen büyük gelişmeler de ulusal sınırları aşan sorunları beraberinde getirdiğinden ulus devletler üzerinde uluslararası iş birliği yapmaları yönündeki baskıyı artırmıştır.[48] Bu sebeplerle, devletler uluslararası alanda barış ve istikrarın sağlanması, tek başına çözüm üretmelerinin mümkün olmadığı küresel ve bölgesel sınamaların üstesinden gelinmesi ve ortak çıkarlara ulaşılabilmesi amacıyla uluslararası iş birliği gerçekleştirme yoluna gitmektedir.

Devletlerden sonra uluslararası ilişkilerin en önemli aktörü olarak kabul edilen uluslararası örgütler, uluslararası ilişkiler bağlamında büyük bir öneme sahiptir. Uluslararası örgütler uluslararası hukukun oluşturulmasında, uluslararası düzende istikrarın tesis edilmesinde, devletlerarasındaki uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca uluslararası örgütler devletlerarasında iş birliği geliştirilmesine aracılık etmeleri ve iş birlikleri için kolaylaştırıcı bir rol oynamaları bakımından önemli bir yere sahiptir. Nitekim BRAF ve IBRAF bünyesinde yürütülen iş birliği sayesinde birçok üye ülke arasında mevcut sorunların çözümüne ilişkin daha yumuşak bir zemin oluşturulabildiği gibi, birçok sorunun oluşmasına da mani olunabilmektedir.

[48] Hasgüler, M. ve Uludağ, M. (2007) Uluslararası Örgütler, Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar. İstanbul: Alfa Basım (s.7)

Devletler; terörizm, insan kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, küresel ısınma, çevre kirliliği, uzayın ve denizlerin paylaşımı, deniz ve hava korsanlığı, fikri mülkiyet haklarının ihlali, mülteciler gibi pek çok sorunu kendi egemenlik sınırlarını aşması nedeniyle tek başına çözüme kavuşturma imkanına sahip değildir. Ayrıca, devletler karşılıklı iş birliği yürütülmesi yoluyla ekonomik (küresel bölgesel ve ikili ticaret düzenlemeleri ile yabancı sermaye ve yatırımların sağlanması başta olmak üzere), siyasi, kültürel ve toplumsal alanlarda kazanımlar elde etme imkânına erişebilmektedir. Bu durum uluslararası iş birliğinin önemini ve zeminini teşkil etmektedir.

Devletlerarası iş birliğinin açıklanmasında önemli unsurlardan biri de karşılıklı bağımlılıktır. Karşılıklı bağımlılık, uluslararası iş birliği yoluyla çeşitli kolektif menfaatlerin edinilmesine imkân tanıyan bir olgudur. "Karşılıklı bağımlılık, eylem ve menfaatlerin iç içe geçtiği ortaklaşalık ilkesini de içerir. Bu ilişki kasıtsız, istenmeyen ve karşılıklı sonuçlar üretebilir; ancak katılımcı aktörler aynı zamanda bağlantılı halleri dolayısıyla önemli menfaatler ve faydalar da elde edebilirler."[49] Bu nedenledir ki devletler bazı alanlarda kendi aleyhlerine ortaya çıkan gelişmelerle yüz yüze gelse de iş birliği yapma ve iş birliğini sürdürme yoluna gitmektedirler. Karşılıklı bağımlılık başka bir etkisini de insan hakları ve özgürlükler konusunda göstermektedir. Baskıcı rejimler, karşılıklı bağımlılık ilişkisi nedeniyle bulundukları ülkelerle olan ilişkileri çerçevesinde belli alanlarda vatandaşlarının özgürlük alanlarını genişletmek zorunda kalma durumu ile karşılaşılabilmektedir. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden ayrılan ülkelerinin 1990 sonrası Avrupa Birliği ile artan ilişkileri ve oluşan karşılıklı bağımlılığın etkisiyle AB'nin bu ülkelerdeki demokratikleşme süreçlerinde üstlendiği rol buna örnek teşkil etmektedir.

[49] Jennifer Sterling (2016) Neoliberalizm (Ed. Tim Dunne, Mılja Kurki ve Steve Smıth) (Çev.: Özge Kelekçi) Kitap Bölümü Sakarya: Mega Basım Yayın (s.135)

Uluslararası iş birliği, ortak menfaatler ve karşılıklı bağımlılık kavramları ile birlikte entegrasyon süreçlerinin en önemli öğelerinden biridir.[50] Entegrasyon, bir bakıma belli amaçlar etrafında uluslararası iş birliğinin yoğunlaşması, derinleşmesi ve kurumsallaşmasıdır. Uluslararası ilişikler teorilerinden fonksiyonalizmin öncü isimlerinden David Mitrany, ortaya koyduğu "dallanma doktrini" ile entegrasyon hareketlerinde atılan her adımın başka alanlarda birtakım yansımalara sebep olacağını öne sürmektedir.[51] "Örneğin bir ortak pazar oluşturulması, fiyatlama, yatırım, taşımacılık, vergi, ücret, sosyal güvenlik, bankacılık, sigortacılık gibi konularda benzer girişimlerde bulunmayı teşvik eder."[52] Dolayısıyla, entegrasyon ile uluslararası iş birliği arasında karşılıklı bir ilişki mevcut olup her ikisi de bir diğeri üzerinde hızlandırıcı etkiye sahiptir. Avrupa Birliği'nin entegrasyon süreci göz önünde bulundurulduğunda bu etkinin gücünü görebilmek mümkündür.

Kamunun yönetim biçiminin, ulusal mevzuatların, idari birimlerin çağın gerekliliklerine göre ele alınması ve gerekli reformların gerçekleştirilmesi, kamu hizmetlerinin doğru ve sağlıklı bir biçimde yürütülmesi adına bir gerekliliktir. Bu gereklilik ulusal hükümetleri ekonomik, siyasi, askeri ve toplumsal alanlarda çeşitli reform arayışlarına sürüklemektedir. Reform çabalarında göze çarpan ilk yaklaşımlardan biri, başka devletin deneyimlerini incelemek ve onlardan istifade etmektir. "Özellikle, Doğu Avrupa ve üçüncü dünya ülkelerinin, kendi yönetimlerini ve çalışmalarını iyileştirmek gayretiyle, gelişmiş ülkelerin deneyimlerini transfer etmeleri bu konudaki açık örneklerdendir."[53] Birçok konuda devletlerin karşı karşıya kaldığı eksiklik ve sorunlar benzer niteliktedir. Bu nedenle, daha önce başka ülkelerde tecrübe edilen uygulama, politika ve programlardan hareketle reformlar gerçekleştirmek ileride atılacak adımların ne tür sonuçlara sebep olacağını da göstermesi bakımından bir hayli faydalı olmaktadır.

[50] Arı, T. (2008) Uluslararası İlişkiler Teorileri (Çatışma, Hegemonya, İş Birliği) Bursa: Marmara Kitap (s.429)
[51] a.g.e., (s.431)
[52] a.g.e, (s.431)
[53] Kapucu, N. ve Kösecik, M. (2003) "Ülkeler Arasında Yönetsel Reform Transferi" (Derleyen: M. Akif Çukurçayır) Yeni Kamu Yönetimi Örneği Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim, Ekonomi Konya: Çizgi Kitabevi (s.188)

Ülkeler, bazı zorunluluklar (enterferans, kaçak yayınlar vb.) ve elde ettikleri kazanımlar (iş anlaşmaları, bilgi ve belge edinimi vb.) sebebiyle görsel-işitsel medya alanında da iş birliği oluşturmaktadır. Medya alanında kurulan iş birliklerinin büyük oranda ülkelerdeki ulusal düzenleyici otoritelerin oluşturduğu birlikler eliyle gerçekleştirildiği söylenebilir. Görsel-işitsel medya hizmetleri alanında yaşanan teknolojik gelişmeler özellikle bu alandaki işbirliklerinin merkezinde yer almaktadır.

Günümüzde ülkeler yeni teknolojilerin gelişimi paralelinde teknolojiye uyum konusunda ortak hareket etmeye mecbur kalmaktayken aynı zamanda iş birliği yapma olanakları da gelişen teknoloji sayesinde artmaktadır. Web hizmetleri ve internet ortamındaki gelişmeler bilgi ve belge paylaşımını hızlı ve kolay ulaşılabilir hale getirirken hem etkileşimin artması hem de bilginin paylaşımı hususunda ülkelere büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Bu yolla kurulacak ve var olan işbirlikleri kaynaklarının veriminin arttığı ayrıca söylenebilir.

1.4. Uluslararası Örgütler

Uluslararası örgütler, uluslararası üyelere veya üyelik sistemine, kapsama ya da varlığa ve uluslararası hukuk tüzel kişiliğine sahip olarak uluslararası alanda birden çok devleti ilgilendiren fakat devlet niteliği taşımayan her türlü birleşmeyi ifade etmektedir.[54] Devletlerin kendi başlarına çözüme kavuşturma imkânına sahip olmadıkları sorunların varlığının yanı sıra ekonomik, siyasi ve toplumsal gelişim ve refah arayışının bir sonucu olarak da ortaya çıkabilmektedirler.[55] Devletler ile birlikte uluslararası ilişkilerin ve uluslararası hukukun en temel aktörlerinden kabul edilirler[56]. Devletlerin gerçekleştiremedikleri çeşitli uluslararası görevleri yerine getirirler.[57]

[54] Pazarcı, H. (2011) Uluslararası Hukuk Ankara: Turhan Kitabevi (s. 185)
[55] Hasgüler, M. ve Uludağ, M. (2007) Uluslararası Örgütler, Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar. İstanbul: Alfa Basım (s.7)
[56] a.g.e. (s.2)
[57] Jennifer Sterling (2016) Neoliberalizm (Ed. Tim Dunne, Mılja Kurki ve Steve Smıth) (Çev.: Özge Kelekçi) Kitap Bölümü Sakarya: Mega Basım Yayın (s.145)

Uluslararası alanda uyulacak kurallar ve kurumlar oluşturmayı amaçlarlar.[58] Başlangıçta uluslararası örgütler devletlerarası hukuk içerisinde bir alt başlık olarak ele alınmıştır. 20. yüzyılın sonlarında ise bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmıştır.[59] Bu gelişmenin ortaya çıkmasında, uluslararası örgütlerin giderek dünya sisteminde daha etkin bir yer edinmesi ve sayıları ile rollerinin her geçen gün artması önemli yer tutmaktadır.[60] Uluslararası örgütler disiplininin ele aldığı temel konular uluslararası örgütlerin ortaya çıkış süreçleri, hukuki durumları, amaç ve hedefleri, örgütsel yapıları, faaliyet alanları ve etkileridir.[61]

İlk uluslararası örgütler devletler tarafından askeri, siyasi ve ekonomik alanlarda kurulmuştur. Zaman içerisinde ise uluslararası örgütlerin faaliyet alanları genişlemiş ve yatırımları teşvik etmekten sağlığa, çevre konularından insan haklarına varıncaya değin birçok alanda faaliyet yürüten fonksiyonel örgütler ortaya çıkmıştır.[62] İlk uluslararası örgüt, sınır aşan niteliğe sahip Ren Nehrinin kullanımı konusunda yaşanan sorunları çözüme bağlamak amacıyla 9 Haziran 1815 tarihli Viyana Antlaşması ile kurulan "Ren Seyrüsefer Merkezi Komisyonu (Commission Centrale pour la Nnavigation du Rhin)" olarak kabul edilmektedir.[63] Teknik iş birliği amacıyla 1865'te kurulan Uluslararası Telgraf Birliği (Union Télégraphique Internationale), siyasi istişare amacıyla 1889'da kurulan Parlamentolar-Arası Birlik (Inter-Parlemantary Union) ticari amaçla 1828'de kurulan tarihli Alman Gümrük Birliği (Zolverin), farklı alanlarda faaliyet yürütmek amacıyla oluşturulan ilk uluslararası örgütlerin örneklerindendir.[64] Uluslararası örgütlerin sayısı yıllar içerisinde sürekli olarak artış göstermiş ve 20. yüzyılda büyük bir ivme kazanmıştır. 1909 yılında 37 olan hükümetler arası uluslararası örgüt sayısı 1951 yılında 123'ü ve 1984 yılında 365'i bulmuştur.[65]

[58] Hasgüler, M. ve Uludağ, M. (2007) Uluslararası Örgütler, Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar. İstanbul: Alfa Basım (s.5).
[59] a.g.e. (s.2)
[60] a.g.e. (s.11)
[61] a.g.e. (s.2-3).
[62] Bruce Russet, Liberalim (s.117)
[63] Hasgüler, M. ve Uludağ, M. (2007) Uluslararası Örgütler, Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar. İstanbul: Alfa Basım (s.28)
[64] a.g.e. (s. 28-52).
[65] Yüksel M. (2001), Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye (105). Ankara Siyasal Kitabevi

Hükümetler arası örgütlerin yanı sıra sayıları her geçen gün hızla artmakta olan hükümet dışı çeşitli uluslararası örgütler de kurulmaktadır. Bu örgütler spor, çevre, insan hakları gibi birçok alanda uzmanlaşma yoluna giderek faaliyetler yürütmektedir. Çeşitli devletlerin sendika, dernek, ticaret ortaklıkları vakıf vb. yapılarını bir araya getiren örneklerine rastlanmaktadır.[66] Uluslararası Olimpiyat Komitesi gibi dünya ölçeğinde ve Avrupa Futbol Federasyonu gibi bölgesel düzeyde olmak üzere faaliyet kapsamları bakımından farklılaşabilmektedirler.[67] Bu tür hükümet dışı uluslararası örgütler için geçerli genel bir uluslararası düzenleme ise henüz ortaya çıkmamıştır.[68]

Uluslararası örgütler Milletler Cemiyeti (MC) ve Birleşmiş Milletler (BM) örneklerinde olduğu gibi savaş sonrası barışı koruma amacıyla herhangi bir başka yapıyla ilişkisiz olarak kurulabilmektedir.[69] Bazı uluslararası örgütler ise bir başka uluslararası örgüt ile ilişkilendirilerek kurulabilmektedir.[70] NATO ve Varşova Paktlarının kuruluş sözleşmelerinde BM Şartının 51. Maddesinde yer verilen meşru müdafaa hakkı ile ilişkilendirilmesi, bu konuda öne çıkan en belirgin örnektir.[71] Örgütlerin bir başka kuruluş biçimi ise geniş boyutlu bir başka örgütün girişimiyle ve ona bağlı olarak kurulan yan veya alt örgütlerdir. Birleşmiş Milletler ve İslam İş Birliği Teşkilatı (İİT) gibi çatı uluslararası örgütler bünyesinde oluşturulan Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve İslam Ülkeleri İstatistik Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC) gibi örgütler bunlara örnek gösterilebilir.

Uluslararası örgütler, ölçeklerine ve amaçlarına göre farklılık arz etmektedir. Amaçları bakımından uluslararası örgütler askeri, ekonomik, kültürel, siyasi ve ticari vb. saikler ile kurulabilmektedir.[72] Örneğin, Dünya Ticaret Örgütü (WTO) küresel

[66] Pazarcı, H. (2011) Uluslararası Hukuk Ankara: Turhan Kitabevi (s.1)
[67] a.g.e. (s.1)
[68] a.g.e. (s.234)
[69] Hasgüler, M. ve Uludağ, M. (2007) (s.3)
[70] a.g.e. (s.2-3).
[71] a.g.e. (s.3-4).
[72] a.g.e. (s.2-3).

alanda serbest piyasa koşullarını oluşturma ve gözetme amacıyla kurulmuş iken NATO, üye ülkelerinin güvenliğini sağlamak, Avrupa Konseyi ise Avrupa'nın siyasal ve kültürel değerlerini geliştirme ve koruma amacıyla ortaya çıkmıştır.[73] Uluslararası örgütler İslam İş Birliği Teşkilatı (İİT) örneğinde olduğu gibi belli bir dine mensup ya da Türk Konseyi ve Arap Birliği örneklerinde olduğu gibi belli bir etnik grup, dil ve kültüre mensup devletleri bir araya getirmeyi de hedefleyebilmektedir.[74] Değişen koşullar ve ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla zaman zaman uluslararası örgütlerin amaçlarında, yapılarında ve hatta isimlerinde değişikliğe gidilebilmektedir. Bağdat Paktının 1959 yılında CENTO adını alması ve Avrupa Kömür ve Çelik Teşkilatının (AKÇT) yıllar içerisinde Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Birliğine dönüşmesi bu konuda önde gelen örneklerdendir. [75]

Coğrafi olarak bakıldığında bir yanda Birleşmiş Milletler gibi küresel ölçekte faaliyet yürütmekte olan örgütler varken diğer tarafta Avrupa Birliği ve Karadeniz Ekonomik İş Birliği Örgütü (KEİ) gibi bölgesel oluşumlara rastlanmaktadır. Bölgesel örgütlerin dünya coğrafyasına dağılımında ciddi bir dengesizlik vardır[76]; bu tür örgütlere yoğunlukla Avrupa'da rastlanmaktadır.[77] Bunda, bölgesel nitelikteki uluslararası örgütlenmeye gitme ve iş birliği yürütülmesi bakımından demokratik rejime sahip ülkelerin daha istekli olması temel etkendir.[78] Uluslararası örgütler bir yandan demokratik olmayan devlet yapılarını ya da çeşitli uygulamaları havuç-sopa taktiği ile etkileyerek demokrasinin inşasına katkı sunarken bir diğer taraftan ise demokratik değerler etrafında uluslararası barışın sağlanmasına hizmet ederler.[79] Dolayısıyla demokratikleşme ile bölgesel örgütler arasında iki yönlü bir etkiden söz edilebilir.

[73] (a.g.e. (s.5).
[74] a.g.e. (s.7).
[75] a.g.e. (s.4).
[76] Bruce Russet, Liberalim (s.117)
[77] a.g.e. (s.117).
[78] a.g.e. (s.122).
[79] a.g.e. (s.122-123).

Uluslararası örgütler için kullanılan genel nitelikli birtakım uluslararası hukuk kuralları bulunmaktadır. Bunlar özellikle uluslararası örgütlerin devletlerle ve öteki uluslararası birimlerle olan ilişkilerini ve örgütlerin iç işleyişini düzenleyen kurallardır. Pek çok uluslararası örgüt devletlerarası çatışma ve gerginlikleri azaltmak amacıyla kurulmakta ise de bir uluslararası örgütün kurulması ve sağlıklı bir biçimde faaliyetlerini sürdürmesi öncelikle karşılıklı iyi ilişkilerin varlığını gerekli kılmaktadır.[80] Bu nedenle uluslararası örgütlerin devletlerarası iyi ilişkiler bağlamında etkileyen ve etkilenen rolü bulunmaktadır. Uluslararası örgütlerin karar alma mekanizmaları ve kararlarını uygulatabilme güçleri örgütün kuruluş anlaşmaları ile belirlenir. Özellikle aldıkları kararların hayata geçirilebilmesi bakımından bir uluslararası rejim kurabilmiş olan örgütler ciddi bir etkinlik sahası oluşturabilmektedir.

Uluslararası örgütlerin kurumsal yapıları, organları ve üyelik yapıları çeşitlilik göstermektedir. Ancak hemen hemen her örgütün başında, örgütün en üst düzey memurunun bulunduğu bir sekretaryası bulunmaktadır.[81] Sekretaryalar örgütlerin bürokratik işlerini yerine getiren yapılar olup başlarında genel sekreter bulunmaktadır. Genel olarak genel sekreterler örgütleri çeşitli alanlarda ve antlaşma görüşmelerinde temsil etme yetkisine sahiptir.[82] Bunun dışında ise örgütün asli yetkiye sahip organınca yetki belgesi verilmesi yoluyla yahut örgüt antlaşmasında belirtilen kişiler aracılığıyla uluslararası örgütlerin temsil edilebilmesi söz konusu olabilmektedir.[83] Genel sekreter, görevlerini yerine getirirken örgütün sahip olduğu memurlardan istifade eder. Genel sekreterler ve memurlar, uluslararası örgütlerin faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamakta olup görevlerini yerine getirirken çeşitli dokunulmazlık, bağışıklık ve ayrıcalıklardan istifade eder.[84] Uluslararası örgütlerin ana organları da bir diğer önemli konu olarak öne çıkmaktadır. Bu organların kuruluşu ve yetkileri örgütlerin kurucu anlaşmaları ile

[80] a.g.e. (s.121).
[81] Hasgüler, M. ve Uludağ, M. (2007) (s.9)
[82] Pazarcı, H. (2011) Uluslararası Hukuk Ankara: Turhan Kitabevi (s.51).
[83] a.g.e. (51).
[84] a.g.e. (190).

belirlenmektedir.[85] Ayrıca uluslararası örgütlerin bünyesinde ana organların yanı sıra sıklıkla çeşitli amaçlarla kurulan birtakım yardımcı organlara da rastlanmaktadır.

Uluslararası örgütlerin gücünü, etkinliğini, prestijini ve etki sahasını üye sayısı ve üye profili belirlemektedir. Örgütlere üyelik, devletler için uluslararası sistemde sesini duyurma ve yapılacak görüşmelere ya da anlaşmalara etki etme imkânı sunmaktadır. Bu sebeple üyelik konusu, uluslararası örgütler noktasında başta gelen konulardandır. Uluslararası örgütlere üyelik kabulü, örgütlerin yetkili organlarınca yapılan oylama neticesinde gerçekleşmektedir.[86,87] Genellikle uluslararası örgütlere yeni üye kabulü oy çokluğuna dayanmakta iken NATO gibi kapalı uluslararası örgütlere üyelik için oy birliği aranmaktadır. Uluslararası örgütlerde, üyelerin yanı sıra oy hakkından ve birtakım üyelik haklarından yoksun olan gözlemci üyeler de bulunabilmektedir.[88] Uluslararası örgütlerin faaliyetlerinin niteliğine göre, üyeler örgüt bünyesinde daimi bir temsilci bulundurmakta ya da geçici birtakım temsil ilişkileri içerisine girmektedir.[89]

Uluslararası örgütler kaynaklık ettikleri uluslararası hukuk kuralları, barışçıl bir düzene aracılık etme iddiası ve çeşitli yaptırım araçları ile devletlerin karar alma süreçleri üzerinde dolaylı ya da doğrudan bir etki gücüne sahiptir.[90] Küreselleşme sürecinin etkisiyle başlangıçta yaptırım gücü nispeten zayıf olan uluslararası örgütler giderek daha geniş bir yaptırım gücüne erişmekte ve gün geçtikçe uluslararası alandaki ağırlıklarını artırmaktadır.[91] Devletler, aralarındaki uyuşmazlıkları çözüme kavuşturulabilmek amacıyla giderek artan bir biçimde uluslararası örgütlere müracaat etmektedir.[92] Ancak halen daha sorunların çözülmesi noktasında uluslararası

[85] a.g.e. (189).
[86] Pazarcı, H. (2011) Uluslararası Hukuk Ankara: Turhan Kitabevi (187).
[87] a.g.e. (187).
[88] a.g.e. (186).
[89] a.g.e. (398-401).
[90] Gözen, R. (2014) Uluslararası İlişkiler Teorileri, İstanbul: İletişim (s.102).
[91] Yüksel M. (2001), Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye, Ankara, Siyasal Kitabevi (s.75).
[92] Pazarcı, H. (2011) Uluslararası Hukuk Ankara: Turhan Kitabevi (s.7)

örgütlerin yargı ve hakemliğine gitmek ihtiyari olduğundan bu konuda ciddi bir eksiklik varlığını hissettirmeye devam etmektedir.[93]

Uluslararası örgütler, başta BM ve NATO gibi kolektif güvenlik ya da kolektif savunma alanlarında ortaya çıkmıştır. Ancak, süreç içerisinde ekonomik, sosyal ve teknik konularda iş birliği dahil pek çok alana yaygınlaşarak devletler arasındaki görüşmeleri, pazarlıkları ve ortak eylemleri kolaylaştırıcı rol oynamışlardır.

Uluslararası örgütler, uluslararası iş birliğini kolaylaştırıcı ve sürekliliğini sağlayıcı bir etkiye sahiptirler.[94] Devletlerin idarecileri arasında düzenli, karşılıklı ve yüz yüze bir iletişim kurulmasına imkân tanırlar. Devletlerin karşılıklı olarak birbirlerinin hedeflerini, tercihlerini ve yaklaşımlarını öğrenmesini sağlayarak ortak menfaatlerin varlığını keşfetmelerine ve kolektif sorunların çözüme kavuşturulmasına yönelik ortak çalışmalar yapılmasına zemin hazırlarlar.[95] Bu kapsamda hemen hemen her alanda olduğu gibi görsel-işitsel medya alanında da çeşitli uluslararası örgütlere rastlanmaktadır. Bunlar içerisinde özellikle ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri ve/veya benzeri kamu kurumlarını bir araya getiren farklı kültür ve coğrafyalara ait ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri ve/veya benzeri kamu kurumlarını bir araya getiren ve bağlayıcı olmayan kararlar alan uluslararası iş birliği platformları oldukça geniş bir yer tutmaktadır.

Afrika Düzenleyici İletişim Otoriteleri Ağı (ACRAN), Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (BRAF), Avrupa Düzenleyici Otoriteleri Platformu (EPRA), Avrupa Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Düzenleyici Otoriteler Grubu (ERGA), Fransızca Konuşan Medya Düzenleyici Otoriteler Ağı (REFRAM), İslam İş Birliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (IBRAF) ve Akdeniz Düzenleyici Otoriteler Ağı (MNRA), PRAI (İspanyolca ve Portekizce Konuşulan

[93] a.g.e. (s.7).
[94] Jennifer Sterling (2016) Neoliberalizm (Ed. Tim Dunne, Mılja Kurki ve Steve Smıth) (Çev.: Özge Kelekçi) Kitap Bölümü Sakarya: Mega Basım Yayın (s.132)
[95] a.g.e. (s.138-139)

[Ibero] Amerika Görsel-İşitsel Düzenleyici Otoriteler Platformu) bunların başlıcaları arasında yer almaktadır.

Bunlardan EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF, RTÜK'ün üyesi olduğu platformlardır ve bu çalışmanın ana zeminini oluşturmaktadırlar. EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF ve diğer benzer platformlar ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerinin kendi kurumsal yapılarını temsil ettiği ve bağlayıcılığı olmayan kararlar alan uluslararası örgütler olarak göze çarpmaktadır. Yürütmekte oldukları faaliyetler daha ziyade karşılıklı iş birliği yoluyla ortak sorunlara çözüm bulunması ve görüş alış verişi ile ulusal uygulama ve tecrübelerin karşılıklı aktarılması hususlarına odaklanmaktadır. Bahse konu platformlar görsel-işitsel medya konusunda uzmanlığa sahip farklı ülkelerden ve kurumlardan kişilerin tartışma ve müzakere gerçekleştirmesine olanak sunması itibariyle bir uzmanlar kurulu niteliği de arz etmektedir.

1.5. Görsel-İşitsel Medya Alanında Uluslararası İş Birliği

Görsel-işitsel medya alanında, çözüme kavuşturulması devletler ya da devlet kurumları arasındaki iş birliğine bağlı olan sorunlar bulunmaktadır. Ulusal mevzuatların ve uygulamaların iyileştirilmesi amacıyla ülkeler arasında yakın bir iletişim sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Görsel-işitsel medya pazarının serbestleştirilmesi yönünde de bir arayış vardır. Bu sebeplerle gerek devletler gerekse devlet kurumları arasında ikili ve çok taraflı iş birlikleri yürütülmektedir. İş birliği girişimleri teknik alandan içerik denetimine kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır.

Günümüz dünyasında insan haklarına ilişkin uluslararası düzenlemelere bağlılık, bir devletin meşruiyetinin ölçüsü olarak kabul edilmektedir.[96] İnsan haklarına ilişkin uluslararası düzenlemelerin ortaya çıkması İkinci Dünya Savaşı yıllarına dayanmaktadır. İkinci Dünya Savaşının çıkmasına yol açan Hitler Almanya'sı ve Mussolini İtalya'sı gibi baskı rejimlerinin gerek savaş öncesi gerek savaş sonrası

[96] Yüksel M. (2001), Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye, Ankara: Siyasal Kitabevi (s.145).

gerçekleştirdiği insan hakları ihlallerinin dünya kamuoyunda meydana getirdiği tepkiler, insan haklarının uluslararası alanda korunmasına ilişkin inisiyatifleri beraberinde getirmiştir.[97] Özellikle savaş boyunca sürdürülen yoğun sansür ve propaganda faaliyetleri, özgür haber dolaşımına ilişkin düzenleme yapılmasına sebep olmuştur.[98] İkinci Dünya Savaşının bitiş arifesinde, 26 Haziran 1945'te hazırlanan Birleşmiş Milletler (BM) Antlaşması ile insan hakları konusu ilk defa uluslararası hukuki bir belgede yer almıştır.[99] İlerleyen süreçte İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin BM Genel Kurulunca 1948'de kabul edilmesi ve 3 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile sözleşme kapsamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kurulması, insan haklarının uluslararası bir oluşum haline gelme sürecinin önemli dönüm noktalarıdır.

İnsan haklarını düzenleyen uluslararası sözleşmeler ile keyfi uygulamalar yoluyla insan hakları ihlalleri gerçekleştirilmesine yönelik eleştirilerin hukuki zemini oluşturulmuştur. İnsan hakları hususunda uluslararası kamuoyunun sahip olduğu duyarlılık, dayanışmacı bir yaklaşımı beraberinde getirmiştir. Tüm bunlar neticesinde devletlerin egemenlik gücü, evrensel hale gelen insan hakları konusunda sınırlandırmıştır.[100] Demokrasilerde dördüncü güç olarak kabul edilen medya, ifade ve haber alma özgürlüğü başta olmak üzere kişi hak ve özgürlüklerinin korunması noktasında önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla insan haklarına ilişkin yapılan uluslararası iş birliğinde medya ve özellikle de görsel-işitsel medya düzenlemeleri önemli bir yer tutmaktadır.

Burada öncelikle değinilmesi gereken konu spectrum yapısıdır. Radyo ve televizyon yayınlarının geleneksel iletim ortamı olan karasal spectrum belli bir kapasiteye sahiptir ve bu kapasitenin üzerinde bir yayın iletimi gerçekleştirilebilmesi mümkün değildir. Bu durumu bir karayolunun tümüyle araçlarla dolu olması

[97] Aydın, N. (2008) İnsan Hakları Demokrasi ve Medya. İstanbul: Kum Saati Yayınları (s.77)
[98] a.g.e. (s.134).
[99] Aydın, N. (2008) İnsan Hakları Demokrasi ve Medya. İstanbul: Kum Saati Yayınları (s.78)
[100] Dunne, T. (2016) İngiliz Okulu (Ed. Tim Dunne, Mılja Kurki ve Steve Smıth) (Çev.: Özge Kelekçi) Kitap Bölümü Sakarya: Mega Basım Yayın (s.164)

durumunda o karayolu üzerinde başkaca bir araçla yol alınmasının mümkün olmaması ile benzeştirebiliriz.[101] Dolayısıyla sınırlı miktarda bir veri akışına imkân vermesi hasebiyle ulusal bir yer üstü servet olarak nitelendirilen spectrumun teknik olarak mümkün olan en fazla sayıda yayının birbirini mininum düzeyde etkileyecek şekilde kullanılması önem arz etmektedir. Radyo ve televizyon yayınlarının ortaya çıkmasından itibaren frekanslar bir kamu malı olarak nitelendirilmektedir[102]. Sınırlı bir kapasiteye sahip olmaları da frekansları daha değerli kılmaktadır. Bu nedenledir spectrum kaynaklı sorunların önüne geçebilmek amacıyla ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri çeşitli düzenlemeler yapmaktadır.

Devletler, yetkili kurumları marifetiyle ulusal sınırları içerisinde spectrum alanını düzenleyerek yayınların birbiri ile karışması yoluyla yaşanacak sorunları çözüme kavuşturabilmektedir. Ancak doğası gereği yayın frekanslarının ulusal sınırlarda takılması söz konusu olmayacağından ülkeler arasında spectrum kaynaklı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Özellikle sınır bölgelerinde komşu ülkelerdeki yayınların alınması ve ulusal yayıncıların yayınları ile karışarak sağlıklı bir yayın akışı önünde engel teşkil etmesi sıkça rastlanan bir durumdur. Dolayısıyla frekans spektrumu kullanımını ya da paylaşımını ulusal çerçevede sınırlandırmak mümkün olmadığından spectrum konusunda uluslararası düzeyde iş birliği geliştirilmesi ve anlaşmalar yapılması gerekmektedir.[103] Bu noktada uluslararası hukuk bağlamında iki sorun üzerinde yoğunlaşılmaktadır:

i) Frekans dilimlerinin kullanımını düzenlemek ve enterferans kaynaklı sorunlara engel olunması,

ii) "Korsan" yayınlar aracılığıyla radyo ve televizyon yayınları yapılmasının önüne geçilmesi.[104]

Birinci sorunun çözüme kavuşturulabilmesi amacıyla Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) uhdesinde çeşitli anlaşmalar ve yönetmelikler

[101] Işık, M. (2002) Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri. Konya: Eğitim Kitabevi (s.52)
[102]a.g.e., (s.55)
[103]Yavaşgel, E. (2011) Uluslararası İletişim. İstanbul: Der Yayınevi (s.136)
[104] Pazarcı, H. (2011) Uluslararası Hukuk Ankara: Turhan Kitabevi (s.305)

oluşturulmuştur. İkinci soruna ilişkin olarak ise bir devletin egemenlik alanları dışında gezici istasyonlar kullanmak suretiyle yayın yapılmasının önüne geçmek maksadıyla ITU kapsamında 21.12.1959 tarihli "Radyo Yönetmeliği" ve Avrupa Konseyi kapsamında 20.11965 tarihli "Ulusal Ülke Dışındaki İstasyonlardan Yapılan Yayınların Önlenmesi Konusunda Avrupa Sözleşmesi" oluşturulmuştur.[105]

20. yüzyılın ikinci yarısında yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde karasal ve kablo ortamının dışında uydu ortamı da yayıncılık için iletim ortamı halini almıştır. Yaşanan bu değişim, görsel-işitsel medyada sınır aşan yayınlar kaynaklı sorunları artırmıştır. Bu gelişme neticesinde 1989 tarihli Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ile Avrupa genelinde görsel-işitsel hizmetlerin uyumlu hale getirilmesi ve sözleşemeye taraf ülkelerin diğer taraf ülkelerden alınacak yayın hizmetlerine sınırlandırma getirilmesi yoluna gidilmiştir. Sözleşme ile sınır aşan yayınlara ilişkin yargı yetkisi konusuna değinilmesi ve tedbirler getirilmesi önemli bir adım olmuştur.

Teknolojik gelişmeler neticesinde iletişim araçları arasında ortaya çıkan yakınsama, ayrık olan görsel-işitsel medya, internet ve telekomünikasyon sektörlerinin teknolojik ve ekonomik olarak yakınlaşması ve/veya birleşmesi ile yeni ürünler ve hizmetler sunulmasına zemin hazırlamıştır. Yakınsama neticesinde görsel-işitsel yayınlara karasal, uydu ve kablo ortamının yanı sıra internet üzerinden de kitleler tarafından erişim sağlanmaya başlamıştır. Rubin ve Windahl kullanımlar ve bağımlılık modeli çerçevesinde; kişilerin kendilerine sunulan enformasyonun kaynağına bağımlılıkları ve bu enformasyonu kabul etme durumunu kişinin alternatif enformasyon kaynağı arama ve kullanma motivasyonu ve imkânına bağlamaktadır.[106] Bu açıdan bakınca yeni medya araçlarının, bireylerin hiç değilse enformasyon kaynaklarını büyük ölçüde artırması ile önemli bir değişimin öncüsü olacağı görülebilmektedir. Dolayısıyla, ülkemizde ve dünyada internet yayıncılığına ilişkin düzenleme ve denetleme yapılması konusu önemli bir yer tutmaktadır. İnternetin beraberinde getirdiği sorunların ulusal sınırları aşan boyutlar olması da bu konuyu

[105] A.g.e. (s.305)
[106] Erdoğan, İ. ve Korkmaz, A. (2002) Öteki Kuram. Ankara: Erk Yayıncılık (s.246)

görsel-işitsel medya alanındaki uluslararası iş birliği çalışmalarının önemli gündem maddelerinden biri yapmaktadır.

Devletler binlerce yıldır kendi ulusal politikalarını iyileştirmek amacıyla diğer ülkelerde uygulanan genel politikalardan ve deneyimlerden yararlanma yoluna gitmektedir.[107] Her alanda olduğu gibi devletler ve devlet kurumları arasında görsel-işitsel medya alanında da karşılıklı deneyimlerin aktarımı önemli bir gündem maddesidir. Bu kapsamda, görsel-işitsel medya alanında yapılan iş birliklerinin temel amaçlardan birisi de karşılıklı deneyim aktarımı yoluyla ulusal politikaların ve uygulamaların iyileştirilmesidir. Bu amaçla, görsel-işitsel medya alanında bulunan uluslararası iş birliği örnekleri incelendiğinde birçok farklı deneyimin karşılıklı olarak paylaşıldığı görülmektedir.

"Görsel-İşitsel Medya Alanında Uluslararası İş Birliği" başlığında incelenen tüm hususlar ve yapılan değerlendirmeler ele alındığında ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerini iş birliğine yönelten nedenlerin neler olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan tespitler ile de bu konunun önemi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu alanda faaliyet yürüten uluslararası örgütlerin incelenmesinin faydalı olacağı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda görsel-işitsel medya alanında sektörel değişimler ve ihtiyaçlara cevap vermek ve ulusal mevzuatları iyileştirmek amacıyla Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütler bünyesinde çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalara devletleri temsilen ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri katılmakta ve müzakereler yürütmektedir. Burada alanın kararlar daha ziyade bağlayıcı nitelik taşımaktadır. Ancak bu çalışma, görsel-işitsel medya düzenleyici otoriteleri ve/veya benzer işlevlere sahip kamu kurumlarını bir araya getiren ve uluslararası alanda faaliyet yürüten ve RTÜK'ün üyesi bulunduğu uluslararası örgütleri araştırmayı amaçladığından bunlar üzerinde durulmayacaktır.

[107] Kapucu, N. ve Kösecik, M. (2003) "Ülkeler Arasında Yönetsel Reform Transferi" (Derleyen: M. Akif Çukurçayır) Yeni Kamu Yönetimi Örneği Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim, Ekonomi Konya: Çizgi Kitabevi (s.187)

Görsel-işitsel medya alanında yürütülen uluslararası iş birliğine ilişkin çalışmalarda devletlerin ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri ve/veya benzeri kurumlarının devletleri değil de kendi kurumsal yapılarını temsilen yer aldıkları uluslararası iş birliği örgütleri önemli bir yer tutmaktadır. Uluslararası örgütler başlığında ayrıntılı olarak yer verilen bu örgütler, bağlayıcı olmayan tavsiye niteliğinde kararlar almaktadır. Görsel-işitsel medyayı ilgilendiren ve bu başlık altında değinilen hemen hemen her konuyu gündemlerine taşımaktadırlar.

Türkiye'de radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesinden sorumlu RTÜK, bu uluslararası örgütlerden EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF'ın üyesidir ve söz konusu örgütler bu çalışmanın üçüncü bölümünde detaylı bir biçimde ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

Çalışmanın bu bölümünde, ülkemizde görsel-işitsel medya alanında düzenleme ve denetleme faaliyetlerini yürütmekte olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu detaylı olarak incelenecektir. RTÜK'ün kuruluş ve tarihçesi, yapısı, görev ve yetkilerinin yanı sıra başlıca faaliyetleri hakkında bilgilerin sunulacağı bu bölümde, konu başlıkları içinde, dünyada RTÜK benzeri kuruluşların yapı ve faaliyetlerinden de bahsedilecektir.

2.1. RTÜK'ün Kuruluş Ve Tarihçesi

Türkiye'de radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi amacıyla kurulan ilk kurum Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu (RTYK)'dur. Söz konusu Kurul 1983 yılında çıkarılan 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu ile kurulmuştur.[108] Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu bu alandaki ilk kurum olması itibariyle önem taşımaktadır. Söz konusu dönemde yayıncılık hizmetleri, sadece kamu medya hizmeti sağlayıcısı olan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu tarafından gerçekleştirilmekteydi. Radyo ve televizyon yayınları üzerinde kamu tekeli bulunmaktaydı.

90'lı yıllardan itibaren dünyada özel radyo ve televizyon yayıncılığı gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Aynı yıllarda Türkiye'de de özel radyo ve televizyon kanalları tarafından yayın yapılmaya başlanmıştır. Bu yayınlar Türkiye'de 1993 yılına kadar herhangi bir yasal düzenlemeye tabi olmaksızın gerçekleştirilmiştir.[109] Bu sayede özel radyo ve televizyon yayıncıları, 1993 yılına değin yaklaşık dört yıl boyunca hukuki boşluktan faydalanarak hiçbir içerik denetimine tabi olmaksızın yayın yapabilmiştir.[110] Bu durum, zaman zaman uygunsuz içerikli yayınların (pornografi, şiddet vb.) ortaya çıkmasına ve yoğun biçimde kişilik hakları ihlallerine sebep olurken aynı zamanda deniz ve hava iletişiminde de bazı teknik sorunlara yol açmıştır.[111] RTYK, kuruluş

[108] Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, RG: 14.11.1983, 18221.
[109] RTÜK 2016 YILI FAALİYET RAPORU (s.1)
[110] Yalçın, F. (2011) RTÜK Kararları Çerçevesinde Televizyon Yayınlarında Şiddet. RTÜK Uzmanlık Tezi (s.63)
[111] a.g.e. (s.63)

aşamasındaki yasal düzenleme ve kurumsal işleyiş özelliklerinden dolayı, görsel-işitsel medya alanında yaşanan bu büyük değişime cevap verebilecek kapasiteden yoksun olduğundan işlevsiz hale gelmiştir.

Türkiye'de özel yayıncılığın gelişmesi ve sonrasında ortaya çıkan ihtiyaçlar yeni bir düzenleme yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu sebeple öncelikle 1993 yılında Anayasa değişikliği gerçekleştirilerek radyo ve televizyon yayınları üzerindeki kamu tekeli ortadan kaldırılmıştır. Görsel-işitsel medya alanında özel yayıncılık gerçekleştirilebilmesi anayasal temele oturtulmuştur.[112] Anayasa değişikliği sonrasında değişen koşullar karşısında işlevsiz hale gelmiş olan RTYK kaldırılmış ve yerine 3.4.1994 tarihli ve 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) kurulmuştur.[113] Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, söz konusu Kanunun öngördüğü görevleri yerine getirmek amacıyla kurumsal yapısını ve personel rejimini oluşturarak faaliyetlerini yürütmeye başlamıştır.

3984 Sayılı Kanun 1994–2011 yılları arasında uygulamada kalmış ve bu süreçte yapılan çeşitli değişikliklerle dönemsel ihtiyaçlara cevap verilmeye çalışılmıştır. Görsel-işitsel medya alanında yaşanan yeni gelişmeler, yapısal değişimler ve Avrupa Birliği mevzuatı ile uyum çabaları yeni bir yasal düzenleme yapılmasını ihtiyaç haline getirmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından çıkarılan 15.2.2011 tarihli ve 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile bu ihtiyaca cevap verilmiştir. Söz konusu Kanun ile RTÜK'ün yapısı korunmuştur. 6112 Sayılı Kanunda RTÜK, radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek amacıyla kurulmuş, özerk ve tarafsız bir kamu tüzel kişiliği olarak tanımlanmıştır.[114] Yeni Kanunun hazırlık sürecinde, RTÜK, dört yıl boyunca ilgili kamu kurumları ve özel kuruluşların görüşlerinden istifade etmiştir. Böylece, sektörel sorunlara cevap verecek, düzenlemeye ilişkin yetki karmaşasını

[112] RTÜK 2016 YILI FAALİYET RAPORU (s.1)
[113]https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc077/kanuntbmmc077/kanuntbmmc07703984.pdf (08.04.2018)
[114] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 34. Maddesi 1 Fıkrası

ortadan kaldıracak, yayın denetimi konusunda Üst Kurulu daha etkin kılacak bir kanun metni oluşturulmasına katkı sağlamıştır.[115]

2.2. RTÜK'ün Yapısı

6112 Sayılı Kanunun 34. Maddesinin 2. Fıkrasında "Üst Kurul, bu Kanun ve mevzuatta kendisine verilen görev ve yetkileri kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır." denilerek RTÜK'ün faaliyetlerinin bağımsız idari otorite olarak gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Yasa ile RTÜK'ün bağımsız idari otorite kılınmasının altında birtakım sebepler yer almaktadır. Küreselleşme sürecinin beraberinde getirdiği gereklilikler bunların başında gelmektedir.

Küreselleşme ile birlikte devletler malların, hizmetlerin ve bilginin serbest dolaşımını sağlamak adına bağımsız idari otoriteler kurma ihtiyacı duymuştur.[116] Bu ihtiyacın ortaya çıkmasında, bilişim ve iletişim teknolojilerinin hâkim olduğu sektörlerde düzenlenme ve denetlenme gerçekleştiren geleneksel devlet kurumlarının yetersiz kalması temel sebeptir.[117] Zira geleneksel devlet kurumları yapıları itibarıyla yenilik ve değişimleri hızlı takip edebilecek ve ayak uydurabilecek personelden ve kurumsal işleyişten uzaktır. İletişim ve bilgi teknolojileri ile finansal piyasaların düzenlenmesinde uzmanlığa dayalı kurumların inşa edilmesinin daha etkili bir kamu yönetimini beraberinde getireceği düşüncesinden hareketle hazırlanan 6112 Sayılı Kanun ile RTÜK'ün anayasada tanımlanmış olan bağımsız idari otorite olma özelliği korunmuştur.

6112 Sayılı Kanunun 34. Maddesinin 3. Fıkrasında yer verilen "Üst Kurul, bu Kanunda ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde kendisine tahsis edilen malî kaynakları görev ve yetkilerinin gerektirdiği ölçüde, kendi bütçesinde belirlenen usul ve esaslar dâhilinde serbestçe kullanır." Hükmü, RTÜK'e mali bağımsızlık imkanı tanımıştır. Kanunun 43. Maddesi

[115] https://www.rtuk.gov.tr/haberler/3787/158/6112-sayili-radyo-ve-televizyonlarin-kurulus-ve-yayin-hizmetleri-hakkinda-kanun-yururluge-girdi.html (10.04.2018)
[116] Kaya, A. (2004) Türkiye'de Bağımsız Düzenleyici Kurumlar ve Özellikleri. Konya: Eğitim Kitabevi (s.61)
[117] a.g.e. (s.61)

ile düzenlenen personel rejimi kapsamında ise Üst Kurul personeline devlet memuru güvencesine sahip kadro karşılığı sözleşmeli personel statüsü tanınmıştır. Personelin tabi kılınacağı mali haklar Bakanlar Kurulunca tespit edilecek esaslar çerçevesinde Üst Kurulun kararına bırakılmıştır. Yine, Kanunda gösterilen kadro cetveli çerçevesinde Üst Kurul, personele ilişkin iptal, ihdas ve terfi yetkilerine sahiptir. Bu düzenlemeler Üst Kurulun bağımsız idari otorite olma hüviyetini güçlendiren unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Medya alanında düşünce ve ifade özgürlüğü esas olsa da görsel-işitsel medyanın sahip olduğu etki gücü ve kamusal yararın sağlanması düşüncesi radyo ve televizyon yayınlarının düzenlemesi ve denetlenmesini bir gereklilik haline getirmektedir. RTÜK, bu bağlamda oluşturulmuş bir bağımsız idari otorite olarak özgür bir görsel-işitsel medya alanının oluşturulması ile kamu adına denetim yapılması amaçlarını gerçekleştirmektedir. Bunun bir yansıması olarak RTÜK, Kanunun 37. Maddesinde yer alan "Yayın hizmetleri alanında ifade ve haber alma özgürlüğünün, düşünce çeşitliliğinin, Rekabet Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla rekabet ortamının ve çoğulculuğun güvence altına alınması, yoğunlaşmanın önlenmesi ve kamu menfaatinin korunması amacıyla gerekli tedbirleri almak" hükmü ile görevli kılınmıştır.

Benzer şekilde dünyada birçok ülkede görsel-işitsel alanı düzenleyen ve/veya denetleyen RTÜK benzeri bağımsız düzenleyici otoriteler ihdas edilmiştir. İngiltere'de OFCOM, Fransa'da CSA, İtalya'da AGCOM, Almanya'da DLM, Pakistan'da PEMRA ve Endonezya'da KPI bunlara örnek verilebilir.[118] Bu kurumların esas olarak görev ve yetkileri frekans tahsisi, içerik değerlendirmesi, teknik denetim, mali denetim gibi hususları kapsamaktadır.

Dünya genelinde, görsel-işitsel medya alanının düzenlenmesi konusunda yetki tanınan kamu idareleri farklılıklar göstermektedir. Azerbaycan (Azerbaycan Cumhuriyeti NTRC) ve Benin (Benin Görsel-İşitsel ve İletişim Yüksek Otoritesi,

[118] https://www.epra.org/organisations (15.04.2018)

HAAC) gibi bazı ülkelerde bağımsız idari otoriteler yetkili kılınmış iken Afganistan ve Bangladeş gibi ülkelerde Enformasyon Bakanlıkları bünyesinde düzenleme ve denetleme faaliyetleri yürütülmektedir.[119] Yetkili idari otoritelerin neresi olduğunun yanı sıra söz konusu otoritelerin yetki ve faaliyet alanlarının kapsamlarında da farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin klasik görsel-işitsel medya düzenleyici idarelerinden farklı olarak İtalyan düzenleyici otoritesi AGCOM pazarlar arası düzenleme, frekans tahsisi, lisans ve izin vermek, fiyat düzenlemeleri, girişimcilerin pazarda sınanması, cep telefonunda rekabetin sağlanması, hizmetlerin kalitesi, yayıncılık, reklamcılık ve yazılı basın gibi çok geniş bir alanda yetkili kılınmıştır. [120] Son yıllarda yayıncılık alanında yaşanan teknolojik gelişmelerin de etkisiyle radyo, televizyon ve internet düzenlemeleri yapan yakınsak kuruluşların bir araya getirilmekte olduğu gözlemlenmektedir. 2002'de İngiltere'de beş düzenleyici kuruluşun bir araya gelmesi ile kurulan OFCOM, teknolojik gelişmelerin etkisiyle yayıncılık, bilişim ve telekomünikasyon hizmetlerinin yakınsayacağı düşüncesi ile kurumsal yapısını belirlemiş ve bu konuda önemli bir örnek oluşturmuştur. [121]

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, yukarıda dünyadaki örneklerinden söz edilen çağdaş yayıncılık düzenleyici otoritelerden biridir. Türkiye'de farklı alanları düzenleyen ve denetleyen RTÜK benzeri bağımsız idari otoriteler bulunmaktadır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTİK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Kamu İhale Kurumu (KİK), Rekabet Kurumu (RK) ile Kamu Gözetimi Muhasebe Standartları Kurumu (KGK) bunların önde gelenlerindendir.[122] Ancak bunlar kurul ve kurum olarak nitelendirilirken RTÜK, bunlardan farklı olarak "Üst Kurul" olarak nitelendirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 133. Maddesinde "Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu dokuz üyeden oluşur. Üyeler, siyasî parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikişer katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasî

[119] https://www.oic-ibraf.org/uyeler.php (15.04.2018)
[120] Avşar, Z. Ve Demir, V. (2005) Düzenleme ve Uygulamalarla Medyada Denetim. Ankara: Piramit Yayıncılık (s.71)
[121] A.g.e. (s.67)
[122] Ali İhsan Irmak, Türk Kamu Yönetiminde İdari Kurulların Yeri Uzmanlık Tezi Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (s.31)

parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle TBMM Genel Kurulunca seçilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir." hükümlerine yer verilmektedir.[123] Bu bağlamda RTÜK, Türkiye'de anayasal dayanağa sahip tek bağımsız idari otorite olarak ön plana çıkmaktadır.

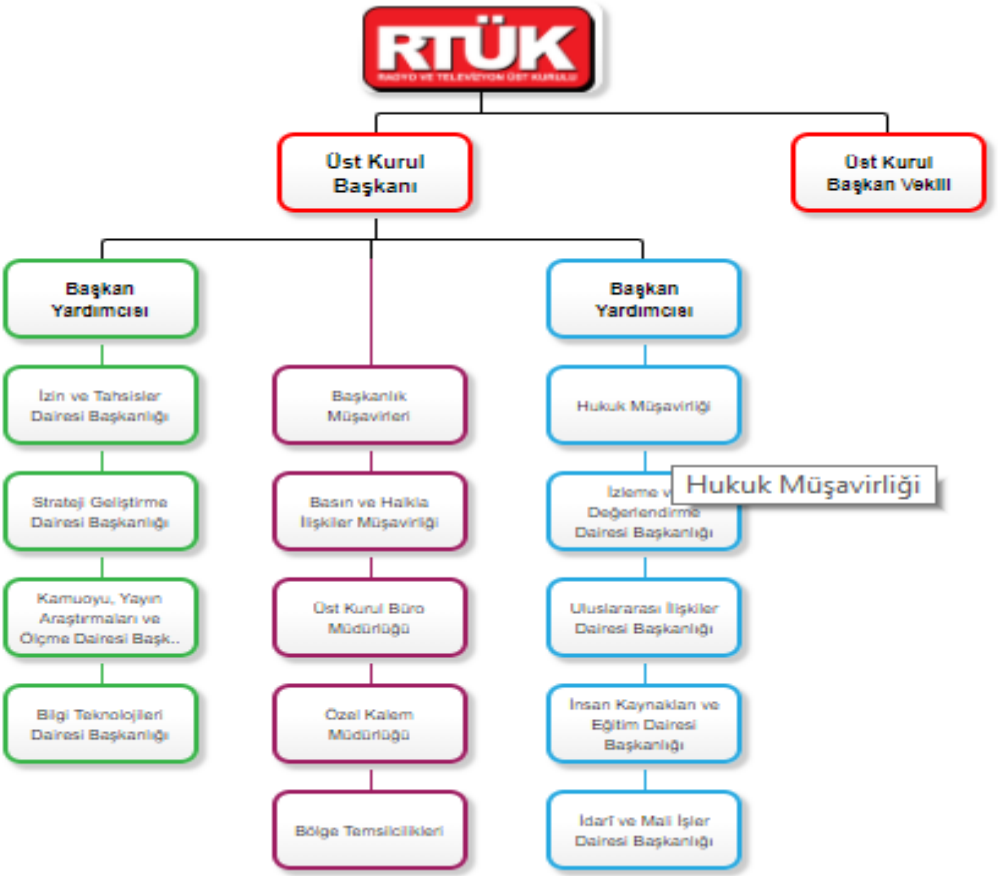
RTÜK, üye seçimi noktasında da diğer bağımsız düzenleyici otoritelerden farklılık göstermektedir. Türkiye'deki diğer bağımsız idari otoritelerden farklı olarak RTÜK üyelerinin seçimi yürütme organınca değil, yasama organınca gerçekleştirilmektedir. Anayasanın 133. Maddesinde değinilen Üst Kurul seçimine ilişkin hususlar yasa koyucu tarafından 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre Üst Kurul, TBMM tarafından, meslekleriyle ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlarda en az on yıl süreyle görev yapmış ve devlet memuru olma yeterliliklerine sahip kimseler arasından seçilen dokuz üyeden oluşur.[124] Üye seçimi, TBBM'de yer alan siyasi parti gruplarının her birinin milletvekili sayısına nispeten tespit edilen kontenjanın iki katı aday gösterilmesi neticesinde Genel Kurul'da önceden hazırlanan birleşik oy pusulaları ile gerçekleştirilir.[125] Üyelerinin görev süresi altı yıl olup iki yılda bir üyelerin üçte biri yenilenir.[126] Her iki yılda yapılan yeni üye seçimlerinin Resmî Gazetede yayımlanmasını takip eden on beş gün içinde Üst Kurul toplanarak iki yıllık süre için, kendi aralarından bir Üst Kurul Başkanı ve bir Üst Kurul Başkan Vekili seçerler.[127] 6112 Sayılı Kanunla Üst Kurul Başkanına Üst Kurul toplantılarının zamanının ve gündeminin belirlenmesi, Üst Kurul personelini atamak, Üst Kurulu temsil etmek ile çeşitli idari görevler verilmiştir.[128]

[123] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 133. Madde
[124] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 35. Madde 1.fıkra
[125] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 35. Madde 2. Fıkra ve 3. Fıkra
[126] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 35. Madde 5.fıkra
[127] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 36. Madde 1. fıkra
[128] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 36. Madde 3. Fıkra

Üst Kurulun çalışma esasları 6112 Sayılı Kanunun 40. Maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre, Üst Kurul her hafta en az bir kez toplanır. Başkanın çağrısı veya üç üyenin talebi ile olağanüstü toplantı tertip edilebilmesi mümkündür. Toplantı gündemi Başkan tarafından hazırlanır. Başkanının yokluğunda toplantılara Başkan Vekili başkanlık eder. Bir üyenin öneride bulunması ve önerinin Üst Kurulca kabul edilmesi halinde toplantıya yeni gündem ilave edilebilmesi mümkündür. Geçerli bir mazereti olmaksızın üst üste iki ya da bir ay içerisinde toplamda üç defa Üst Kurul Toplantısına katılmayan Üst Kurul üyeleri üyelikten çekilmiş sayılır. Üst Kurul kararı ile tespit edilir ve Türkiye Büyük Milleti Meclisi Başkanlığına bildirilir. Üst Kurul toplantı ve karar yeter sayısı en az beş üyeyi gerekli kılmaktadır. Çekimser oy kullanılamaz. Toplantılarda gerçekleştirilen müzakereler gizlidir ve aksi karar alınmadıkça müzakereler açıklanamaz. Ancak gizliliği konu olmayan kararlar kamuoyu ile paylaşılabilir.

RTÜK'ün idari yapılanmasının başında Üst Kurul Başkanı yer almaktadır. Üst Kurul Başkanı'nın yokluğunda yerine Başkan Vekili vekâlet etmektedir. Başkan'a bağlı iki başkan yardımcısı bulunmaktadır. Kurum uhdesinde yer alan idari birimler de bu iki başkan yardımcısına bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Bununla birlikte Başkanlık Müşavirleri, Basın ve Hakla İlişkiler Müşavirliği, Üst Kurul Büro Müdürlüğü, Özel Kalem Müdürlüğü ile Bölge Temsilcilikleri (İstanbul, İzmir ve Diyarbakır) doğrudan Üst Kurul Başkanına bağlıdır.

Şekil 1 - RTÜK Teşkilat Şeması

Kaynakça: https://www.rtuk.gov.tr/teskilat-semasi

2.3. RTÜK'ün Görev ve Yetkileri

RTÜK'ün görev ve yetkileri 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile açıklanmıştır. 6112 sayılı Kanun incelendiğinde RTÜK'e hem düzenleyici hem de denetleyici bir misyon yüklendiği görülmektedir. Bu durum, söz konusu Kanunun "Amaç" başlıklı 1. Maddesinde yer verilen "Bu Kanunun amacı; radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi, ifade ve haber alma özgürlüğünün sağlanması, medya hizmet sağlayıcılarının idarî, malî ve teknik yapıları ve yükümlülükleri ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, teşkilâtı, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir." hükmünden açıkça anlaşılmaktadır.

RTÜK, millî frekans planında kendisine tahsis edilen frekans bantları çerçevesinde radyo ve televizyonlara ilişkin frekans planlamasını yapar veya yaptırır ve uygulatır. Gerekli şartları taşıyan radyo ve televizyon kuruluşlarına yayın lisansı verir. Radyo ve televizyon yayınlarını izler, kayıt altına alır ve içerik denetlemelerini gerçekleştirir. Reyting ölçümlerine ilişkin usul ve esasların yanı sıra radyo ve televizyon kuruluşlarının idarî, malî ve teknik yapıları ile uyması gereken yükümlülükleri belirler.

RTÜK görsel-işitsel medya sektörüne ilişkin genel stratejileri oluşturur. Sektörel gelişim noktasında öncü bir rol oynar. Bu amaçla, teknolojik gelişmeleri takip ederek ortaya çıkan yeni iletim ortamlarını düzenler. 6112 Sayılı Kanunun 2. Maddesinin 1. Fıkrasında "Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altında, her türlü teknik, usul ve araçlarla ve her ne isim altında olursa olsun elektromanyetik dalgalar veya diğer yollarla yapılan radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleriyle ilgili hususları kapsar." denilerek yasa koyucu tarafından bu konuda ortaya çıkabilecek gelişmeler önceden öngörülmüştür.

RTÜK'ün görev ve yetkilerini açıkladıktan sonra, medya alanının düzenlemesi ve denetlenmesi konusundaki farklı yaklaşımların irdelenmesi ile RTÜK'ün görev ve yetkileri bağlamında ne şekilde değerlendirilebileceğinin ele alınması faydalı olacaktır.

Demokratik ve özgürlükçü değerlerin ön plana çıktığı günümüzde görsel-işitsel medya toplum, siyaset ve ekonomi üzerinde büyük bir etki gücüne sahiptir. Bu etki dolayısıyla medyadan ifade özgürlüğü çerçevesinde bilgi üretmesi, bilgiye erişimi sağlaması, siyasal ve ekonomik etkileriyle özgürlüklerin savunuculuğunu yapması, farklı kültürleri, yaşam biçimlerini, siyasal, sosyal ve ekonomik görüşleri aktarması beklenmektedir. Ancak medyanın her zaman bu beklentiler doğrultusunda hareket ettiği söylenemez. Zaman zaman, medyanın sahip olduğu bu gücü sistemli bir yönlendirme politikası ve belli bir dünya görüşü etrafında insanları eğitme ve

şekillendirme aracı olarak kullandığı görülebilmektedir.[129] Medyanın yapı ve işleyişiyle büyük sermaye gruplarının basın ve halkla ilişkiler "ataşeliğini" yaptığı şeklinde kuşku ve eleştiriler bulunmaktadır.".[130] Farklı iş kollarında yatırımları olan medya patronları, medya araçlarını iş konusundaki menfaatleri için manipülatif amaçla kullanabilmektedir.[131] Haberlerin sunuluşunda kişilik hakları ihlalleri gerçekleştirilebilmektedir. Yanıltıcı reklamlar ile tüketici menfaatlerine zarar verilebilmektedir. Bu ve benzeri olumsuzluklar nedeniyle medya özgürlüğünün kötüye kullanılmaması, toplumsal düzene açıkça zarar veren yayınların engellenmesine yönelik tedbirler alınması ve bu yönde adımlar atılırken medya özgürlüğünün zedelenmemesine dikkat edilmesi ehemmiyet taşımaktadır.

Bu kapsamda çeşitli çevrelerce farklı fikirler ortaya atılmıştır. Liberal görüşü savunanlar medya alanında devlet müdahalesine karşı çıkarak devletin düzenleyici ve denetleyici faaliyetlerinin minimum seviyede tutulması gerektiğini öne sürmektedir. Minimum devlet müdahalesinin pratikteki karşılığının ne olduğu ise tartışmalıdır. Sosyal sorumluluk kavramını üzerinde duranlar ise medyaya yönelik olarak öz denetim modelini öne çıkarmaktadırlar.[132] Radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ve denetlenmesi konusunda yayıncı temsilciliği ve öz denetim uygulamaları yaygınlık arz etmekte ise de medya kuruluşları reyting kaygısı ile mesleki etik kurallarını göz ardı edebilmektedir.[133] Dolayısıyla görsel-işitsel medya alanının devletçe düzenlenmesine ilişkin bir ihtiyaç ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyaca binaen yapılan düzenlemeler her ülkedeki sosyal, ekonomik ve siyasi yapıların etkisi ile farklılık arz etmektedir[134].

[129] Aydın, N. (2008) İnsan Hakları Demokrasi ve Medya. İstanbul: Kum Saati Yayınları (s.184)
[130] Kaya, A. (2004) Türkiye'de Bağımsız Düzenleyici Kurumlar ve Özellikleri. Konya: Eğitim Kitabevi
[131] Aydın, N. (2008) İnsan Hakları Demokrasi ve Medya. İstanbul: Kum Saati Yayınları (s.215)
[132] Işık, M. (2002) Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri. Konya: Eğitim Kitabevi (s.29-30)
[133] Aydın, N. (2008) İnsan Hakları Demokrasi ve Medya. İstanbul: Kum Saati Yayınları (s.194)
[134] Işık, M. (2002) Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri. Konya: Eğitim Kitabevi (s.3)

Medyaya ilişkin düzenlemelerin niteliği ve boyutları bir ülkedeki hak ve özgürlüklerin düzeyini yansıtan temel göstergelerindendir.[135] Bu düzenlemelere bakılarak bir rejimin otoriter, totaliter ya da özgürlükçü bir yapıya sahip olup olmadığı anlaşılabilir.[136] Otoriter medya kuramı, medyanın gerekli durumlarda icbar suretiyle de olsa siyasi iradeye bağımlı kılınmasını ve onun çıkarlarına hizmet ettirilmesini öne sürer.[137] Kuram, siyasi iradeyi zaafa uğratacak, moral- ahlaki ve siyasi değerleri zedeleyecek, resmi politikalara zarar verecek yayınlar yapılmasının sıkı düzenlemeler ve yaptırımlar yoluyla engellenmesi düşüncesine sahiptir.[138] Avrupa'da ortaya çıkan ve Avrupa'da 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra terk edilmeye başlanan kuram Ortadoğu ve Kuzey Afrika Coğrafyasında bulunan çoğulcu demokratik değerlerin yerleşik olmadığı ülkelerde sansür ve doğrudan kontrol gibi uygulamalarla varlığını sürdürmektedir. [139]

Otoriter medya kuramına tepki olarak ortaya çıkan Liberal kuram otoriter kuramın aksine bireyi merkeze alan bir yaklaşıma tarzına sahiptir.[140] Bu bağlamda liberal medya kuramının savunucuları medyaya toplumu bilgilendirme, eğitme ve aydınlatma görevlerini yüklemekte ve medyanın bunları yerine getirirken her türlü devlet müdahalesine karşı çıkmaktadır.[141] Bu karşı çıkışı da medyanın kamuoyu oluşturma sürecinin sağlıklı bir biçimde işlemesi, toplum adına informal olarak hükümeti denetlemesi ve seçmen tercihlerinin oluşturulmasında etkin rol oynamasına dayandırılmaktadır.[142]

Bu kapsamda, AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi hükümleri dikkate alınarak hazırlanan 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun incelendiğinde RTÜK'ün görev ve yetkilerinin düzenlenmesinde demokratik toplum değerleri gözeten bir anlayışın hâkim olduğu

[135] Işık, M. (2002) Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri. Konya: Eğitim Kitabevi (s.5).
[136] a.g.e. (s.5)
[137] a.g.e. (s.13)
[138] a.g.e. (s.13)
[139] a.g.e. (s.14-15)
[140] a.g.e. (s.15)
[141] a.g.e. (s.19)
[142] a.g.e. (s.21)

görülmektedir. Kanunun 7. Maddesinde olağanüstü durumlarda dahi ifade ve haber alma özgürlüğünün gözetileceği ve yargı kararı olmaksızın yayınların önceden denetlenemeyeceği ya da durdurulamayacağı açıkça ifade edilmiştir. Kanunun 37. Maddesi a bendi ise "Yayın hizmetleri alanında ifade ve haber alma özgürlüğünün, düşünce çeşitliliğinin, Rekabet Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla rekabet ortamının ve çoğulculuğun güvence altına alınması, yoğunlaşmanın önlenmesi ve kamu menfaatinin korunması amacıyla gerekli tedbirleri almak" hükmüne yer verilmiştir. Söz konusu hüküm RTÜK'ün görev ve yetkilerini sıralarken demokratik değerleri önceleyen bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Kanunun muhtelif başka yerlerinde sıralan diğer hükümlerde de aynı yaklaşımın iz düşümlerine rastlanmaktadır. Bu bağlamda, RTÜK'ün görev ve yetkilerinin demokratik toplum değerleri ile uyumlu olacak bir biçimde düzenlendiği görülmektedir.

2.4. RTÜK'ün Başlıca Faaliyetleri

RTÜK'ün faaliyetleri, bu çalışmanın konusu ile ilişkili olarak izleme, lisanslama ve diğer faaliyetler başlıkları altında incelenecektir.

2.4.1. İzleme

Yayın izleme, RTÜK'ün en temel iki faaliyetinden birini teşkil etmektedir. Üst Kurul, Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yerleşik görsel-işitsel medya hizmet sağlayıcılarının yayınlarını 6112 Sayılı Kanun hükümlerine ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalara uygunluğu açısından izler ve denetler.[143] Aynı kapsamda Türkiye'de yerleşik olmayan, ancak Türkiye Cumhuriyeti yargı yetkisine giren medya hizmet sağlayıcılarının yayın hizmetlerini de gerekli hâllerde ilgili devletlerin yetkili kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde işlem yürütebilmek amacıyla inceler.[144] Bu maksatla gerekli izleme ve kayıt sistemlerini kurar ve gerekli hâllerde yayıncı kuruluşlarına ait stüdyolara uygun cihazlar yerleştirir ve kurar.[145] Yayın hizmetlerinde kullanılması gereken koruyucu sembol sistemi ile ilgili usul ve

[143] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 37/e
[144] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 37/f
[145] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 37/g

esasları belirler ve izleme faaliyetleri ile koruyucu sembol sistemine uyulup uyulmadığını takip eder.[146]

Yayın içeriğine ilişkin denetimler iki farklı biçimde yürütülmektedir. Bunlardan ilki resen Üst Kurul Uzmanları tarafından yapılan denetimdir. İkincisi ise 444 1 178 numaralı RTÜK İletişim Merkezi, RTÜK web sitesi, RTÜK Akıllı Telefon Uygulaması (Android) ya da RTÜK e-posta kanalları ile gelen izleyici şikâyetlerinin alınarak değerlendirilmesi ve işleme konulması şeklindedir.[147]

Radyo ve televizyon kuruluşlarının yayınlarında uymaları gereken esaslar 6112 sayılı Kanunun 8. Maddesinde yer verilen "Yayın hizmeti ilkeleri" başlığı altında sıralanmıştır. RTÜK İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı tarafından yayın denetimleri gerçekleştirilir. Yayın denetimlerine ilişkin raporlar resen ya da şikâyete bağlı olarak Üst Kurul Uzmanları tarafından hazırlanarak her hafta Üst Kurula sunulur. Bunlar, Üst Kurul tarafından ihlal olduğu ya da olmadığı şeklinde değerlendirilerek karara bağlanır. Üst Kurul tarafından yayın ilkeleri ihlali saptanan kuruluşlara ihlalin ağırlığı ve niteliğine göre 6112 Sayılı Kanunun 32. Maddesi'nde sayılan yaptırımlardan biri ya da birkaçı uygulanır. Üst Kurul tarafından 2016 yılında verilen müeyyide kararları ile bu kararlarda ihlal tespit edilen yasa hükümleri aşağıdaki Tablo 1'de gösterilmiştir:

[146] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 37/ğ
[147] RTÜK 2016 Faaliyet Raporu (s.57)

Tablo.1 RTÜK 2016 Faaliyet Raporu

Tablo 16. 2016 Yılında Yayın İhlalleri Sebebiyle Verilen Müeyyide Kararları

Yasa Hükmü	Müeyyide Sayısı	Yasa Hükmü	Müeyyide Sayısı
6112 Say. Kanun 8.1.a	8	6112 Say. Kanun 8.1.ş	5
6112 Say. Kanun 8.1.b	21	6112 Say. Kanun 8.2	62
6112 Say. Kanun 8.1.c	48	6112 Say. Kanun 9.3	19
6112 Say. Kanun 8.1.ç	77	6112 Say. Kanun 9.6.c	454
6112 Say. Kanun 8.1.d	30	6112 Say. Kanun 9.6.ç	126
6112 Say. Kanun 8.1.e	8	6112 Say. Kanun 10.1	109
6112 Say. Kanun 8.1.f	25	6112 Say. Kanun 10.2	119
6112 Say. Kanun 8.1.g	2	6112 Say. Kanun 10.4	30
6112 Say. Kanun 8.1.ğ	4	6112 Say. Kanun 10.7	1
6112 Say. Kanun 8.1.h	5	6112 Say. Kanun 10.10	35
6112 Say. Kanun 8.1.ı	18	6112 Say. Kanun 12.1	1
6112 Say. Kanun 8.1.i	6	6112 Say. Kanun 12.2	2
6112 Say. Kanun 8.1.j	7	6112 Say. Kanun 13.3	1
6112 Say. Kanun 8.1.k	2	6112 Say. Kanun 14.2	14
6112 Say. Kanun 8.1.l	5	6112 Say. Kanun 24.1	3
6112 Say. Kanun 8.1.m	44	6112 Say. Kanun 24.2	4
6112 Say. Kanun 8.1.o	1	4250 Say. Kanun 6. Md.	1
6112 Say. Kanun 8.1.ö	108	4250 Say. Kanun 7. Md.	2
6112 Say. Kanun 8.1.r	14	4207 Say. Kanun	5
6112 Say. Kanun 8.1.s	10		
TOPLAM	**1436**		

* Müeyyide sayıları, Kurul kararlarına ait olup, Mahkemelerce verilen red, iptal bilgileri yer almamaktadır. Bunlar dâhil edildiğinde sayı kısmen daha az olacaktır.

RTÜK 2016 Faaliyet Raporu s.61

RTÜK, Kanun uyarınca yayınların takibi amacıyla gerekli izleme ve kayıt sistemlerini kurmakla yükümlüdür (Madde 37/g). Bu maksatla Üst Kurul tarafından Sayısal Kayıt ve Analiz Sistemi (SKAAS) oluşturulmuştur ve bu sistemle 108'i ulusal ve uydu, 134'ü yerel televizyon yayıncısı ve 72 radyo yayıncısının yayınları 24 saat esasına göre kaydedilmektedir[148]. Bunlar içerisinde öne çıkan 75 ulusal ve uydu televizyon yayıncısı mutat bir şekilde, 134 yerel televizyon yayıncısı ile sürekli takibi yapılamayan uydu kanalları ise dönüşümlü olarak Üst Kurul Uzmanlarınca takip edilmektedir.[149]

[148] RTÜK 2016 Faaliyet Raporu (s.62)
[149] RTÜK 2016 Faaliyet Raporu (s.62)

Bunun dışında, SKAAS içerisine dahil edilemediğinden yayın kayıtları olmayan televizyon ve radyo yayıncıları bulunmaktadır. Bu yayıncılara ilişkin denetim faaliyetleri ancak şikayete bağlı olarak gerçekleştirilebilmektedir. Bu çerçevede Üst Kurul, şikâyet ve ihbar olması halinde, yayın kayıtları SKASS içerisinde depolanmayan yayın kuruluşlarından yayın kayıtlarını istemek suretiyle içerik denetimi yapabilmektedir. Zira her yayıncı gerçekleştirdiği yayınlara ait kayıtları bir yıl süreyle muhafaza etmekle yükümlüdür.

2.4.2. Lisanslama

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 26. Maddesinde bireylerin düşünce ve kanaatlerini açıklama ve yayma hürriyetlerini kamu otoritelerinin müdahalesi olmaksızın kullanabileceği belirtilmektedir. Aynı maddenin devamında ise bu hükmün radyo, televizyon vb. yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel teşkil etmediği belirtilmektedir.[150] Bu kapsamda, radyo ve televizyon yayını yapılması RTÜK'ten yayın lisansı alınması şartına bağlanmıştır. Yayın lisansı alınabilmesi için gerekli idarî, malî ve teknik şartları belirlemek, yayın lisansı taleplerini alarak karara bağlamak, lisans verilmesinin ardından takip gerçekleştirerek gerektiğinde yayın lisansı iptaline gitmek konusunda RTÜK yetkili kılınmıştır.[151] Bu konudaki işlemler Üst Kurul bünyesinde İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de radyo ve televizyon yayıncılığının birçok dünya ülkesinde olduğu gibi "izin" usulüne bağlandığı görülmektedir.

[150] T.C. Anayasası 26. Madde
[151] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 37/c

Tablo.2 RTÜK Tarafından Verilen Yayın Lisanslarının Türlere Göre Dağılımı

Yayın İletim Ortamı	Radyo Yayın Lisansı Sayısı	Televizyon Yayın Lisansı Sayısı
Kablo	8	154
Uydu	98	376
Karasal	902 (30 Ulusal, 79 Bölgesel, 793 Yerel)	178 (16 Ulusal, 10 Bölgesel, 152 Yerel)

RTÜK 2016 Faaliyet Raporunda Yer Verilen 9, 11, 13, 14 No'lu Tablolardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

RTÜK lisanslama işlemleri çerçevesinde medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara "Yayın Lisansı" (Madde 2-4), altyapı ve platform işletmecisi kuruluşlara ise "Yayın İletim Yetkisi" verme yetkisine sahiptir.[152] Her iki kuruluş türünün lisans alma süreçleri ile hak ve sorumlulukları değişiklik göstermekte ve farklı şekillerde düzenlenmektedir. Medya hizmet sağlayıcılar genel izleyici kitlesini hedef alan yayınların yanı sıra özel bir izleyici kitlesini hedef alan tematik içerikli yayın yapmayı seçebilir. Ancak yayıncılar bu noktadaki seçimlerini yayın lisansı başvurularında Üst Kurula bildirmekle yükümlüdür. Buna istinaden Üst Kurul, yayıncı kuruluşlara verdiği yayın lisans belgesinde yayının türünü açıkça belirtilir.[153] Ayrıca, 6112 Sayılı Kanunun getirdiği yenilik ile isteğe bağlı yayın hizmeti yapılabilmesi de mümkündür.

6112 Sayılı Kanunda medya hizmet sağlayıcılar için zorunlu kılınan lisans alma zorunluluğu uydu, kablo, karasal vb. her türlü ortamdan yapılan yayınlar için ayrı ayrı yayın lisans alınmasını gerektirmektedir.[154] Bu gereklilik, aynı radyo ya da televizyon kanalının farklı ortamlarda yayın iletimi yapması durumunda birden fazla yayın lisansı alması anlamına gelmektedir. Her bir iletim ortamı (kablo - uydu - karasal) için uygulanacak yayın lisansı prosedürleri RTÜK tarafından yapılan ikincil düzenlemeler aracılığıyla tespit edilmiştir.[155]

[152] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 28/1
[153] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 14-1.
[154] RTÜK 2016 Faaliyet Raporu (s.33)
[155] RTÜK 2016 Faaliyet Raporu (s.33)

Karasal ortama ilişkin lisans işlemleri 6112 sayılı Kanuna eklenen Geçici 4'üncü madde uyarınca yürütülmektedir. Söz konusu Geçici 4'üncü maddede "Üst Kurulca sıralama ihalesi yapılıp, karasal yayın lisansları verilene kadar geçecek süre içerisinde, sadece 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun geçici 6'ncı maddesi uyarınca karasal ortamda yayında olan radyo ve televizyon kuruluşları, Üst Kurulca yayın yapmalarına müsaade edilmiş olan yerleşim yerleri ile sınırlı olmak kaydıyla, yayınlarına devam ederler." hükmüne yer verilmiştir. Geçici Maddede öngörülen ihale süreci 17 Aralık 2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Karasal Sayısal Televizyon Yayın Lisansı Başvuru İlanı ile başlatılmıştır. İhale sürecinin gerçekleştirilmesi ile karasal ortama ilişkin lisans işlemleri daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulabilecektir. Ulusal bir kaynak olan spectrumdan daha etkin bir biçimde istifade edebilmek mümkün olacaktır.

Üst Kurul tarafından yayın lisansı verilen medya hizmet sağlayıcılara yönelik olarak İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı tarafından istenilen zamanlarda denetim gerçekleştirilebilir. Medya hizmet sağlayıcılar kendilerinden istenilen her türlü bilgi ve belgeyi istendiğinde ibraz etmek zorundadır.[156] Denetimler esnasında lisans şartlarına uymadığı tespit edilen cihazlar mühürlenerek kapatılır. İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı denetimleri esnasında RTÜK'ten lisans almaksızın yayınlar yapmakta olan bir medya hizmet sağlayıcı ile karşılaşabilmektedir. Bu durumda lisanssız faaliyet yürüten kuruluşa ait yayın cihazları ve tesisleri mühürlenerek kapatılmaktadır. Ayrıca bu kuruluşlara ilişkin olarak, bir yıldan iki yıla kadar hapis ve bin günden beş bin güne kadar adlî para cezası uygulanmaktadır.[157]

6112 Sayılı Kanunun 37 Maddesinin 1. Bendi uyarınca görsel-işitsel medya alanında yoğunlaşmanın önlenmesi Üst Kurulun görev ve yetkileri arasında

[156] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 37/s
[157] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 33/1

sayılmıştır. Aynı Kanunun "Kuruluş ve hisse oranları" başlıklı 19. Maddesinde ifade edilen hükümler ile de bu amaçla hangi hususların Üst Kurul tarafından gözetileceği ortaya konmuştur. Bu çerçevede İzin ve Tahsisler Dairesi Başkanlığı tarafından lisans işlemleri aracılığıyla medyada yoğunlaşmanın önüne geçilmesi adına çalışmalar yürütülmektedir. Bu amaçla, özellikle şirket devir/birleşme, hak ve izinlerin devrine ilişkin işlemler takip edilmektedir.[158]

2.4.3. Diğer Faaliyetler

RTÜK'ün yayın izleme ve lisans verme işlemleri dışında da yürütmekte olduğu birtakım faaliyetler bulunmaktadır. Bunlar 6112 Sayılı Kanun çerçevesinde Üst Kurul'a yüklenen görev ve yetkilere istinaden gerçekleştirilmektedir. Bu faaliyetler temel olarak; izleme ve dinleme ölçümleri, eğitim çalışmaları, stratejik plan hazırlanması, spectrum yönetimi, uluslararası ilişkiler şeklinde sıralanabilir.

Bu kapsamda, izleme ve dinleme ölçümleri yapacak kuruluş ve şirketler Üst Kurul tarafından belirlenir. Ölçümlerin "Yayın Hizmetlerinin İzlenme Ve Dinlenme Oranı Ölçümlerinin Yapılmasına ve Denetlenmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"te belirtilen usul ve esaslar kapsamında yapılıp yapılmadığını denetler ve uygun ölçüm yapmayan kuruluş ve şirketlere çeşitli müeyyideler uygular. Hali hazırda, Yönetmelik hükümleri çerçevesinde Üst Kurul tarafından izlenme ölçümleri konusunda TİAK A.Ş. (Televizyon İzleme Araştırma Komitesi A.Ş.) ve dinlenme ölçümleri konusunda ise RİAK A.Ş. (Radyo Dinleme Hizmetleri Organizasyon Tanıtım ve Yayıncılık A.Ş.) yetkilendirilmiştir.[159] Söz konusu şirketlerin ölçümleri ise Üst Kurul bünyesinde Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi Başkanlığı tarafından denetlenmektedir. Buna ilaveten Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi Başkanlığınca belli konularda kamuoyu araştırmaları yapılmakta ve RTÜK

[158] https://www.rtuk.gov.tr/birim/gorev-yetki-ve-sorumluluklar/4990/3948/izin-ve-tahsisler-dairesi-gorev-yetki-ve-sorumluluklari.html (20.04.2018)
[159] RTÜK Faaliyet Raporu 2016 (sy.76)

İletişim Merkezi kanalıyla gelen vatandaş bildirimlerinden faydalanarak çeşitli analizler gerçekleştirilmektedir.[160]

Üst Kurul, 6112 sayılı Kanunda kendisine tanımlanan gelirlerin Maliye Bakanlığı adına takibi ve tahsilatını gerçekleştirir. [161] Bu gelirler medya hizmet sağlayıcı kuruluşlardan alınacak aylık brüt ticarî iletişim gelirlerinden ayrılacak %1.5'luk paylar, yayın lisansı ücretleri, karasal ortamdan yayın yapan kuruluşların ödemesi gereken televizyon kanal, multipleks kapasite ve radyo frekans yıllık kullanım ücretleri; platform, multipleks ve altyapı işletmecileri ile verici tesis ve işletim şirketinden alınacak yayın iletim yetkilendirme ücretlerinden oluşmaktadır.[162] Bunun dışında medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara verilen idari para cezaları bulunmaktadır. Bu gelirlerin takibi Üst Kurul bünyesinde İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Gelirler toplandıktan sonra Üst Kurul'un yaptığı harcamalardan kalan tutarı Maliye Bakanlığına aktarır.

Kurum faaliyetleri hakkında kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla basın ve halka ilişkiler faaliyetleri icra edilmektedir. Bu faaliyetler Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda, Üst Kurulun etkinlikleri ve uygulamalarına ilişkin haberlere kurumsal web sitesinde yer verilmektedir. Yine, Üst Kurul 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde bilgi edinme başvurularını cevaplamaktadır.[163] Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) aracılığıyla ulaşan başvurular değerlendirilerek gerekli tedbirler alınmaktır.[164]

[160]https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5173/5105/kamuoyu-yayin-arastirmalari-ve-olcme-dairesi-baskanligi-tanitim-yazisi.html (30.04.2018)
[161]https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5109/4010/idari-ve-mali-isler-dairesi-baskanligi.html (30.04.2018)
[162] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 41
[163]https://www.rtuk.gov.tr/birim/gorev-yetki-ve-sorumluluklari/4981/3941/gorev-yetki-ve-sorumluluklar.html (03.05.2018)
[164]https://www.rtuk.gov.tr/birim/gorev-yetki-ve-sorumluluklari/4981/3941/gorev-yetki-ve-sorumluluklar.html (03.05.2018)

Üst Kurul bünyesinde bilgi ve iletişim sistemlerinin temini, güvenliği ve iyileştirilmesi noktasındaki işlemlerin yürütülmesi amacıyla Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı ihdas edilmiştir. [165] Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı bu konudaki eksiklerin saptanması ve giderilmesi amacıyla çalışmalar yürütmektedir. Bu çerçevede, özellikle radyo ve televizyon yayınlarının izlenmesi, kayıt edilmesi ve analizi amacıyla oluşturulan Sayısal Kayıt Arşiv ve Analiz Sisteminin (SKAAS) planlanması, sistemin kurulumu ve işletmesinin hizmet alımı yoluyla sağlanması konusunda atılmış olan adımlar büyük önem taşımaktadır. [166]

Diğer kamu kurumlarına benzer biçimde RTÜK de personel istihdamı ve insan kaynakları planlamasını kendi bünyesinde yürütmektedir. Bu amaçla İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığı ihdas edilmiştir. Söz konusu Daire Başkanlığı marifetiyle insan kaynakları planlamasının yanı sıra kurumun görev alanına giren konularda yetkinliğinin artırılmasına yönelik olarak kurum içi eğitimler yapılmaktadır.[167] Performans değerlendirme ölçütlerinin ve meslek ilkelerinin belirlenmesine yönelik düzenlemeler oluşturulmaktadır.[168] Ayrıca, eğitim faaliyetleri kapsamında, Milli Eğitim Bakanlığı ile eşgüdüm halinde okullarda gerçekleştirilen Medya Okuryazarlığı Dersine ilişkin çalışmalar yürütülmektedir.[169] Medya Okuryazarlığı Dersi verecek olan öğretmenler ve ilgili paydaşlar ile temasa geçilerek dersin etkin bir biçimde işlenebilmesi amaçlanmaktadır. Benzer bir amaçla RTÜK Medya Okuryazarlığı Web Sitesi (http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/) oluşturulmuştur.

Üst Kurul, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı öncülüğünde her dört yılda bir stratejik plan hazırlanmaktadır. Hazırlanan stratejik planlarla, temel olarak kurumun kaynakları ve yeteneklerinin etkin ve verimli bir biçimde kullanılması ile

---

165 https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5108/4009/bilgi-teknolojileri-daire-baskanligi.html (04.05.2018)

166 https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5108/4009/bilgi-teknolojileri-daire-baskanligi.html (04.05.2018)

167 RTÜK Faaliyet Raporu 2016 (s.105)

168 https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5106/4007/insan-kaynaklari-ve-egitim-dairesi-baskanligi.html (05.05.2018)

169 RTÜK Faaliyet Raporu 2016 (s.106)

karar ve işlem süreçlerine hız kazandırılması planlanmaktadır. Bu amaçla son olarak "2016-2020 Stratejik Planı" tamamlanarak uygulamaya koyulmuştur. [170] "Bunun dışında Standart Dosya Planı, Hizmet Standartları Tablosu ve Hizmet Envanteri, Kalite Yönetim Sistemi, Sektör Raporu, Faaliyet Raporları (9 aylık ve yıllık) ile Kurumsal Kimlik Kılavuzuna dair çalışmalar Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığının görevleri arasında bulunmaktadır."[171]

Üst Kurul, başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere diğer kamu kurumlarının görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla uluslararası ilişkiler alanında da faaliyetler yürütmektedir.[172] Bu kapsamda, görsel-işitsel medya alanında medya hizmet sağlayıcılarının üye olmadığı uluslararası hukuk tüzel kişiliğine sahip kuruluşlar nezdinde Türkiye'yi temsil etmektedir.[173] Uluslararası andlaşma niteliği taşımayan belgeleri ilgili bakanlık ve kurumların görüşlerini almak suretiyle imzalamayabilmektedir.[174] Yurtdışından Türkiye'ye yönelik yayınlar gerçekleştirmekte olan medya hizmet sağlayıcılara ilişkin olarak gerekli durumlarda ilgili devletlerin muadil kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği yapmaktadır.[175] Bu çerçevede, Üst Kurul zararlı içerikli yayınlara yer veren ya da terör iltisaklı yayınlar gerçekleştiren TV kanallarının yayınlarının sonlandırılması amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmaktadır.[176]

Üst Kurulun uluslararası ilişkiler faaliyetleri Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Üst Kurul, çok taraflı uluslararası ilişkiler faaliyetleri bağlamında, Avrupa Düzenleyici Otoriteler Platformu (EPRA) ve Akdeniz Düzenleyici Otoriteler Ağı (MNRA) bünyesinde yürütülmekte olan

[170] RTÜK Faaliyet Raporu 2016 (s.111)
[171] https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5110/4011/strateji-gelistirme-dairesi-baskanligi.html (09.05.2018)
[172] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 37/n
[173] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 37/n
[174] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun Madde 37/n
[175] 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun 37. Madde f bendi
[176] http://www.hurriyet.com.tr/rtuk-pkk-yanlisi-uc-kanalin-kapatilmasi-icin-devreye-girdi-40384285 (25.05.2018)

çalışmalara etkin olarak katılmakta ve katkı sunmakta iken Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Otoriteler Forumu (BRAF) ve İslam İş Birliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteler Forumu (IBRAF) bünyesinde yürütülmekte olan çalışmalarda ise gündem belirleyen ve çalışmalara yöne veren bir etkinliğe sahiptir. [177] İkili ilişkiler çerçevesinde ise RTÜK diğer ülkelerin muadili kamu kurumları ile çeşitli iş birlikleri yürütülmektedir. Üst Kurul bu ikili ilişkilerin yansıması olarak bugüne değin Çin, Kore, Makedonya, Kosova, Moldova, KKTC ve Azerbaycan ile birer Protokol imzalamıştır.

[177] https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5105/4006/uluslararasi-iliskiler-dairesi-baskanligi.html (25.05.2018)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çalışmanın üçüncü bölümünde RTÜK'ün üye olduğu uluslararası kuruluşların yanı sıra kurulmasına öncülük ettiği kuruluşlar hakkında bilgi verilecektir. Her iki alandaki kuruluşlar, verilecek bilgilerin aynı düzeyde olabilmesi amacıyla kuruluşun oluşmasını sağlayan süreci anlatan "tarihi plan" başlığının yanı sıra "teşkilat yapısı ve amaçları" ile "faaliyetler" başlıkları altında incelenecektir.

3.1. RTÜK'ün Üye Olduğu Kuruluşlar

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 1995 yılında kurulan "Avrupa Düzenleyici Kuruluşlar Platformu (EPRA)"ya 1996 yılında üye olmuştur. Sadece Akdeniz'e kıyısı olan ülkeleri bir araya getirmek üzere 1997'de oluşturulan "Akdeniz Düzenleyici Otoriteler Ağı (MNRA)" üyeliği ise 1999 yılından beri sürmektedir.

3.1.1. Avrupa Düzenleyici Kuruluşlar Platformu (EPRA)

EPRA; Almanya, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Birleşik Krallık, Bosna Hersek, Belçika, Bulgaristan, Cebelitarık, Çek Cumhuriyeti, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Hırvatistan, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Karadağ, Kosova, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Malta, Moldova, Man Adası, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Sırbistan, Slovenya, Slovakya, Türkiye ve Yunanistan'ın ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerinden oluşmaktadır.[178]

3.1.1.1. Tarihi Arka Plan

1980'li yıllardan itibaren özel radyo ve televizyon yayıncılığı tüm dünyada gelişmiş ve yaygınlaşmıştır. Özel yayıncılığın ortaya çıkması neticesinde radyo ve televizyon yayınları üzerindeki kamu tekeli sona ermiştir. Ortaya çıkan bu yeni durum radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ve denetlenmesi noktasında bağımsız niteliğe sahip yayıncılık düzenleyici otoritelerinin giderek yaygınlaşmasını

178 https://www.epra.org/organisations (29.05.2018)

beraberinde getirmiştir. Söz konusu düzenleyici otoriteler, ulusal sınırlar içerisinde faaliyetlerini yürütmekte iken yayıncılık alanında sınır aşan sorunların tartışılması ve karşılıklı olarak tecrübe aktarımına imkân tanınması amacıyla uluslararası iş birliği arayışına yönelmiştir. Bu arayışın bir neticesi olarak 1995 yılında Avrupa'daki yayıncılık düzenleyici otoriteleri bir araya gelerek "Avrupa Düzenleyici Kuruluşlar Platformu (EPRA)"yı kurmuştur.[179]

EPRA'nın kuruluşu, 1983 yılında Manchester Üniversitesi bünyesinde oluşturulan Avrupa Medya Enstitüsüne dayanmaktadır.[180] Söz konusu Enstitü, medya alanında Avrupa genelinde bir çerçeve inşa ederek gelişen teknoloji ve değişen ekonomik ve politik ortam ile bilgi, eğlence ve eğitimin sınır tanımayan niteliğinin gerekli kıldığı uluslararası iş birliğinin sağlanması için oluşturulmuştur.[181] Bu amaçla Enstitü bünyesinde Avrupa medyasındaki gelişmelerin karşılaştırmalı bir biçimde ele alınması ve medyaya ilişkin karşılıklı bilgi ve fikir alışverişinde bulunulabilmesi amacıyla forumlar düzenlenmiştir. Bu forumlardan birisi de Nisan 1995'te Malta'da gerçekleştirilen Avrupa Televizyon ve Film Forumu'dur. Söz konusu Forum'da, bağımsız düzenleyici otoritelerin temsilcilerinin, görsel-işitsel medya alanında uygulama ve teorilerle ilgili bilgi ve deneyim alışverişine olanak sağlamak masadıyla EPRA'nın kurulmasına karar verilmiş[182] ve ilk EPRA toplantısı 28 Nisan 1995 tarihinde Malta'da gerçekleştirilmiştir.[183] EPRA'nın kurulması ile görsel-işitsel medya alanında uluslararası iş birliğinin gelişmesi noktasında önemli bir aşama kaydedilmiştir. Zira EPRA, bu alanda kurulan ilk platform[184] olarak benzer oluşumlara öncülük etmiş ve görsel-işitsel medya konularının farklı ülkelerin bakış açısıyla karşılıklı olarak değerlendirilebilmesinin yolu açılmıştır.

179 https://www.epra.org/articles/general-information-on-epra (25.05.2018)
180 17.01.1996 tarih ve A 01.1 RTÜ 0.04 01 /50 Sayılı Resmi Yazı Eki "Avrupa Medya Enstitüsü ve Avrupa Düzenleyici Kuruluşlar Platformu (EPRA)"
181 Age: 17.01.1996 tarih ve A 01.1 RTÜ 0.04 01 /50 Sayılı Resmi Yazı Eki
182 Age: 17.01.1996 tarih ve A 01.1 RTÜ 0.04 01 /50 Sayılı Resmi Yazı Eki
183 https://www.epra.org/meetings/malta-1995-1st-epra-meeting-28-april-1995 (27.05.2018)
184 https://www.epra.org/articles/general-information-on-epra (28.05.2018)

3.1.1.2. Teşkilat Yapısı ve Amaçları

EPRA, bağlayıcı olmayan kararlar alan ve yayıncılık alanında Avrupa genelinde örnek uygulamalar ve deneyimlerin paylaşılmasına imkân sağlayan bir platformdur. Görsel-işitsel medya ulusal düzenleyici kurullarını bir araya getiren ilk platform olması bakımından önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra günümüzde 46 ülkeden 56 yayıncılık düzenleyici kurulunu bünyesinde barındırmakta olup[185] görsel-işitsel alanda faaliyet yürüten platformlar içerisinde en çok üyeye sahip olanıdır. Dolayısıyla EPRA'nın üye sayısı göz önüne alındığında platformlar içerisinde etki alanı bakımından öne çıktığı söylenebilir. EPRA'nın amaçları ve teşkilat yapısına ilişkin hususlar EPRA Tüzüğü ile düzenlenmiştir. Söz konusu Tüzük 11 maddeden oluşmaktadır ve değiştirilebilmesi, genel kurul toplantılarında üçte ikilik çoğunlukla karar alınmasına bağlıdır.[186]

EPRA üyeliği görsel-işitsel medya alanında lisanslama, düzenleme, izleme, yaptırım uygulama ya da yargı mercilerine benzer nitelikte karar verme yetkilerinden en az birini elinde bulunduran bölgesel ya da ulusal Avrupa yayıncılık düzenleyici otoritelerine açıktır.[187] Burada farklı işlevlerin bir arada sıralanmış olmasının nedeni, üye düzenleyici otoritelerin sorumluluk alanlarının farklılık göstermesi (radyo, televizyon, internet ve yazılı basından bir ya da birkaçı şeklinde) olarak açıklanabilir. Üyeler her yılın son bahar döneminde gerçekleştirilen EPRA toplantılarında üyelerin basit çoğunluğu ile belirlenen üyelik aidatını ödemekle yükümlüdür.[188] Bu bakımından diğer benzer platformlardan ayrıştığı görülmektedir. Zira benzer nitelikteki diğer platformlardan olan BRAF ve IBRAF örneklerinde, üyelik aidatı uygulaması bulunmamaktadır.

EPRA üyesi ülkeler incelendiğinde, aralarında birçok açıdan farklılıklar olduğu görülmektedir. Batı Avrupa ülkeleri oldukça liberal düzenlemelere sahip ülkeler olarak

185 https://www.epra.org/articles/general-information-on-epra (28.05.2018)
186 EPRA Tüzüğü Madde 11
187 EPRA Tüzüğü Madde 2
188 EPRA Tüzüğü Madde 2

bilinmektedir. Buna karşın Doğu Avrupa ülkeleri nispeten daha kısıtlayıcı mevzuata sahip ülkelerdir. Dolayısıyla üye ülkeler arasındaki bu farklılıklar platform bünyesinde yapılan tartışmalara zenginlik kazandırmaktadır. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, Avrupa Görsel-İşitsel Gözlemevi ve Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı ise EPRA nezdinde daimi gözlemci üye statüsünde olup ilgili birimlerince EPRA toplantılarına katılım sağlanmaktadır.[189] Söz konusu gözlemci üyelerin varlığı, platformu Avrupa görsel-işitsel medya hizmetlerine ilişkin geniş tartışmaların ele alınması noktasında önemli bir noktaya taşımaktadır. Bu nedenle EPRA toplantılarının ilgili paydaşlarca dikkatle takip edildiği söylenebilir.

1996 yılında EPRA'ya üye olan RTÜK ilk olarak, 2.5.1996 tarihinde Paris'te düzenlenen 3. EPRA Toplantısına katılmıştır. Günümüzde devletlerin dış işleri bakanlıkları dışındaki kurumlarının da klasik diplomasi anlayışının yanında önemli işlevleri bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında RTÜK'ün EPRA üyeliğinin hem temsiliyet hem yapılan karşılıklı tecrübe ve uygulama paylaşımı bağlamında Türkiye için olumlu sonuçlar sağladığı düşünülmektedir. Yine bu çerçevede RTÜK, üyeliğini müteakip Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Yayın Yüksek Kurulu'nun EPRA bünyesinde temsilini sağlamak adına çaba göstermiştir ve 2005 yılından bu yana Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Yayın Yüksek Kurulu, Türk Delegasyonu içerisinde yer alarak EPRA Toplantılarına katılmaya başlamıştır.[190] Uluslararası arenada KKTC üzerinde uygulanan izolasyonist politikalar göz önüne alındığında RTÜK'ün söz konusu adımlarının KKTC'nin uluslararası tanınırlığı ve temsiliyeti açısından sağladığı fayda anlaşılabilmektedir.

EPRA'nın organizasyonel yapısının başında bir Başkan bulunmaktadır. Başkan, toplantıları idare etme, dış ilişkilerde EPRA'yı temsil etme ve toplantıların gündem ve tutanaklarını belirleme yetki ve sorumluluklarına sahiptir.[191] Başkanlık seçimi iki yılda bir genel kurulda yapılan oylama ile gerçekleştirilmektedir.[192]

189 https://www.epra.org/articles/permanent-observers (29.05.2018)
190 23.06.2005 tarih 2005/31 ve sayılı RTÜK Kararı
191 EPRA Kuruluş Tüzüğü Madde 3
192 EPRA Kuruluş Tüzüğü Madde 3

Başkanlık seçimi için adayların seçimin gerçekleştirileceği EPRA toplantısından en geç bir ay önce yazılı olarak başvuruda bulunması ve en az iki ayrı EPRA üyesinin desteğini almış olması gerekmektedir. Yalnızca üye düzenleyici otoritelerin üyeleri ya da çalışanları Başkan adayı olabilmektedir.[193] EPRA Başkanlık seçimi ile birlikte EPRA genel kurulu tarafından en çok dört Başkan Yardımcısı seçimi gerçekleştirilir. Başkan Yardımcılarından biri İcra Kurulunca Kıdemli Başkan Yardımcısı olarak atanır. Kıdemli Başkan Yardımcısı, Başkanın görevini yapma ehliyetini tamamen yitirmesi durumunda onun görev süresini tamamlamaktadır.[194] Seçilen Başkan ve Başkan Yardımcıları, EPRA İcra Kurulu olarak faaliyet gösterirler.[195] İcra Kurulu, EPRA toplantılarına, üye olmayan düzenleyici otoriteleri ya da düzenleyici otorite olmayan çeşitli gerçek ve tüzel kişileri davet edebilmektedir.[196] Başkanlık seçimi ve görev süresine bakıldığında platform bünyesinde demokratik bir sürecin varlığının yanı sıra yönetim anlamında belli bir süre için de olsa istikrardan söz edilebilir. Zira BRAF ve IBRAF gibi benzer platformlarda Başkanlık seçimi bir yıl için yapılmakta iken bu süre EPRA'da 2 yıldır.

EPRA Tüzüğünün 6. Maddesi ile sekterarya hizmetleri düzenleme altına alınmıştır. Buna göre sekreterya hizmeti için medya alanında faaliyet yürüten bir kuruluştan destek alınacaktır.[197] Bu kuruluş başlangıçta Avrupa Medya Enstitüsü iken 2006 yılında yapılan değişiklik sonrası sekretarya faaliyetleri Avrupa Görsel-İşitsel Gözlemevi'nin Strasburg'ta bulunan ofisince verilmeye başlanmıştır. Sekretarya hizmeti, resmi davetlerin yapılması, gündem ve toplantı tutanaklarının hazırlanması ve basın bültenleri dâhil olmak üzere toplantılara ilişkin her türlü organizasyonel işlerin yürütülmesidir. EPRA'nın resmi dilleri İngilizce ve Fransızca olmakla beraber pratik nedenlerle, bazı çalışma belgeleri, Sekretaryanın takdirine bağlı olarak yalnızca İngilizce olarak düzenlenebilmektedir.[198] Dil seçimindeki bu tutum ortak metinler hazırlanması ve ilgililerinin bunlardan yararlanabilmesi hususlarında pratik bir

193 EPRA Kuruluş Tüzüğü Madde 5
194 EPRA Kuruluş Tüzüğü Madde 3
195 EPRA Kuruluş Tüzüğü Madde 3
196 EPRA Kuruluş Tüzüğü Madde 4
197 EPRA Tüzüğü Madde 7
198 EPRA Tüzüğü Madde 10

yaklaşım sunmaktadır. Bu noktada, İngilizcenin evrensel bir dil olarak tüm dünyada kabul görmesinin ve ortak bir dil geliştirilmesinin dokümanların sınıflandırılmasını kolaylaştırıcı olmasının etkisi büyüktür.

EPRA'nın düzenleyici otoriteler arasında görüş alışverişine zemin hazırlama ve resmi olmayan tartışmalara aracılık etme misyonları, EPRA toplantıları ile somut bir karşılık bulmaktadır. Bu çerçevede birincisi ilkbaharda, ikincisi sonbaharda olmak üzere iki toplantı düzenlenmekte olup toplantılar, üye düzenleyici otoritelerinden birinin ev sahipliğinde gerçekleştirilmektedir.[199] EPRA bu özelliği ile benzer kuruluşlar olan MNRA, BRAF ve IBRAF'tan ayrışmaktadır. Çünkü bahse konu kuruluşlar EPRA'nın aksine mutat biçimde yılda yalnızca bir toplantı tertip etmektedir. EPRA toplantılarında her zaman, üye düzenleyici otoriteler tarafından "Ülke Raporu" sunumu gerçekleştirilmektedir.[200] Belli temalar üzerinde görüşmeler yapılmaktadır. Genel oturumların yanı sıra birden fazla sayıda çalışma grubu toplantısı eş zamanlı biçimde gerçekleştirilmektedir. Çalışma gruplarının varlığı ve çalışmaları, EPRA'yı diğer benzer kuruluşlardan ayıran bir diğer önemli husus olarak dikkat çekmektedir. Özellikle çalışma gruplarının katılımcılara ilgi alanlarına bağlı olarak birden fazla seçenek sunması ciddi bir avantaj olarak göze çarpmaktadır. Seçim yapma imkânı toplantılara olan ilgiyi artıran bir unsur olarak ortaya çıkarken farklı konuların ele alınması toplantıya ilişkin çıktıları artırmaktadır. Başlangıçta, yılda iki kez gerçekleştirilen EPRA toplantılarından biri Avrupa Televizyon ve Film Forumu ile birlikte gerçekleştirilmekteydi. Ancak 7. EPRA Toplantısında alınan kararla EPRA toplantılarının Forum'dan bağımsız olarak gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.[201] Böylece platform ve faaliyetleri daha bağımsız bir görünüm kazanmıştır.

EPRA toplantılarında yapılan çalışmalar neticesinde birçok doküman üretilmektedir. Bu dokümanlar Başkan'ın izniyle Sekretarya tarafından yayımlanabilmektedir. EPRA Sekreteryası, toplantıların içeriğiyle ilgili temel bilgileri

199 EPRA Kuruluş Tüzüğü Madde 6
200 EPRA Kuruluş Tüzüğü Madde 6
201 7. EPRA Toplantısı Raporu s:3

içeren basın bültenleri de yayımlamaktadır.[202] Ayrıca yazarların rızasını almak koşuluyla toplantılarda yapılan sunumlar dâhil EPRA çalışma kâğıtları ve belgelerini de kamuoyu ile paylaşabilmektedir.[203] Söz konusu dokümanlara platformun internet sitesinde (www.epra.org) yer verilmektedir. Böylece, platform aracılığıyla üretilen dokümanlar düzenleyici kurullar ile paydaşların istifadesine sunulmuş olmaktadır. Bu durum, görsel-işitsel medyaya ilişkin araştırma yapanlara araştırmalarında kullanabilecekleri önemli girdilere erişebilme imkânı tanımıştır.

3.1.1.3. Faaliyetler

Tecrübe ve uygulamaların karşılıklı olarak paylaşımı, bireyler için olduğu kadar tüzel kişiler için de önemli bir bilgi edinme metodudur. Karşılıklı tecrübe aktarımı bir yandan aktaran taraf için başarısının takdir edilmesi ve faydalı olmanın hazzını yaşama fırsatı sunarken aktarılan taraf için ise kolay ve etkin bir öğrenme sürecine imkân tanır. Bu açıdan bakıldığında, EPRA'nın medya düzenleyici otoriteleri arasında görüş alışverişine zemin hazırlaması ve resmi olmayan tartışmalara aracılık etmesinin önemi görülebilecektir. Bu çerçevede, platform bünyesinde bugüne kadar gerçekleştirilen toplantılar yoluyla görsel-işitsel medya alanını ilgilendiren hemen hemen her konu ele alınmıştır. Bugüne kadar platform bünyesinde her yıl yapılan 2 düzenli toplantı sonucunda toplam 47 EPRA toplantısı gerçekleştirilmiştir.[204] Söz konusu toplantılarda yıllar içerisinde belli başlı konuların gelişen ve değişen sektörel koşullara bağlı olarak tekrar tekrar farklı yönlerinin ele alınması nedeniyle bu bölümde söz konusu toplantılar tek tek açıklanmamış belli başlıklar etrafında toplantılara değinilmiştir.

EPRA bünyesinde gerçekleştirilen toplantılar yoluyla EPRA üyesi düzenleyici otoriteler arasında tartışma ve görüş alışverişinde bulunulması mümkün olmuştur.[205] Ulusal mevzuatlar ve Avrupa mevzuatı düzenlemelerinde karşılaşılan ortak sorunlar

202 EPRA Tüzüğü Madde 9
203 EPRA Tüzüğü Madde 9
204 https://www.epra.org/meetings (29.05.2018)
205 EPRA Tüzüğü Madde 1

ile bu mevzuatların yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin tartışmalara yönelik pratik çözümler sunulması konularında çalışmalar yürütülmüştür.[206] Dolayısıyla EPRA'nın görsel-işitsel medya alanında yaptığı çalışmalar ile oldukça geniş bir çerçevede önemli birtakım işlevleri yerine getirmekte olduğu görülmektedir. Uzun yıllara dayanan bu çalışmalar yıllar içerisinde tartışa tartışıla belli bir birikimin elde edilmesini de sağlamıştır.

Bu kapsamda, ilk EPRA Toplantısı 28 Nisan 1995 tarihinde Malta'da, ikinci EPRA Toplantısı ise 1 Kasım 1995 tarihinde Yunanistan'ın Elounda şehrinde yapılmıştır.[207] İlk iki toplantı, ağırlıklı olarak platformun yapısına ilişkin hususların ele alınması ve üye ülkelerin rapor sunuşları ile geçmiştir. 3. EPRA Toplantısı ile birlikte ise toplantılarda belli konular üzerinde sunumlar yapılmaya ve tartışmalar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede, 3. EPRA Toplantısında reklam ve sponsorluk ilişkileri üzerinde durulmuştur.[208] Özellikle platformun ilk yıllarında reklam ve sponsorluk faaliyetlerinin ele alınması, yanıltıcı nitelikteki reklamların neden olduğu olumsuzluklara bağlanabilir. Çünkü yanıltıcı reklam uygulamaları tüketici menfaatlerine ciddi zararlar vermektedir. 3. toplantının ardından yapılan toplantılarda Avrupa'da medya alanında yaşanan gelişmeler ekseninde, tüm Avrupa ülkelerinde güncelliğini koruyan ve sektörel yönelimlerle paralellik arz eden konular üzerinde detaylı tartışmalar gerçekleştirilmiştir. Seçilen konulara ilişkin ülke raporlarının sunulması ve Avrupa genelinde o konuda yaşanan güncel gelişmelerin paylaşılması ile işlenen konular hakkında kapsamlı bir bakış geliştirilmesinin yolu açılmıştır.

Türkiye'de görsel-işitsel medya ortamının düzenleyicisi ve denetleyicisi konumunda bulunan RTÜK, EPRA tarafından yapılan üyelik davetine olumlu cevap vererek, ilk olarak 2.5.1996 tarihinde Paris'te düzenlenen 3. EPRA Toplantısına katılım sağlamış ve burada görsel-işitsel medyanın Türkiye'deki genel durumuna

206 EPRA Tüzüğü Madde 1
207 1. ve 2. EPRA Toplantısı Raporları
208 3. EPRA Toplantısı Raporu

ilişkin bir sunum gerçekleştirmiştir.[209] Türk medyasının büyük bir kısmını teşkil eden radyo ve televizyon yayıncılığı hizmeti konusunda yapılan bu sunumda, özellikle özel yayıncılığın Türkiye'de hızla gelişmekte olduğu hususuna temas edilmiştir. Böylece, Türkiye'nin o dönem dünyada yaşanmakta olan gelişmeleri yakalamakta olduğu ortaya konmuştur. RTÜK, bu toplantı sonrasında EPRA bünyesinde tertip edilen toplantılara mutat olarak katılım sağlayarak bir yandan görsel-işitsel medya alanında Avrupa'da yaşanan gelişmeleri takip ederken bir diğer taraftan kendi tecrübe ve uygulamalarını da paylaşma imkânına sahip olmuştur. Toplantılarda ele alınan konulara ilişkin olarak bilgi, görüş ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu noktada, RTÜK'ün 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun 37. Maddesinin (n) bendinde kendisine verilen görev ve yetki uyarınca EPRA nezdinde Türkiye'yi etkin bir biçimde temsil etmekte olduğu görülmektedir.

EPRA toplantıları her yıl bir üye düzenleyici otoritenin ev sahipliğinde gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede RTÜK 13-15 Ekim 2004 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen 20. EPRA toplantısına ev sahipliği yapmıştır. Söz konusu toplantının hazırlık sürecinde ve toplantı esnasında diğer düzenleyici otoriteler ile yakın temas kurulmuştur. Bu durum, daha sonra ortaya çıkabilecek sorunlarda RTÜK'ün ikili iş birliği kanallarını kullanabilmesini daha kolay hale getirmiştir. Toplantı vesilesi ile bir sosyal program düzenlenmiştir. Bahse konu sosyal program ile Türkiye'nin sosyal, kültürel ve sanatsal değer ve varlıklarının tanıtımına da katkı sunulmuştur.

2011 yılında gerçekleştirilen 33. EPRA Toplantısında RTÜK tarafından yapılan "Ülke Raporu" sunumunda 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği ve böylece Türkiye'de görsel-işitsel medyaya ilişkin düzenleyici çerçevenin Avrupa Birliği Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi ile uyumlu hale geldiği hususu katılımcılar ile paylaşılmıştır. Bu sayede görsel-işitsel mevzuat konusunda Türkiye'nin Avrupa mevzuatını yakından

209 13.5.1996 tarihli RTÜK Yurtdışı Faaliyet Raporu

takip etmekte olduğu gösterilmiştir. Türkiye'nin yaptığı düzenlemelerde demokratik gerekliliklerinin gözetildiği ve özgürlüklerin kullanılmasına alan açıldığı ortaya konmuştur.

Gelişen iletişim teknolojileri yayıncılık alanında büyük değişimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu değişimler, yayıncılık düzenleyici otoritelerini yeni düzenlemeler yapma ve kurumsal yapılarını gözden geçirme gibi birtakım yeni sınamalar ile yüz yüze getirmektedir. Bu sınamalar düzenleyici otoritelerin ilk iş birliği mecrası olan EPRA bünyesinde gerçekleştirilen tartışmalarda da önemli bir yer bulmaktadır. Özellikle bu sınamaların başlıcalarından olan internet konusunda EPRA bünyesinde yürütülen tartışmalar, platformun başlangıç yıllarına dayanmaktadır. Örneğin, 1996 yılında gerçekleştirilen 4. EPRA Toplantısında "Teknolojik Gelişmelerin Yarattığı Yeni Hizmetler ve Bu Hizmetlerin Yetki Alanları" konusu tartışılmıştır. [210] 1996 yılında yayıncılığın içerisinde bulunduğu durum göz önüne alındığında, platformun görsel-işitsel medya alanına ilişkin sahip olduğu öngörü ve vizyon görülebilmektedir.

Düzenleyici otoritelerin oluşum ve işleyişi ile yapıları, görev ve sorumluluklarına ilişkin hususlar, EPRA toplantılarında değerlendirmeye alınmaktadır. Bu kapsamda 5. EPRA Toplantısında, üye düzenleyici otoritelerin arasında yayın denetimlerinin kapsam ve metodolojisi ile ihlallere uygulanan müeyyideler tartışılarak ortak ilkelerin tespitine çalışılmıştır.[211] 10. EPRA Toplantısında "Yayın Düzenleyici Kuruluşların Bütünleşme Çağındaki Rolü" ana teması etrafında yapılan tartışmalarda, yayıncılık alanında yaşanan değişimlerin düzenleyici kuruluşların yapılarında ve işlevlerinde değişiklikler medyana getireceğine yönelik öngörülerde bulunulmuştur. 17. EPRA Toplantısında ise düzenleyici otoritelerin görev kapsamlarına ilişkin farklı uygulama örnekleri irdelenmiştir. Bu bağlamda İtalyan Düzenleyici İletişim Kuruluşu AGCOM ve Birleşik Krallık İletişim Otoritesi OFCOM gibi bütünleşik nitelikteki kuruluşlar başta

210 4. EPRA Toplantısı Raporu
211 02.05.1997 tarih ve A. 01.1.RTÜ.0.04.0.97./063 sayılı RTÜK yazısı

olmak üzere farklı ülkelerde bulunan ve farklı görev kapsamlarına sahip olan düzenleyici otoriteler ele alınmıştır.[212] Böylece üyeler, kendi kurumsal yapıları ile görev ve sorumluluklarını diğer üye düzenleyici otoriteler ile karşılaştırabilmektedir. Bu hususlarda değerlendirme yaparak gerekli durumlarda reform yapma yoluna gidebilmektedir.

Şiddet ve cinsellik ile bunların ekranlarda sunumu, bugüne kadar yapılan EPRA toplantılarında geniş tartışmalara sahne olmuştur. Örneğin, 7. EPRA Toplantısında şiddet içerikli görüntüler sunulmuş ve şiddetin tanımı, gösterimi, yayın akışındaki yeri ve yayın saatine ilişkin hususlar kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır.[213] 9. EPRA Toplantısında ise farklı program türlerinde cinselliğin sunumu hakkındaki örnekler ele alınmış ve bu örneklere ilişkin farklı ülkelerin düzenleyici otoriteleri tarafından farklı görüşler ortaya konmuştur. Bu durumun altında yatan temel sebebin ahlakın sübjektif niteliğe sahip olması ve toplumdan topluma değişkenlik göstermesi olduğu değerlendirilebilir. Söz konusu toplantıda RTÜK, kurum olarak cinsel içerikli yayınlara ilişkin denetimlerde çocukların korunmasına, genel ahlak ve Türk aile yapısının gözetilmesine önem verdiğini belirtmiştir.[214] Bu yaklaşım ile Türkiye'nin sahip olduğu hassasiyetin diğer ülkelerden daha ayrı bir yerde durduğu görülmektedir.

Medyaya ilişkin tartışmalar içerisinde medya siyaset ilişkisi her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Medya geniş toplum kitlelerini etkileme gücüyle siyaset üzerinde ciddi bir etkiye sahip iken bu etki dolayısıyla da her zaman siyasetin radarı ve ilgisinde bulunmuştur. Dolayısıyla siyaset medya ilişkisi EPRA'nın inceleme konuları içerisinde yer bulmuş bu konu birçok toplantının da ana temasını teşkil etmiştir. Örneğin, 11. EPRA Toplantısında "Televizyonda Siyasi İletişim" teması etrafında seçim dönemleri ile seçim dönemleri dışındaki zamanlarda televizyonda gerçekleştirilen siyasal katılımın ne şekilde düzenlenmesi gerektiği üzerinde

212 17. EPRA Toplantısı Raporu
213 7. EPRA Toplantısı Raporu
214 7. EPRA Toplantısı Raporu

durulmuştur.[215] "Siyasetin Yayıncılık Üzerine Etkisi" temasını içeren 15. EPRA Toplantısında siyaset medya ilişkisindeki bağımlılığın tüm dünyada önemli bir sorun olduğu ve yaşanan teknolojik gelişmeler ile küreselleşme sürecinin bu bağımlılığı giderek artırdığına ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir. 23. EPRA Toplantısında siyasi reklamların denetimine ilişkin örnek olaylar üzerinden çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.[216] 38. EPRA Toplantısında ise "Çevrimiçi Medyada Çoğulculuğun Değerlendirilmesi" konusu ele alınmıştır.[217] Söz konusu örnek toplantılarda işlenen konular göz önüne alındığında EPRA'nın görsel-işitsel medya alanında siyasal çoğulculuğu öne çıkardığı söylenebilir. Platformun Avrupa değerleri etrafında çalışmalarını yürütmekte olmasının bu tutumunu belirleyen temel motivasyonlardan olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Reklamlar, görsel-işitsel medya hizmet sağlayıcıların yayınlarının finansmanını sağlayarak medya hizmetlerinin sürekliliğini sağlar. Şirketlerin, ürün ve hizmetlerini aynı zamanda her biri bir tüketici olan izleyicilere tanıtmasına ve pazarlamasına imkan sunar. Görsel-işitsel medya yayınları içerisinde önemli bir süre alır. Bu önemine istinaden EPRA üyeleri, radyo ve televizyon reklamcılığına ilişkin gelişmeler ve uygulamalar konusunda istişareler yürütmektedir. Bu çerçevede, 12. EPRA Toplantısında "Reklamcılıkta Yeni Gelişmeler" başlığı altında internet teknolojilerindeki gelişmelerin geleneksel reklamcılık üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.[218] 14. EPRA Toplantısında Sınırsız Televizyon Direktifinin gözden geçirilmesi bağlamında reklamlara ilişkin düzenlemeler üzerinde durulmuştur.[219] Söz konusu toplantılarda Direktifte yapılacak değişiklikler ile sanal reklamlar ve bölünmüş ekran (split screen) reklamların düzenlemeye alınmasının gerekliliği teyit edilmiştir.[220] 20. EPRA Toplantısında ise yayıncıların sınırsız reklam iştahının izleyicilerin daha az reklam beklentisi ile olan çatışmasına vurgu yapılarak reklam sürelerine ilişkin düzenlenmelerin ne şekilde olması gerektiği üzerinde fikir

215 11. EPRA Toplantısı Raporu
216 23. EPRA Toplantısı Raporu
217 38. EPRA Toplantısı Raporu
218 12. EPRA Toplantısı Raporu
219 12. ve 13. Toplantısı Raporları
220 12. ve 13. Toplantısı Raporları

alışverişinde bulunulmuştur. Söz konusu toplantılarda yapılan değerlendirmelerin ağırlıklı olarak toplantıların yapıldığı dönemlerde ortaya çıkan güncel gelişmeler ile paralellik arz ettiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu noktada yapılan değerlendirmelerin yeni gelişmelerin beraberinde getirdiği ihtiyaçlara cevap verme arayışından ileri geldiği düşünülebilir.

Özel yayıncılığın giderek artan ağırlığı kamu yayıncılığının yeri, önemi ve geleceğine ilişkin birtakım soruları beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, EPRA bünyesinde kamu medya hizmeti yayıncılığının gerekliliği, devletlerce finansmanında şeffaflığın sağlanması ve yükümlülükleri ile görevlerinin ne şekilde düzenlendiği ve/veya düzenlenmesi gerektiğine ilişkin çeşitli görüşler ve değerlendirmeler ortaya konmuştur.[221] Bu değerlendirmelerde, özellikle kamu yayıncılığının özel yayıncılardan farklı olarak birtakım özel misyonları yerine getirdiği öne sürülmektedir. Bu iddia çeşitli gerekçelere dayandırılmaktadır. Bunlardan ilki kamu hizmeti yayıncılarının başta dezavantajlı gruplar olmak üzere toplumun her kesiminin medyaya erişimine ve düşüncelerini aktarmalarına aracılık ettiğine ilişkin iddiadır. İkincisi ise kamu hizmeti yayıncılarının toplumun kültürel ve demokratik gelişimine katkı sunduğu iddiasıdır.[222] Bu iddialar, kamu hizmeti yayıncılarının günümüzde varlıklarını sürdürüyor olmalarının arka planında ne yattığı sorusuna cevap teşkil etmekte; kamu hizmeti yayıncılığının özel yayıncılıktan ne şekilde ayrıştığına açıklama getirmektedir.

Avrupa'da görsel-işitsel medyaya ilişkin yapılan düzenlemelerde demokratik toplumun gerektirdiği geniş bir özgürlük alanı ile karşılaşılmaktadır. Ancak bu yaklaşım demokratik toplumun gerekliliği olmakla beraber bu geniş özgürlük alanının kötüye kullanılması suretiyle kişilerin haklarına yönelik yaklaşımları da dışarıda tutmaktadır. Bu bağlamda EPRA, görsel-işitsel medyada kişilik haklarına yönelik yayınlardan kaynaklı sorunlara ilişkin birçok tartışmaya aracılık etmiştir. 19. EPRA

221 22. EPRA Toplantısı Raporu
222 16. EPRA Toplantısı Raporu

Toplantısında yapılan tartışmalar da bunlardan biridir. Söz konusu toplantıda yapılan tartışmalar neticesinde, özel hayat ve kamu yararı arasındaki çizgilerin belirlenmesi yoluyla kişilerin özel hayatının gizliliğine yönelik haberlerin engellenmesi hususunda genel bir görüş birliğine varılmıştır.[223] Aile ve çocukların zarar görmemesi için intiharların ve boşanma davalarının medyatikleştirilmemesi gerektiği belirtilmiştir.[224] Dolayısıyla özel hayatın medyada sunuluşuna ilişkin ulusal uygulamaların uzun yıllardır tartışıla geldiği husus göz önünde bulundurulduğunda platformun bu konuda ortaya koyduğu düşüncelerin yol gösterici bir niteliğe sahip olduğu söylenebilir.

Günümüzde terörizm, ırkçılık, İslam karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı insanlığın karşı karşıya kaldığı büyük sorunlardandır. Medya gerek bu sorunların oluşması ve büyümesi gerekse de bunlarla mücadelede edilmesi noktasında önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle medyaya ilişkin düzenlenmelerde ve bunun bir yansıması olarak Avrupa'nın düzenleyici otoritelerini bir araya getiren EPRA bünyesinde yürütülen tartışmalarda bu hususlar öncelikli gündem maddeleri içerisinde yer almaktadır. Örneğin, 21. EPRA Toplantısında nefret içerikli yayınlar konu edinilmiştir. Söz konusu toplantıda sınır aşan yayınlar yapan ve nefret içerikli yayınlara yer veren yayın kuruluşları ele alınarak, bu tür durumlarda gerçekleştirilen tedbirlere ilişkin örnekler verilmiştir.[225] Bu kapsamda RTÜK, terör örgütü PKK iltisaklı ve nefret içerikli yayınlarını Avrupa'dan yapmakta olan Med TV kanalının yayın lisansını iptal ederek yayınlarının son bulmasını sağlayan OFCOM'a[226] ve Med TV'nin devamı niteliğindeki Medya TV'nin yayın lisansını iptal ederek yayınlarının son bulmasını sağlayan CSA'ya teşekkür etmiştir.[227] Daha sonra ise ROJ TV kanalının, kapatılan Med TV ve Medya TV kanallarının devamı olduğu ve terör örgütü PKK ile iltisaklı olduğu ortaya konarak nefret içerikli yayınlarından da söz edilmiş ve Danimarka Radyo ve Televizyon Kurulu'ndan aldığı lisans ile yayın yapmakta olduğu ifade edilmiştir. RTÜK, ROJ TV için verilen yayın lisansı kararını üzüntü ile karşıladığını belirterek Danimarka Radyo ve Televizyon Kurulu'nun söz konusu

223 19. EPRA Toplantısı Raporu
224 19. EPRA Toplantısı Raporu
225 21. EPRA Toplantısı Raporu
226 21. EPRA Toplantısı Raporu
227 21. EPRA Toplantısı Raporu

kararını tekrar gözden geçirmesi yönündeki beklentisini tüm EPRA üyeleri önünde ilgili uluslararası hukuk kurallarını referans vermek suretiyle tekrarlamıştır.[228] Bu kapsamda, 21. EPRA Toplantısı, Türkiye'ye yönelik terör örgütü PKK iltisaklı olarak yayınlar yapan TV kanallarına ilişkin olarak RTÜK tarafından yürütülen çalışmalar açısından büyük ehemmiyet teşkil etmiştir. RTÜK, toplantıda kendi muadili olan düzenleyici otoritelere Türkiye'nin bu konuda yaşadığı sorunları anlatarak bu hususta ilgililer nezdinde bir farkındalık oluşturmuştur. Bir diğer taraftan ise bu tür yayınlara ilişkin çözümler geliştirilmesi noktasında ikili görüşmelere zemin hazırlamıştır.

Avrupa Birliği mevzuatı ve Birlik çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalar, EPRA'nın görsel-işitsel medyaya ilişkin tartışmaları içerisinde öncelikli bir yer tutmaktadır. EPRA'nın ilk yıllarından itibaren tartışmalar AB'nin görsel-işitsel politikalarının temel dayanağı olan 1989 tarihli Sınır Ötesi Televizyon Direktifi etrafında yürütülmüştür. Daha sonra Sınır Ötesi Televizyon Direktifi'ni değiştiren Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi (GİMHD) ve söz konusu Direktife ilişkin uygulamalar, platformun öncelikle inceleme konuları içerisinde olagelmiştir.

Bazı EPRA Toplantılarında AB Mevzuatına ilişkin hususlar ana tema olarak belirlenmiştir. Örneğin, 23. EPRA Toplantısında "Avrupa Birliği Medya Hizmetleri Taslak Direktifi" temalı çalışma grubu toplantısı yapılarak taslağa ilişkin fikir alışverişinde bulunulmuştur.[229] 31. EPRA Toplantısında ise direktif bağlamında ürün yerleştirme ve isteğe bağlı hizmetlerde küçüklerin korunması hususları konu edilmiştir.[230] Bu açıdan bakıldığında platform içerisinde yapılan tartışmalarla Avrupa Birliği mevzuatında ve Birlik çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmaların tanıtımının yapıldığı ifade edilebilir. Söz konusu mevzuata ilişkin tartışmaların yeni yaklaşımlara kapı aralaması beklenmektedir.

228 21. EPRA Toplantısı Raporu
229 23. EPRA Toplantısı Raporu
230 31. EPRA Toplantısı Raporu

Avrupa Konseyi, görsel-işitsel medyaya ilişkin önemli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu çalışmalar yoluyla Avrupa genelinde birçok inisiyatife ev sahipliği yapmıştır. Avrupa Konseyi Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi bunların en önemlisi olarak ortaya çıkmaktadır. Konsey çalışmaları birçok farklı platformda yürütülen tartışmalara da zemin hazırlamaktadır. EPRA bu platformların başlıcalarından olup *Avrupa Konseyi (DGI İnsan Hakları ve Hukuk Kuralı)* EPRA'nın daimi gözlemcileri arasındadır ve platformun gerçekleştirdiği toplantılara katılarak karşılıklı görüş alışverişine imkân tanınmaktadır.[231] Avrupa Konseyi temsilcisi tarafından yıllık EPRA toplantılarının konuları üzerine Konsey bünyesinde gerçekleştirilen çalışmalar hakkında bilgi verilmektedir. Örneğin, düzenleyici otoritelerin bağımsızlığına ilişkin 23 Nolu Konsey kararı 25. EPRA Toplantısında gündeme alınmıştır. Benzer biçimde Avrupa Konseyi bünyesinde yapılan çalışmalardan, EPRA toplantılarında ele alınan konular çerçevesinde katkı ve değerlendirme amacıyla istifade edilmektedir. Böylece, Avrupa Konseyi'nin medya çalışmalarından yararlanmak suretiyle ele alınan konulara ilişkin daha detaylı bir bakış geliştirilebilmesi mümkün hale gelmektedir.

Telekomünikasyon, medya ve bilişim teknolojilerinin yakınsaması ile görsel-işitsel medya alanında değişimler yaşanmıştır. İnternet ortamı karasal, uydu ve kablo ortamına alternatif bir yayın ortamı haline gelmiş ve yeni medya kavramı gelişmiştir. Son yıllarda yeni medya oldukça hızlı bir biçimde yaygınlaşmış ve etkinlik kazanmıştır. Tüm bunlar neticesinde yeni medya, ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerinin temel ilgi konuları arasında kendine yer bulmuştur. Bunun bir sonucu olarak EPRA da yeni medya konusunda değerli görüşmelere aracılık etmiştir. Örneğin, 24. EPRA Toplantısında "Yeni Medya Ortamında İçerik Düzenlemesi" konusu geniş bir biçimde ele alınmıştır. Benzer bir biçimde 33. EPRA Toplantısında "İçerik Düzenlemesi ve Yeni Medya / Geleneksel ve Yeni Medya Arasındaki Düzenleme Sınırlarının Keşfi" konusu tartışılmış ve İngiltere, İtalya, Hollanda ve Hırvatistan düzenleyici otoriteleri, kendi ülke yaklaşımlarını ve uygulamalarını paylaşmıştır.[232]

231 https://www.epra.org/articles/permanent-observers#Commission (30.05.2018)
232 33. EPRA Toplantısı Raporu

Söz konusu toplantılarda yapılan sunuşlardan, internetin içerik üretimi ve paylaşımı noktasında çok büyük kolaylıklar sunduğu; buna mukabil denetim konusunda oldukça zorluklar içerdiği çıkarımı yapılabilir. Ayrıca, internetin denetlenmesine ilişkin görüşlerin ağırlık kazandığı ifade edilebilir. Yeni medya hakkında platform uhdesinde ele alınan bir diğer konu ise yeni medya ile birlikte geleneksel medyanın geleceğinin ne olacağıdır. Bu soruya ilişkin olarak verilen yanıtlardan geleneksel medyanın rolünü giderek artan oranda yeni medya ile paylaşacağı sonucuna ulaşılabilir.[233]

Yayın denetimleri, düzenleyici otoritelerin asli işlevleri arasında olduğundan, EPRA toplantılarında düzenleyici otoriteler tarafından yayınlarda gözetilen ilkeler ve bu ilkelerin ihlali durumunda uygulanan müeyyideler ağırlıklı bir yer tutmaktadır. Hemen hemen her EPRA toplantısında tartışılan konulara ilişkin ulusal mevzuatlar ve bu noktada yayın ilkeleri ile müeyyidelere değinilmektedir. Bunun dışında yayın denetimleri açısından ele alınan bir başka konu, bu denetimlerde kullanılan teknik ve uygulamalardır. Örneğin 26. EPRA Toplantısında "Yayın İzlemede Teknik ve Uygulamalar" konusu ele alınmıştır.[234] Söz konusu toplantıda Macaristan ve Fransa düzenleyici otoritelerinin yanı sıra RTÜK de bir sunuş gerçekleştirmiştir. RTÜK sunuşunda, TÜBİTAK ile birlikte hayata geçirdiği SKAAS Projesi (Sayısal Kayıt, Arşiv ve Analiz Sistemi) hakkında bilgi vermiş ve bu sunuş büyük bir ilgi ile karşılanmıştır.[235] Bu ilgi SKAAS Projesinin yayın faaliyetlerinin etkin bir biçimde takibi konusunda oldukça başarılı bir örnek olmasına bağlanabilir.

Yargı yetkisine ilişkin tartışma konuları zaman içerisinde görsel-işitsel medya ortamında değişen koşulların etkisiyle farklılaşmakta ve bu durum EPRA toplantılarına da yansımaktadır. Örneğin, 34. EPRA Toplantısında, isteğe bağlı video ortamında yaşanan yargı yetkisi sorunu ele alınmıştır. Bu bağlamda, isteğe bağlı video ortamında sınır aşan yayınlar kaynaklı sorunların neler olduğu belirtilmiş, GİMHD Direktifi ve medya sektöründe yaşanan değişimlerin bu sorunlara etkisini

233 41. EPRA Toplantı Raporu
234 26. EPRA Toplantısı Raporu
235 26. EPRA Toplantısı Raporu

değerlendirilmiş ve "Kaynak Ülke" ilkesinin uygulanışı hakkında pratik bilgiler sunulmuştur.[236] Böylece gelişmekte olan isteğe bağlı video ortamındaki yayınlar konusunda düzenleyici otoritelerin iş birliğinin önemi ortaya konmuştur.

Çocuklar zararlı içerikli yayınlardan etkilenme konusunda risk grupları içerisinde en önde gelenlerden olduğundan çocuklara yönelik koruyucu tedbirler geliştirilmesi görsel-işitsel medyaya ilişkin yapılan düzenlemelerin ve ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerinin odak noktalarındandır. Bu çerçevede, çeşitli EPRA toplantılarında küçüklerin medyanın olumsuz etkilerinden korunabilmesi için gerekli önlemlerin neler olabileceği üzerinde durulmuştur. Çocukların korunması bağlamında geleneksel denetim (şifreli erişim, zaman dilimi kısıtlaması), akıllı işaretler, ortak denetim ve öz denetim uygulamaları ile kişiselleştirmeye olanak tanıyan ve ebeveyn kilit sistemine sahip set üstü kutuların rolleri tartışılmıştır.[237] Bunların yanı sıra, son yıllarda platform bünyesinde yapılan çalışmalarda realite ve yetenek şovlarında çocukların yer almaya başlaması ve programların çocuklara yönelik yapılmaya başlanmasından kaynaklı sorunlara dikkat çekilmiştir.[238] Sonuç olarak platform bünyesinde yapılan tartışmalar neticesinde zararlı içerikli görsel-işitsel yayınlardan küçüklerin korunması amacıyla neler yapılabileceğine ilişkin önemli bilgiler paylaşılmıştır. Bilhassa toplantılarda paylaşılan uygulamalar ve bu uygulama sonuçları, küçüklerin korunması konusunda atılacak adımlarda yol gösterici bir nitelik sergilemektedir.

20. yüzyılın son çeyreğinde yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde karasal ve kablo ortamının yanı sıra uydu ve internet de yayıncılık ortamı halini almıştır. Yaşanan bu değişim, yayıncılığı sınır aşan bir yapıya kavuşmuştur. Yayıncılığın sınır aşan bu niteliği ise zararlı içerikli yayınların bir başka ülkeden iletilebilmesi ile yargı yetkisi sorunlarını beraberinde getirmiştir. Bu konular birçok EPRA Toplantısında da tartışmalara sebep olmuştur. Yargı yetkisi konusunda yapılan tartışmalar gerek

236 34. EPRA Toplantısı Raporu
237 37 RTÜK Faaliyet Raporu
238 43. Toplantı Raporu

Avrupa Konseyi Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi gerekse Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Hizmetler Direktifinde yer verilen hükümler etrafında yapılmıştır.[239] Yargı yetkisinin konu edinildiği toplantılarda, Avrupa'nın en büyük uydu işletmecisi Fransız Eutelsat şirketi de katılım sağlamaktadır.[240] Eutelsat katılım sağladığı toplantılarda uydu yayıncılığının teknik süreci, uydu ve up-link işletmecilerinin sorumlulukları ve uydu kapasitesinin kullanımı hususlarında bilgi vermektedir.[241]

EPRA toplantılarına Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği adına da katılım sağlandığı hususu dikkate alınacak olursa platformun yargı yetkisi konusunda tüm tarafları bir araya getirme iddiasında olduğu öne sürülebilir. Ayrıca, platform özellikle zararlı içeriğe sahip birtakım yayıncılar konusunda yargı yetkisi tartışması içerisinde olan ülkelere, karşı taraf ile iletişim kurma fırsatı sunması bakımından da değerli bir zemin oluşturmaktadır.

Medya araçları tarafından sunulan içerikler karşısında eleştirel bir tutum geliştirebilmesi, bireylerin yanıltıcı enformasyondan korunmasını sağlar. Bu nedenledir ki günümüzde bireylere medya içeriği karşısında eleştirel bir yaklaşım kazandırmak adına medya okuryazarlığı eğitimleri düzenlenmektedir. Yayıncılık düzenleyici otoriteleri de medya okuryazarlığı konusunun temel paydaşlarından olarak bu konuda çalışmalar gerçekleştirmektedir. Zaman zaman bu çalışmalar EPRA toplantılarında da karşılıklı olarak paylaşılmış ve çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmelerde, düzenleyici otoritelerin haber içeriği sağlayıcıları ile ortam yöneticilerinin ve sorumlularının editoryal sorumluluklarına daha çok eğilmesi gerektiği fikri paylaşılmıştır.[242] Yeni medya ortamlarıyla birlikte sayısal medyada okuryazarlığın farklılaşacağı ve bunun neticesinde "sayısal okuryazarlık" olarak yeni bir tanımlama yapılması gerekeceği öne sürülmüştür.[243] Medya okuryazarlığı

239 35. EPRA Toplantısı Raporu
240 27. EPRA Toplantısı Raporu
241 27. EPRA Toplantısı Raporu
242 45. EPRA Toplantısı RTÜK Yurtdışı Faaliyet Raporu
243 46. EPRA Toplantısı Raporu

konusunda ilgili paydaşlarla ortak çalışmalar ve araştırmalar yapılmasının yararlı olacağı ifade edilmiştir.[244]

RTÜK, medya okuryazarlığına ilişkin EPRA bünyesinde yapılan tartışmalara Türkiye tecrübelerini paylaşarak katkı sunmuştur. Bu bağlamda, 39. EPRA Toplantısında RTÜK, 2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ile yürütmeye başladığı çalışmalar neticesinde 2007-2008 yılı eğitim döneminde medya okuryazarlığının tüm okullarda seçmeli ders olarak okutulmaya başlandığı hususunu paylaşmıştır.[245] Yine, söz konusu seçmeli derse ilişkin o döneme ait güncel istatistiki veriler ile seçmeli ders dışında sempozyum, çalıştay ve kongre gibi çeşitli medya okuryazarlığı etkinlikleri hakkında bilgi sunulmuştur.[246] RTÜK tarafından sunulan bilgilere bakıldığında Türkiye'de medya okuryazarlığına ilişkin ortaya konan çalışmaların yalan haber ve manipülatif içerikli yayınlar karşısında bireylerin yetkin bir medya okuryazarı olmasını hedeflemekte olduğu değerlendirilebilir.

Tüm bunların yanı sıra EPRA toplantılarında görsel-işitsel medya alanını ilgilendiren daha pek çok konu tartışılmıştır. Söz konusu toplantılar aracılığıyla EPRA üyeleri, görsel-işitsel medya ortamında yaşanan gelişmeleri yakından takip etme olanağı elde etmiştir. Kendi ulusal düzenleme ve uygulamalarını paylaşma ve diğer düzenleyici otoritelerce paylaşılan bilgilerden istifade ederek gerekli durumlarda kendi ulusal düzenleme ve uygulamalarını elden geçirme imkanına sahip olmuştur. Platform bünyesinde yapılan tartışmalar neticesinde pek çok konuya ilişkin olarak önemli bir bilgi birikimi ortaya çıkmıştır. Bu bilgi birikimi, üyelere, paydaşlara ve görsel-işitsel medya konusunda araştırma yapmak isteyen gerçek ve tüzel kişilere değerli bir kaynak havuzu sunmaktadır. EPRA toplantıları ayrıca, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği bünyesinde yürütülen çalışmaların tanıtılmasına ve farklı biçimlerde ele alınmasına imkan tanımıştır. RTÜK ise EPRA bünyesinde yapılan toplantılarda

244 39. EPRA Toplantısı Raporu
245 39. EPRA Toplantısı Raporu
246 39. EPRA Toplantısı Raporu

Türkiye'yi temsil etmiş ve bir yandan platform içerisinde yürütülen tartışmalardan istifade ederken bir diğer taraftan ise bu tartışmalara çeşitli katkılar sunmuştur.

3.1.2. Akdeniz Düzenleyici Otoriteler Ağı (MNRA)

1995 yılında Avrupa yayıncılık düzenleyici otoritelerini bir araya getirmek amacıyla kurulan EPRA'dan sonra, Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerin oluşturduğu Akdeniz Düzenleyici Otoriteler Ağı MNRA, Fransa Görsel İşitsel Üst Kurulu (CSA) ile Katalonya Görsel İşitsel Konseyi (CAC), Portekiz Medya Düzenleyici Otoritesi (ERC), İtalya Garantör Otoritesi (AGCOM) ve Yunanistan Radyo Televizyon Ulusal Konseyi (CNRTV)'nin katılımı ile 1997 yılında kurulmuştur.[247]

Bugün itibariyle ağa Arnavutluk, Bosna Hersek, Fas, Fransa, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Hırvatistan, İspanya (Endülüs ve Katalonya bölgeleri), İsrail, İtalya, Karadağ, Kosova, Lübnan, Makedonya Cumhuriyeti, Malta, Moldovya, Moritanya, Portekiz, Sırbistan, Tunus, Türkiye, Ürdün ve Yunanistan'ın[248] yayıncılık düzenleyici kurullarının yanı sıra, Birleşik Krallık'a ait Cebelitarık bölgesi düzenleyici kurulları ile İsrail Radyo ve Televizyon İkinci Otoritesi (SATR) de üyedir.[249]

3.1.2.1. Tarihi Arka Plan

Görsel-işitsel medyanın öneminin ve etkisinin erken dönemde fark edilmesi ile birlikte bu alanda ulusal düzenlemelere gidilmiştir. Zaman içerisinde sektörde yaşanan gelişmeler neticesinde ulusal düzenlemeler ile yetinilmeyip uluslararası düzenlemeler yapılması ve iş birliği geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteler, kendi aralarında karşılıklı görüş alış verişi gerçekleştirmeye başlamıştır. 1995 yılında EPRA'nın kuruluşunun ardından benzer nitelikte uluslararası platformlar ortaya çıkmaya ve yaygınlaşmaya başlamıştır. Böylece görsel-işitsel medya ortamından sorumlu ulusal kurullar arasındaki etkileşim de hızlanmaya

[247] 1. Toplantı Raporu
[248] http://www.rirm.org/en/list-of-the-member-authorities/ (09.06.2018)
[249] http://www.rirm.org/en/list-of-the-member-authorities/ (09.06.2018)

başlamıştır. MNRA, Fransız Görsel İşitsel Üst Kurulu (CSA) ile Katalonya Görsel-İşitsel Konseyi'nin (CAC) öncülüğünde oluşturulmuş ve ilk toplantısını Barselona'da yapmıştır.[250]

3.1.2.2. Teşkilat Yapısı ve Amaçları

MNRA, Akdeniz coğrafyasında yer alan ülkelerin yayıncılık düzenleyici otoritelerini bir araya getiren bir uluslararası kuruluş olarak çalışmaktadır. Görsel-işitsel medya alanına ilişkin farklı ülke düzenlemelerinin karşılaştırılmasına ve sektörde ortaya çıkan tartışmalar hakkında görüş alışverişinde bulunulmasına imkân tanınmaktadır. Bu amaçla yayıncılığa ilişkin çeşitli konulardaki araştırmaları ve bilgileri düzenli bir biçimde paylaşmaktır.[251] Bu bakımdan Ağ, görsel-işitsel medya alanında uluslararası iş birliğini teşvik etmenin yanı sıra, sektöre ilişkin yapılacak çalışmalara da girdi sağlamaktadır. MNRA, söz konusu çalışmalarını, 20 Temmuz 2000'de Napoli'de yapılan toplantı ile oluşturulan ve 17 Kasım 2016'da Barselona'da yapılan toplantıda güncellenen Ağ Tüzüğünde ortaya konan teşkilat yapısı çerçevesinde gerçekleştirmektedir.[252]

Üye ülkeler incelendiğinde aralarında ekonomik, kültürel ve toplumsal açıdan önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu farklılıklar birçok alanda olduğu gibi görsel-işitsel medya alanında da farklı yaklaşımlara ve düzenlemelere neden olmaktadır. Dolayısıyla Ağ bünyesinde yapılan çalışmalarda çok farklı uygulama ve düzenleme örnekleri ile karşılaşılabilmektedir.

MNRA Tüzüğü uyarınca üyeliğin yanı sıra başvuruda bulunması halinde genel kurul kararıyla Ağ'a "gözlemci üye" olabilmek mümkündür. Görsel-işitsel medya alanında faaliyette bulunan çeşitli uluslararası organizasyonlar, Ağ Başkanı'nın daveti üzerine Genel Kurul toplantılarına katılabilmektedir. Bu çerçevede Ağ'ın

[250] MNRA 1. Toplantı Raporu
[251] MNRA Tüzüğü Madde 2
[252] MNRA Tüzüğü

toplantılarına zaman zaman Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi, Avrupa Görsel İşitsel Gözlemevi, EPRA, Akdeniz Görsel-İşitsel İşleticiler Daimi Konferansı (COPEAM), Afrika İletişim Düzenleyici Otoriteler Ağı (ACRAN) ve Fransızca Konuşan Medya Düzenleyici Otoriteler Ağı (REFRAM) iştirak etmektedir.[253] Toplantılarda ele alınan konulara bağlı olarak çeşitli uluslararası örgütlerden katılım sağlanmaktadır. Örneğin, 2016 yılında gerçekleştirilen MNRA 18. Genel Kurul Toplantısına UNESCO tarafından katılım sağlanmış ve UNESCO tarafından yapılan sunum ile mülteci sorununun medyada sunuluşu ve bu bağlamda çocukların konumu ele alınmıştır. Ağ toplantılarına dışarıdan yapılan katılımlar yoluyla gerçekleştirilen tartışmaların daha geniş bir çerçevede ele alınabilmesine olanak tanınmaktadır.

MNRA'nın benzer çalışmalar yapan kuruluşlar ile ortak çalışmalar yürütme iradesi de bulunmaktadır. Örneğin, 20 Nisan 2010'da COPEAM ile MNRA arasında bir "Mutabakat Zaptı" imzalanarak iki teşkilat arasında ortak çalışma isteği ve ortak bir hukuki altyapının oluşturulmasına karar verilmiştir.[254] Tüm bunlar neticesinde Ağ'ın etkinlik sahası ile etki düzeyinin arttığı ve yapılan çalışmalara zenginlik kazandırıldığı düşünülebilir.

Görsel-işitsel medya alanında yürütülen uluslararası iş birliği süreçlerinde önemli katkıları olan RTÜK, ilk olarak 1999'da Lizbon'da düzenlenen MNRA 3. Genel Kuruluna katılım sağlamıştır. Müteakip sene Napoli'de yapılan 4. Genel Kurul toplantısında ise RTÜK, MNRA üyesi olmuştur. RTÜK, 3. Genel Kurul Toplantısından itibaren MNRA Genel Kurul Toplantılarına mutat biçimde katılmış; Ağ bünyesinde yapılan tartışmalara katkı sağlamış ve Türkiye'de görsel-işitsel medya sektöründe yaşanan gelişmeler hakkında "Ülke Raporu" sunumları gerçekleştirmiştir. RTÜK'ün, Ağ bünyesinde görsel-işitsel medya konularında Türkiye'nin tezlerini savunması ve yaptığı katkılar ile Türkiye'yi etkin biçimde temsil ettiği söylenebilir. Türkiye'de radyo ve televizyon yayınlarının düzenleyicisi ve denetleyicisi konumunda

[253] MNRA Bilgi Notu
[254] MNRA 12. Genel Kurul Toplantısı

bulunan RTÜK'ün, görsel-işitsel medya alanında yer alan diğer uluslararası iş birliği zeminlerinde de aktif biçimde varlık gösterdiği gözlenmektedir.

RTÜK, Ağ bünyesinde yapılan çalışmalarda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin de temsiliyetine katkı sunmak istemiş ve KKTC Yayın Yüksek Kurulu'nun MNRA Genel Kurul toplantılarına katılmasını sağlamak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu amaçla Üst Kurul tarafından MNRA 4. Genel Kurul toplantısında yapılan girişimler Kıbrıs Rum kesimi ve Yunanistan delegelerinin şiddetli itirazları neticesinde sonuçsuz kalmıştır.[255] Yine RTÜK, Türk dış politikasına uyumlu bir biçimde Güney Kıbrıs'ta düzenlenen MNRA 6. (22 Ocak 2004 tarihinde) ve 15. (25 Ekim 2013 tarihinde) Genel Kurul toplantılarına katılmamıştır. RTÜK'ün bu tutumuna benzer bir durum İsrail'in varlığı nedeniyle belli bir süre toplantıları boykot eden Lübnan'ın yaklaşımında görülmektedir.[256] Dolayısıyla siyasi alandaki uyuşmazlıkların yalnızca devletlerarasındaki yüksek düzeyli ilişkilerle sınırlı olmayıp MNRA gibi zeminlere de etki etmekte olduğu görülmektedir.

RTÜK, MNRA bünyesinde gerek yapılan tartışmalarda gerekse idari kararların alınması süreçlerinde etkin bir rol oynamaktadır. Örneğin, 2009 yılında gözlemci üye statüsü kazanan ve 12. Genel Kurul Toplantısı'nda tam üyelik statüsü başvurusu bulunan Makedonya Cumhuriyeti Yayıncılık Konseyi'nin bu başvurusunun olumlu bir netice almasında Üst Kurul'un çabalarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Zira Makedonya Cumhuriyeti Yayıncılık Konseyi söz konusu başvurusunda Tüzük gereği teslim etmesi gereken belgeleri hazırlamamış ve toplantı öncesi Üst Kurul tarafından yapılan tespit ve uyarılar ile bu eksiklik giderilmiştir.[257] Yine söz konusu toplantıda Makedonya Cumhuriyeti Yayıncılık Konseyi'nin başvurusunun reddedilmesine yönelik olarak Yunanistan temsilcisi tarafından çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Yunanistan temsilcisi bu girişimlerini Makedonya ile Yunanistan arasında yaşanan

[255] MNRA 4. Genel Kurul Toplantısı
[256] MNRA 5. Toplantı Raporu
[257] 12. Genel Kurul Toplantı

isim sorununa dayandırmışsa da RTÜK, toplantı öncesi yaptığı ikili görüşmelerle Makedonya otoritesinin "Makedonya" isminin kullanımında herhangi bir sınırlama olmaksızın üyelik başvurusunun kabulünü sağlamıştır.[258] Üst Kurul'un Ağ bünyesindeki etkinliğinin bir başka örneği ise 2012 yılı Başkan Yardımcılığı seçimidir. Bahse konu seçim sürecinde Portekiz ve Kıbrıs arasında bir çekişme yaşanmış ve Üst Kurulun katkısı ile Portekiz otoritesi temsilcisi Başkan Yardımcılığı seçimini kazanmıştır.[259] Bu örneklerden yola çıkarak RTÜK'ün Ağ toplantılarında Türkiye'nin dış politika tercihleri ile paralel bir biçimde hareket ettiği ve etkin bir rol oynadığı ifade edilebilir.

Benzer uluslararası iş birliği oluşumlarda olduğu gibi MNRA'nın faaliyetleri de bir idari yapı tarafından koordine edilmektedir. Ağ bünyesindeki bu idari yapı troyka biçiminde düzenlenmiş ve bir başkan ile iki yardımcı tarafından yürütülmektedir.[260] Başkan her yıl yapılan genel kurul toplantılarında yapılan seçimle belirlenmektedir. Başkanlık görevini ise bir sonraki yıl üstlenmektedir. Bu süre zarfında başkan yardımcısı olarak görev yapmaktadır.[261] Görev süresi biten başkan, bir yıl süreyle daha başkan yardımcısı olarak troykada yer almaktadır.[262] Yönetimde görülen bu uygulama Avrupa Birliği kurumlarındaki troyka uygulaması ile benzeşmektedir. Uygulamanın, Ağ'ın faaliyetlerinin sürekliliği açısından faydalı olduğu düşünülebilir. Yine bu bağlamda Ağ içerisinde CSA ve Fas Görsel İşitsel İletişim Yüksek Otoritesi (HACA) tarafından yürütülmekte olan bir İdari Sekretarya bulunmaktadır. Sekretarya, üye otoriteler arasındaki bilgi akışını organize etmekte ve gerekli olan belgeleri, toplantıdan önce üyelere ulaştırmaktadır.[263] Böylece toplantı öncesi üyeler hazırlık süreçlerine katkı sunabilmektedir. Ayrıca sekretarya tarafından toplantılar sonucu edinilen çeşitli çıktılar internet sitesi aracılığıyla kamuoyunu ile

[258] MNRA 12. Toplantı Raporu
[259] MNRA 12. Toplantı Raporu
[260] MNRA Tüzük Madde 4
[261] MNRA Tüzük Madde 4
[262] MNRA Tüzük Madde 4
[263] MNRA Tüzük Madde 6

paylaşılmaktadır.[264] Sekretarya, söz konusu dokümanları Ağ'ın çalışma dilleri olan Fransızca, İngilizce ve Arapça olarak hazırlamaktadır.[265]

MNRA, esas olarak üyeleri arasında iş birliği ve karşılıklı görüş alışverişini temin etme iddiasındadır. Ağ'ın bu iddiasının somut karşılık bulması her yıl bir üyenin ev sahipliğinde gerçekleştirilen genel kurul toplantıları ile mümkün olmaktadır. Genel kurul toplantılarının gündemi toplantılardan önce üye ülkelerin önerilerinin de alınması suretiyle belirlenmektedir.[266] Toplantılar için bir ya da birden çok tema seçilmekte ve tartışmalar bu temalar etrafında yürütülmektedir. Toplantılarda üye düzenleyici otoriteler tarafından belirlenen temalara ilişkin üye düzenleyici otoritelerin ulusal sınırları içerisindeki durumlarını ortaya koyan "Ülke Raporu" paylaşılmakta ve çeşitli sunumlar gerçekleştirilmektedir. Genel kurul toplantılarına ilaveten MNRA bünyesinde iki genel kurul toplantısı arasında bir Teknik Komisyon Toplantısı düzenlenmektedir. Bu toplantılara Başkan, Başkan Yardımcıları, İdari Sekretarya ve Fransa Görsel İşitsel Üst Kurulu (CSA), Katalonya Görsel İşitsel Konseyi (CAC), Portekiz Medya Düzenleyici Otoritesi (ERC), İtalya Garantör Otoritesi (AGCOM) ve Yunanistan Radyo Televizyon Ulusal Konseyi (CNRTV)'den oluşan 5 kurucu üye katılmaktadır.[267] Ancak Ağ Başkanının daveti üzerine Komisyon Toplantısına diğer üyelerin katılması da mümkündür.[268]

3.1.2.3. Faaliyetler

Akdeniz coğrafyasında yer alan ülkelerin düzenleyici kurullarını bir araya getiren MNRA, görsel-işitsel medya alanında üyeleri arasında sektörel gelişmelerin ele alınması, karşılıklı sorunların çözüme kavuşturulması ve yakın iş birliği geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yürütmektedir.[269] Bu amaçlara ulaşabilmek için her yıl bir üye ülkenin ev sahipliğinde Ağ bünyesinde genel kurul toplantıları

[264] http://www.rirm.org/en/documents-en/ (09.06.2018)
[265] MNRA Tüzük Madde 8
[266] 18. T. Y.F.R
[267] RTÜK MNRA Bilgi Notu
[268] MNRA Tüzük Madde 5
[269] MNRA Tüzük Madde 2

düzenlenmektedir. Söz konusu toplantıların ilki 29 Kasım 1997 tarihinde İspanya'nın Barselona kentinde düzenlenen kuruluş toplantısı olup bugüne kadar 19 toplantı düzenlenmiştir. İlk toplantı neticesinde Ağ'ın amaçları ve temel yapısını ortaya koyan Ortak Deklarasyon kabul ve ilan edilmiştir. Daha sonra düzenlenen toplantılarda ise görsel-işitsel medyayı ilgilendiren birden fazla konu başlığı belirlenmiş ve bunlar etrafında çeşitli tartışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda söz konusu toplantılarda belli konular bir ya da birden çok defa farklı açılar ile ele alınmıştır. Zaman zaman belli konulardaki tartışmalar bir sonraki toplantıya taşınmıştır. Dolayısıyla bu bölümde Ağ'ın faaliyetleri belli bir kronoloji içerisinde toplantı bazlı ele alınmayacak, toplantılarda işlenen konuların göz önüne alınması ve yeri geldikçe belli toplantılarla örneklendirme yapılması yolu izlenecektir. Bu kapsamda bugüne kadar gerçekleştirilen toplantılar neticesinde belli konulara ilişkin olarak ortaya konulan tespitler, değerlendirmeler ve çıktılar ortaya konulacak ve yorumlanacaktır. Her genel kurul toplantısı öncesi Ağ bünyesinde düzenlenen teknik komisyon toplantıları ise daha ziyade genel kurul toplantılarına hazırlık toplantısı mahiyetinde olduğu için bu bölümde ele alınmayacaktır.[270]

MNRA toplantıları diğer pek çok benzer uluslararası yapıda olduğu gibi üyelerin ev sahipliğinde düzenlenmektedir. Ev sahipliği yapmak önemli bir prestij sebebi olduğundan üyelerin bu konuda istekli olması beklenmektedir. Bu bakımdan MNRA toplantılarında da ev sahibi düzenleyici kurul olma adına üyelerin çaba gösterdikleri söylenebilir. Ev sahibi ülke olma yönündeki çabaların sonuç vermesi ise o üyelerin gücü ve etkisi ile doğru orantılıdır. Bu çerçevede MNRA'nın önde gelen etkin üyelerinden olan RTÜK'ün adaylık sürecinin olumlu sonuçlanması ile 12. Genel Kurul Toplantısı 3 Kasım 2010 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Toplantıya ev sahipliği yapılması Üst Kurul için çeşitli fırsatları beraberinde getirmiştir. Üst Kurul söz konusu toplantının organizasyonu ve davet süreci vesilesi ile diğer üye düzenleyici kurullar ile yakın iletişim kurma fırsatına erişmiş; çok taraflı uluslararası ilişkilerde prestijini artırmıştır. Bunun yanı sıra toplantı vesilesi ile düzenlenen etkinlikler

[270] MNRA 3. Teknik Komisyon Toplantısı

aracılığıyla 2010 Avrupa Kültür Başkenti olan İstanbul'un ve Türkiye'nin sosyal, kültürel ve sanatsal değer ve varlıklarının tanıtımına katkı sağlanmıştır.

Demokratik toplumlarda siyasi erklerin denetiminde önemli bir yere sahip olan medyanın, siyasi baskılardan uzak ve özgürlükçü bir ortam içerisinde faaliyetlerini yürütmesi beklenmektedir. Görsel-işitsel medyanın denetiminden sorumlu olan düzenleyici kurulların siyasal etkilerden uzak bir görünüm arz etmesi ve düzenleyici mevzuatların geniş bir özgürlük alanı tanıması gerekli görülmektedir. Dolayısıyla düzenleyici kurulların yapısı ve düzenleyici çerçevenin ne şekilde olması gerektiği hususu görsel-işitsel medya alanında yürütülmekte olan tartışmalarda geniş bir yer tutmaktadır. MNRA Genel Kurulları bu konuların etraflıca ele alındığı ana zeminlerden biridir. Bu bağlamda, MNRA bünyesindeki ulusal düzenleyici kurulların görsel-işitsel medya ortamının oluşumunda, program içeriği üretiminde ve sektörün paydaşları üzerindeki etkilerinin neler olduğu konusu titizlikle değerlendirilmektedir.[271] .[272] Üye ulusal bağımsız düzenleyici kurulların yaptırım yetkileri paylaşılmakta ve bunların yanı sıra, hak ve özgürlüklerin kullanımının ne şekilde olması gerektiği üzerine görüş alışverişinde bulunulmaktadır.[273] Medyada ifade ve haber alma özgürlüğünün sağlanması için, yayıncılık düzenleyici otoritelerinin bağımsızlıklarının ve etkin işleyişlerinin sağlanmasının olmazsa olmaz olduğu belirtilerek bu konuda ilgililerin dikkati çekilmektedir

MNRA toplantılarında yayıncılığın değişen yapısı neticesinde düzenleyici kurulların geleneksel rollerinin değişime uğramakta olduğu gerçeğinden hareketle çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmeler 24 Kasım 2011 tarihinde Malta'da gerçekleştirilen 5. Genel Kurul Toplantısına kadar gitmektedir. Söz konusu toplantıda düzenleyici kurulların yanı sıra, yayıncıların da yayın denetimleri konusunda yapılan tartışmalara ve alınan kararlara etkin bir biçimde dâhil olmasının

[271] MNRA 3. Genel Kurul Toplantı Raporu
[272] MNRA 17 Genel Kurul Toplantısı
[273] MNRA 4. Genel Kurul Toplantısı

faydalı olacağının[274] ve yayın kuruluşlarının kendilerinin oluşturacağı öz denetim mekanizmalarının teşvik edilmesinin önemine işaret edilmiştir.[275] Bu kapsamda RTÜK, daha sonraki yıllarda Televizyon Yayıncıları Derneği ile imza altına aldığı "Yayıncılık Etik İlkeleri"ni üyelerle paylaşmıştır.[276] Türkiye'de öz denetimin geliştirilmesi adına yapılan çalışmalar ve bu bağlamda akıllı işaretler ve izleyici temsilciliği uygulamaları hakkında da bilgi vermiştir.[277] Söz konusu çalışmalara bakılarak Üst Kurul'un bu alanda yapılan çalışmalarda önde gelen kurullar içerisinde yer aldığı değerlendirilmektedir.

Görsel-işitsel medya alanında devletlerarasında yürütülen çok taraflı iş birliği zeminlerinin başlıcalarını teşkil eden Avrupa Birliği ve Avrupa Komisyonunun çalışmaları zaman zaman MNRA toplantılarında yapılan tartışmalarda yer bulmaktadır. Örneğin MNRA 8. Genel Kurul Toplantısında Avrupa Parlamentosu adına yapılan sunumda Avrupa Birliği Sınıraşan Televizyon Sözleşmesi'nde yapılan değişiklikler hakkında üyelere bilgi verilmiştir.[278] Böylece üyeler, yayıncılık alanında yaşanan son gelişmelere ilişkin bilgi edinme imkânına sahip olmuştur. MNRA 18. Genel Kurul Toplantısında ise Avrupa Komisyonu adına "Gözden Geçirilmiş Medya Hizmetleri Yönergesi (AVMS) hakkında Avrupa Komisyonu Önerisi" başlıklı bir sunum gerçekleştirilmiştir.[279] Söz konusu sunumda, değişen medya ortamının ürün yerleştirme, özdenetim, özellikle platformlar bakımından yakınsama olgusu, sosyal medya ve isteğe bağlı hizmetleri gözden geçirme sürecinde önemli konu başlıkları halini aldığı ifade edilmiştir.[280] Avrupa Komisyonu'nun Düzenleyici Uyum ve Performans Programı (REFIT) ile düzenleme maliyetlerini azaltarak ve kuralları sadeleştirerek AB kurallarını amaçlarla birebir uyumlu hale getirme hedefini taşıdığı belirtilmiştir.[281] Bu noktada AB ve AK temsilcilerinin toplantılara yaptığı katkılar ile

[274] MNRA 5. Genel Kurul Toplantısı
[275] MNRA 5. Genel Kurul Toplantısı
[276] MNRA 9. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[277] MNRA 9. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[278] MNRA 8. Genel Kurul Toplantısı
[279] MNRA 18. Genel Kurul Toplantısı
[280] MNRA 18. Genel Kurul Toplantısı
[281] MNRA 18. Genel Kurul Toplantısı

Ağ içerisinde yapılan çalışmalara derinlik ve farklı bir bakış getirilmekte olduğu düşünülebilir.

Günümüzde gelişen teknolojinin etkisi ile iletişim teknolojilerinde ciddi bir yakınmasa yaşanmaktadır. Bunun etki ettiği alanların başında da yayıncılık gelmektedir. Yakınsama ile birlikte radyo ve televizyon yayınlarının geleneksel iletim ortamlarının yanı sıra internetten erişilebilir hale gelmesi yayıncılık alanında büyük bir değişim yaratmaktadır. Yaşanan değişim süreci düzenleyici kurulları da etkilemektedir. Dolayısıyla düzenleyici kurulların kurumsal yapıları ile görev ve sorumluluklarının bundan ne şekilde etkileneceği konusu son yıllarda yoğun bir biçimde tartışılmaktadır. Bu çerçevede yayıncılığın yaşanan yakınsama süreci neticesinde düzenleyici kurulların yapıları ve görev kapsamlarında ne gibi değişimleri beraberinde getireceği konusu MNRA'nın tartışma konuları içerisine dâhil edilmiştir. Ağ bünyesinde yapılan değerlendirmelerde, yakınsamanın yayın içeriği denetimlerini zorlaştırdığı tespiti yapılmıştır.[282] Bunun sonucu olarak yayın içeriği denetimlerine ilişkin düzenlemelerde reform gerçekleştirilmesi düşüncesinin ortaya konduğu görülmektedir.

Görsel-işitsel medyada teknik imkânların gelişmesi, yayıncılık konusundaki mali yüklerin hafiflemesi ve ulusal düzenlemelerin daha özgürlükçü bir hal alması ile kamu hizmeti yayıncılığının ağırlığı azalmış ve özel yayıncılık ön plana çıkmıştır. Bu gelişmelere mukabil birçok farklı zeminde yapılan değerlendirmelerde kamu hizmeti yayıncılarının belli birtakım misyonlar ile yayıncılık alanında önemli bir yer tutmayı sürdürdüğü düşüncesi dile getirilmektedir. Bu tartışma zeminlerinden biri de MNRA'dır. Burada yapılan değerlendirmelerde kamu hizmeti yayıncılarının demokratik değerlerin geliştirilmesi, çoğulculuğun sağlanması ve yerel kültürün ve değerlerin korunması başta olmak üzere kamu menfaatlerinin sağlanmasına hizmet ettiği düşüncesi ortaya koyulmuştur.[283] Bu çerçevede kamu hizmeti yayıncılığının

[282] MNRA 13. Genel Kurul Toplantı Raporu
[283] MNRA 10. Genel Kurul Toplantısı

ifade edilen bu hususların gözetilmesi suretiyle açık seçik kriterlere dayandırılması ve sosyal sorumluluk anlayışı içerisinde bir yayıncılık ile özel yayıncılığın yanında konumlanmasının faydalı olacağı öne sürülmüştür.[284]

Yakınsamanın bir başka önemli sonucu yayıncılık düzenleyici kurullarının mevcut görev alanlarının değişip değişmeyeceğidir. Zira internet gibi yeni iletim ortamlarında yapılan yayınların geleneksel yayın iletim ortamlarından yapılan yayınlardan sorumlu düzenleyici kurullar tarafından mı yoksa farklı bir düzenleyici kurul tarafından mı düzenleneceği hususu önemli bir gündem maddesidir. Bu hususta farklı ülkelerde farklı uygulamalar bulunmaktadır. Bu noktada İtalya gibi her iki ortamdan sorumlu bütünleşik kurulların yanı sıra Türkiye gibi birden fazla düzenleyici kurulun (RTÜK ve BTK) bulunduğu ülkeler bulunmaktadır.[285] MNRA bünyesinde yapılan tartışmalarda bu noktaya değinilmekte ve farklı düzenleyici kurullara sahip ülkelerde görev ve yetki çakışmasının önüne geçilmesi adına gerekli tedbirlerin alınmasının önemine işaret edilmektedir.[286]

Görsel-işitsel medyada içerik denetimi ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerinin temel işlevlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda Ağ içerisinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Özellikle 3 Ekim 2008'de İtalya'da düzenlenen MNRA 10. Genel Kurulunda kabul edilen "Görsel-İşitsel İçerik Düzenlemesi Deklarasyonu" önem taşımaktadır. Söz konusu deklarasyon ile Ağ üyesi düzenleyici kurullar tüm program türlerinde belli ilkelere riayet ederek ülkelerindeki yayınlarda bunların gerçekleştirilmesini temin etmek konusunda mutabık kalmıştır.[287] Buna göre yayın içeriği konusunda çeşitli ilkelerin gözetilmesinin gerekliliğinde fikir birliğine varılmıştır. Deklarasyona göre yayın içerikleri; insanların onuruna, şöhretine, özel hayatına saygı gösterir nitelikte olmalıdır.[288] Doğru habercilik anlayışı ile hareket edilmeli ve gerekli durumlarda düzeltme ve cevap hakkının uygun bir biçimde

[284] MNRA 10. Genel Kurul Toplantısı
[285] 17. EPRA Toplantısı Raporu
[286] MNRA 9. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[287] MNRA 10. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[288] Deklarasyon Madde 2/1

kullanılmasına fırsat tanınmalıdır.[289] İnsanlık dışı ya da küçük düşürücü uygulamalar ve olumsuz örnek oluşturacak davranışlar teşvik etmemelidir.[290] Hassas kişilerin, özellikle çocukların ve gençlerin, deneyimsizlik ve saflığından yararlanmamalıdır.[291] Irk, cinsiyet, kültür, din, milliyet ayrımcılığını ya da yabancı düşmanlığını kışkırtmamalıdır.[292] Yasa dışılığı, şiddet ve terörizmi övmemelidir.[293] Üye ülkeler, deklarasyonun 5. Maddesi ile deklarasyonda yer verilen yayın içeriği ilkelerinin gözetilmesi ve uygulanması taahhüdünde bulunmuştur.[294] Üyeler, ülkelerinde içerik düzenlenmesinde bilgi alış verişi ve iş birliği yapmayı taahhüt etmiştir.[295] Gerekli durumlarda üyelerin sınır aşan yayınlar konusunda karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmasında mutabık kalınmıştır.[296]

"Görsel-İşitsel İçerik Düzenlemesi Deklarasyonu"nun ardından MNRA bünyesinde çeşitli konularda deklarasyonlar yayınlanmaya devam edilmiştir. Bunlardan biri de MNRA 13. Genel Kurul Toplantısında kabul edilen "Reality Şovlara İlişkin Deklarasyon"dur. Söz konusu deklarasyon neticesinde bu programlarda yayınların temel insan haklarına zarar verici nitelikte alçaltıcı/onur kırıcı olmasının önüne geçilmesi, programlara ilişkin tüm bilgilerin (çekim koşulları, katılımcıların seçilmesi) kamuoyuyla paylaşılmasının sağlanması ve programlar esnasında gerekli işaretlere yer verilmesinin gözetilmesi, üye ülkelerin taahhüt ettiği konulardır.[297] Ayrıca bahse konu deklarasyon ile üye düzenleyici kurulların bu programların yapımı ve yayınında görsel-işitsel medya hizmet sağlayıcıları ve yapımcılarını birtakım hususlarda teşvik etmesinde de mutabık kalınmıştır. Bu hususlar; yayıncı ve yapımcıları toplumsal ve ahlaki sorumluluk bilinci ile hareket etmeye sevk etmek, program katılımcılarının tercihlerine özel önem vermek ve programlarda adayların psikolojik tatminlerini sağlamaya çalışmaktır.[298] Deklarasyonda yer verilen hususlara

[289] Deklarasyon Madde 4/1
[290] Deklarasyon Madde 2/1
[291] Deklarasyon Madde 2/1
[292] Deklarasyon Madde 2/1
[293] Deklarasyon Madde 2/2
[294] Deklarasyon Madde 5
[295] Deklarasyon Madde 5
[296] Deklarasyon Madde 5
[297] MNRA Declaration related to Reality Shows
[298] MNRA Declaration related to Reality Shows

bakıldığında bu hususların genel olarak toplumda bu tür programlar konusundaki rahatsızlıkları yansıtır nitelikte olduğu görülmektedir. Buradan hareketle toplumlarda görsel-işitsel yayınlara ilişkin ortaya çıkan rahatsızlıkların Ağ'ın ele aldığı konular ve ürettiği çıktılara etki ettiği ifade edilebilir.

Belli toplumsal grupların medyada sunuluşunda çeşitli sorunlar ile karşılaşılmaktadır. Bu sorunlar MNRA bünyesinde yapılan tartışmalarda ele alınmaktadır. Bu tartışmalarda, görsel-işitsel medya alanında cinsiyet eşitliği konusunda yapılan ulusal düzenlemelere karşın kadınlara ilişkin cinsiyetçi yaklaşımların önüne tam olarak geçilemediği tespit edilmiştir.[299] Medyanın toplumsal cinsiyet rolleri açısından kadınlar aleyhine eşitsiz bir tablo sunduğu ve bu durumun önüne geçebilmek adına daha çok çaba harcanması gerektiği belirtilmiştir.[300] Konuya ilişkin yapılan tartışmalar, bir deklarasyon oluşturulmasını beraberinde getirmiştir. 23 Kasım 2012 tarihinde MNRA 14. Genel Kurul Toplantısı neticesinde "2012 Lizbon Cinsiyetçi Kalıp Yargılar Deklarasyonu" kabul edilmiştir. Deklarasyon ile birlikte cinsiyet ayrımcılığına yönelik çalışma ve araştırmaları destekleme, ortak denetim/düzenleme aracılığıyla gönüllü iş birliğini teşvik etme ve cinsiyetçi yaklaşımları ölçme (değerleme) araçları geliştirme hususlarında mutabık kalınmıştır.

Cinsiyet ayrımcılığına benzer biçimde engelli bireylerin medyada sunumunda da çeşitli sorunlar ile yüz yüze gelinmektedir. Bu sorunlara ilişkin MNRA bünyesinde geniş değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu değerlendirmelerde engellilerin medyada sunuluşunda kullanılan dilin olumsuz bir nitelik taşıdığı, engellilerin toplumun geri kalanından farklı olduklarının belirtildiği, sağlık sorunları nedeniyle toplumun omuzlarında yük oldukları mesajının verildiği ve çoğunlukla merhamet uyandıracak ya da gülünecek konumda haberleştirildiğine dönük eleştiriler getirilmiştir.[301] Bu kapsamda dezavantajlı gruplara ilişkin yapılan tartışmalarda azınlıklar, ele alınan bir başka ana başlıktır. Bu çerçevede demokrasi, çoğulculuk ve kültürel çeşitliliğe katkı

[299] MNRA 14. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[300] MNRA 14. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[301] MNRA 14. Genel Kurul Toplantısı Raporu

sunulması adına görsel-işitsel medyada azınlıkların yer bulması ve korunmasına yönelik yaklaşımların teşvik edilmesi hususuna vurgu yapılmıştır.[302]

MNRA, güncel uluslararası krizlere bağlı olarak da belli başlı konuları gündemine almaktadır. Bu noktada, son dönemde artan mülteci sorunu medyada ele alınan başlıca konudur. 17. Genel Kurul Toplantısında "Göç ve İnsan Hakları: Medyaya Yansıması" ana teması işlenmiştir. Toplantıda; göçmenlerin etnik kimlikleri üzerinden bir "suçluluk" tanımı ve algısı yaratılmaması, göçmenlerle ilgili haberler yapılırken yalnızca resmi makamların değil konunun tarafı olan göçmenlerin ya da göçmen örgütlerinin de görüşlerine başvurulması, göç olgusunun medyada nasıl ele alınacağının düzenleyici kurullarca hazırlanacak yayıncılık ilkeleri doğrultusunda belirlenmesi hususlarına vurgu yapılmıştır.[303] 17-18 Kasım 2016 tarihinde Barselona'da düzenlenen MNRA 18. Genel Kurul Toplantısında da bu konu "Göç ve Mülteci Krizinde Medyanın Yaklaşımı" ana teması etrafında ele alınmıştır. Yapılan değerlendirmelerde mültecilerin medyada toplumsal ve mali konularda yeni sorunlar ve tehditlerin kaynağı olarak gösterilmemesi; aksine, topluma sundukları katkı ve insancıl bir bakış açısıyla yansıtılması gerektiği vurgulanmıştır.[304] Toplantı sonrası "Görsel-İşitsel Medyanın Akdeniz Göçmen ve Mülteci Krizi Konusunda Bilgi Verme Yaklaşımı Üzerine MNRA Bildirisi" kabul edilmiştir.[305] Müteakiben ise Fransa'nın Marsilya şehrinde 16-17 Kasım 2017 tarihlerinde düzenlenen 19. Toplantısında Akdeniz coğrafyasında yaşanan mülteci krizinin medyada temsili hususu ele alınmıştır.[306] Bu noktada, üye ülkelerin mülteci sorunu ile karşı karşıya kalan ülkeler olduğu hususu göz önüne alındığında son yıllarda Ağ bünyesinde mülteciler konusunun yoğun bir biçimde işlenmesinin önem taşıdığı görülebilir.

Türkiye, bulunduğu coğrafi konum itibariyle Asya ve Avrupa arasında bir geçiş güzergâhıdır. Dolayısıyla uluslararası göçlere maruz kalmakta ve aynı zamanda transit

[302] MNRA 14. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[303] MNRA 17. Genel Kurul Toplantısı
[304] MNRA 18. Genel Kurul Toplantısı
[305] MNRA 18. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[306] MNRA 19. Genel Kurul Toplantısı Raporu

ülke olarak kullanılmaktadır. Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda RTÜK'ün MNRA bünyesinde mültecilere ilişkin yapılan çalışmaların dışında kalması düşünülemez. Bu kapsamda RTÜK, Ağ bünyesinde yaptığı değerlendirmelerde, mültecilere haber bültenleri başta olmak üzere görsel-işitsel medyada sıkça yer verilmesi suretiyle toplumsal duyarlılık oluşturulmasının faydalı olacağını ifade etmiştir.[307] Medyada mültecilerin yaşam standartlarının yükseltilmesi konusunda kamuoyu desteğinin teşvik edilmesi amacıyla kamu spotlarının yayınlanmasının olumlu etkiler doğuracağı belirtilmiştir.[308] Mültecilerin nadiren karıştığı şiddet olaylarında, medyanın olayı ele alışında etik ilkelere uyulmasının sağlanmasının mültecilere yönelik olumsuz tepkilerin önüne geçeceği değerlendirilmiştir.[309] Tüm bunların gerçekleştirilebilmesi için medya hizmet sağlayıcılarla sürekli iş birliği içerisinde olunmasının önemine değinilmiştir.[310]

Görsel-işitsel medya içeriklerindeki olumsuzluklardan tüm toplum kesimleri belli oranda zarar görmektedir. Ancak bu noktada çocuklar şiddet, pornografi, olumsuz davranış oluşturabilecek sahneler ve diğer zararlı içeriklerden etkilenme hususunda önde gelmektedir. Dolayısıyla çocuklara yönelik koruyucu tedbirler geliştirilmesi hususu gerek kanun yapıcıların gerek ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerinin odak noktalarından olagelmiştir. MNRA'nın bünyesinde yapılan toplantılarında da ele alınan bu konuya ilişkin olarak pek çok tespit ve değerlendirmede bulunulmuştur. Çeşitli ülkelerde konuya ilişkin olarak verilen medya okuryazarlığı dersleri, hazırlanan kılavuz kitaplar ve çeşitli projeler ortaya konmuştur.[311] Çeşitli ülkelerde yapılan araştırmalarda (Fransa) televizyonun özellikle emekleme çağındaki bebekler üzerinde oldukça olumsuz etkilere sahip olduğu tespit edilmiştir.[312] Sayısal alandaki gelişmeler, özellikle internetin teknik kısıtları ortadan kaldırmasıyla pornografi ve şiddet içeren yayınlara erişimin kolaylaştığı, bu nedenle görsel-işitsel medya alanında akıllı

[307] MNRA 19. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[308] MNRA 19. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[309] MNRA 19. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[310] MNRA 19. Genel Kurul Toplantısı Raporu
[311] MNRA 11. Genel Kurul Toplantısı
[312] MNRA 11. Genel Kurul Toplantısı

işaretler, belli yayınlara yalnızca gece geç saatlerinden (yalnızca 22.00-06.00 saatler) sonra izin verilmesi gibi tedbirlerin etkinliğinin azaldığına dikkat çekilmiştir.[313]

Ağ bünyesinde çocukların korunması konusunda yapılan diğer tartışmalarda ise düzenleyicilerin denetimin yanı sıra, yayıncı kuruluşlar ile aralarındaki iletişimin artırılmasının faydalı olacağı düşüncesi ortaya konmuştur.[314] Medya kuruluşlarının sosyal sorumluluk kazanması ve toplumun bilinçlendirilmesi konusunda ortak politikalar oluşturabilmek için kurumsal bir zemin oluşturulması önerilmiştir.[315] Genç izleyicilere yönelik programlarda uyarıcı işaret sistemlerinin geliştirilmesi / yaygınlaştırılması tavsiye edilmiştir.[316] Mobil TV, internet ve yeni teknolojiler kaynaklı sınamalar neticesinde küçüklerin korunmasına ilişkin daha farklı neler yapılabileceği konusunda üyelerce yapılan çalışmalar (AGCOM'un "Beyaz Kitap" çalışması) paylaşılmıştır.[317] Bu noktada yapılan değerlendirmeler ve çalışmalar MNRA 11. Genel Kurul Toplantısında "2009 İspanya Gençlerin Korunması Deklarasyonu"nun kabulü ile önemli bir çıktı halini almıştır.

MNRA Genel Kurul Toplantıları zaman zaman üye ülkelerde yaşanan önemli gelişmeler ve bu bağlamda medyanın oynadığı role ilişkin değerlendirmelere sahne olmaktadır. Örneğin, 19. MNRA Genel Kurul toplantısı Türkiye'de 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen başarısız darbe girişiminin ardından yapılmıştır. Söz konusu toplantıda RTÜK, 15 Temmuz darbe girişimi ve bu çerçevede Türk medyasının rolü konusunda üyeleri bilgilendirmiştir. Fetullahçı Terör Örgütü / Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY)'nin iç yüzünü ortaya koyarak Ağ bünyesinde farkındalık oluşturmasına dönük çaba göstermiştir.[318] 15 Temmuz darbe girişimi esnasında Türk medyasının ortaya koyduğu yayıncılığın kriz dönemi yayıncılığı bağlamında son derece başarılı bir örnek oluşturduğu ifade edilmiş[319]; Türk toplumunun darbe

[313] MNRA 11. Genel Kurul Toplantısı
[314] 5. Toplantı Y.F.R.
[315] MNRA 11. Genel Kurul Toplantısı
[316] MNRA 11. Genel Kurul Toplantısı
[317] MNRA 11. Genel Kurul Toplantısı
[318] MNRA 19. Genel Kurul Toplantısı
[319] MNRA 19. Genel Kurul Toplantısı

karşısında gösterdiği direnişe değinilmiştir.[320] Dolayısıyla RTÜK, söz konusu toplantıda medyanın toplum ile birlikte hareket etmesi durumunda ortaya çıkan enerji ve sinerjinin beraberinde getirdiği olumlu sonuçları ortaya koyan önemli bir kriz dönemi yayıncılığı deneyimini muhatapları ile paylaşmıştır. Bir diğer yandan FETÖ/PDY ve 15 Temmuz darbe girişimi konusunda üyeleri doğru bir biçimde bilgilendirmek suretiyle faydalı bir kamuoyu çalışması yürütmüştür.

Sonuç olarak MNRA, görsel-işitsel medya alanında yürütülen uluslararası iş birliği platformlarının öncülerinden olup bugüne değin pek çok farklı görsel-işitsel medya konusu için tartışma zemini ola gelmiştir. Üyelerine bir yandan kendi uygulama ve tecrübelerinin tanıtımı için olanak tanırken bir diğer taraftan kendi uygulama ve tecrübelerini diğer üyelerinkiler ile karşılaştırma olanağı sunmaktadır. Böylelikle üyeleri arasında karşılıklı bir iletişim ve etkileşimin kapısını aralamaktadır. MNRA bünyesinde yapılan tartışmalar neticesinde birçok konuda önemli değerlendirmeler, tespitler ve öneriler ortaya konulmakta ve çeşitli tavsiye kararları üretilmektedir. Zaman zaman tartışma konularına ilişkin raporlar ve/veya deklarasyonlar yayımlanmaktadır. Bu kapsamda RTÜK, MNRA bünyesinde yapılan tartışmaları ve yürütülen faaliyetleri yakından takip etmektedir. Ağ içerisinde yürütülen tartışmaları kendi kurumsal hafızasına kazandırmaktadır. Yaptığı sunumlar ve değerlendirmeler ile söz konusu çalışmaların zenginleşmesine katkı sunmaktadır.

3.2. RTÜK'ün Kurulmasına Öncülük Ettiği Platformlar

Çalışmanın bu bölümünde, yine görsel-işitsel medya alanında faaliyet gösteren ve kuruluş aşamasında RTÜK'ün öncü rol oynadığı iki platform hakkında bilgi verilecektir.

[320] MNRA 19. Genel Kurul Toplantısı

3.2.1. Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Otoriteler Forumu (BRAF)

BRAF'ın 2009 yılında oluşturulan ve 2011 ile 2013 yıllarında yapılan değişiklikle son halini alan tüzüğüne uygun olarak birliğe katılan üyeler, 2018 yılı itibariyle Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Sırbistan, Romanya, Rusya, Ukrayna, Yunanistan ve Türkiye'nin yayıncılık düzenleyici otoritesi olan kuruluşlardır. BRAF üyesi ülkelerin Avrupa Birliği (AB) tam üyesi 3 ülke (Yunanistan, Bulgaristan ve Romanya), AB üyelik adayı 3 ülke (Türkiye, Sırbistan ve Arnavutluk), potansiyel AB üyelik adayı 3 ülke (Moldova, Ukrayna, Gürcistan) ile AB'ye üyelik perspektifi bulunmayan 3 ülke (Rusya, Ermenistan, Azerbaycan) olarak sınıflandırılması da mümkündür.[321]

3.2.1.1. Tarihi Arka Plan

Belli bir coğrafyayı paylaşan ülkeler arasında çeşitli iş birliği örgütlerinin kurulması oldukça sık rastlanan bir durumdur. Devletler bu tür bölgesel nitelikteki örgütler aracılığıyla iyi ilişkiler geliştirme, ortak menfaatlere ulaşma, çatışan menfaatleri uzlaştırma gibi pek çok farklı amaca ulaşmayı hedeflemektedir. Her geçen gün bir yandan yeni iş birliği örgütleri bir yandan ise mevcut iş birliği örgütlerinin çalışma alanları çeşitlenmektedir. Bu çeşitlenen ve çoğalan iş birliği örgütleri, uluslararası ilişkiler bağlamında oldukça önemli ve yaygın yapılardır. Örneğin; Avrupa coğrafyasında Avrupa Konseyi (AK), Afrika kıtasında Afrika Birliği (AfB), Asya Pasifik bölgesinde Asya-Pasifik Ekonomik İş Birliği Forumu (APEC) ve Karadeniz Ekonomik İş Birliği Örgütü (KEİ) bölgesel nitelikteki uluslararası iş birliği örneklerindendir. Bu örgütler içerisinde yer alan KEİ, 1992 yılında Türkiye Cumhuriyeti öncülüğünde kurulmuş olup üyesi bulunan ülkelerin potansiyellerinden, coğrafi yakınlıklarından, ekonomilerinin birbirlerini tamamlayıcı özelliklerinden yararlanarak aralarındaki ikili ve çok taraflı ilişkileri çeşitlendirmeyi ve bu sayede Karadeniz havzasında bir barış, istikrar ve refah bölgesi olmayı amaçlamaktadır. Özellikle bölgesel huzurun sağlanması, ülkeler arası diyalog ortamının tesisi adına çeşitli iş birliği kuruluşlarının oluşturulması ile ülkelerin bu iş birliği platformları bünyesinde bir arada faaliyetler yürütmesi gerek ülke menfaatlere gerek kolektif

[321] BRAF Tüzüğü Genel Hükümler

uluslararası menfaatlere ulaşılması adına önemli görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında farklı etnisite, dinsel inanç ve idari sistemlere sahip üyelerden oluşan KEİ'nin bölgesinde oynayabileceği rolün ehemmiyet ifade ettiği düşünülmektedir.

KEİ uhdesinde örgütün amaçlarına ulaşabilmek amacıyla ticaretten ekonomiye, ulaştırmadan enerji, haberleşme, bilim ve teknolojiye varıncaya değin pek çok farklı alanda yardımcı organ olarak faaliyet yürütmekte olan 18 çalışma grubu kurulmuştur.[322] Çalışma gruplarının yanı sıra KEİ bünyesinde Karadeniz Ekonomik İş Birliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA), İş Konseyi, Ticaret ve Kalkınma Bankası ve Karadeniz Etütleri Uluslararası Merkezi olmak üzere dört bağlı kuruluş yer almaktadır.[323] Bu kapsamda, KEİ bünyesinde pek çok farklı alanda iş birliği kurulması fırsatı bulunmaktadır. Bu durum, ülkelerin deneyimlerinden diğer ülkelerin yararlanmasına, sorunlara ortak bir çözüm bulunmasına, bilgi ve belgelerin karşılıklı değişimi yoluyla çalışma yapılan alanların zenginleşmesine katkı sunabilmektedir. Bu çerçevede RTÜK, KEİ üyelerinin yayıncılık düzenleyici otoriteleri arasında iş birliği geliştirilmesi noktasında önemli bir potansiyel bulunduğunu değerlendirmiştir.[324] Bu değerlendirme neticesinde RTÜK, üye ülkelerin yayıncılık düzenleyici otoritelerini bir araya getirmek amacıyla bir iş birliği forumu kurulmasına ilişkin girişimde bulunmaya karar vermiştir.

RTÜK'ün KEİ üyelerinin ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerini bir araya getirecek bir forum kurma düşüncesi esasen 1999 yılına kadar dayanmaktadır. 1999 yılında, RTÜK tarafından BRAF benzeri bir forum kurulması amacıyla Dışişleri Bakanlığı ile bir temas sağlanmışsa da bu temas neticesinde herhangi gelişme kaydedilememiştir.[325] Bu noktada somut adımların atılması ve kuruluş sürecinin işletilebilmesi, ancak 2007 yılında mümkün olmuştur. Bu gecikme, alanda yapılacak çalışmaların birkaç yıl sekteye uğramasının yanı sıra, yayıncılık düzenleyici otoriteleri

[322] http://www.mfa.gov.tr/karadeniz-ekonomik-isbirligi-orgutu-_kei_.tr.mfa (13.06.2018)
[323] http://www.mfa.gov.tr/karadeniz-ekonomik-isbirligi-orgutu-_kei_.tr.mfa (13.06.2018)
[324] BRAF Proje Önerisi, Kiev - 04-05 Aralık 2007
[325] A.001.RTÜ.0.04.01.99/308 sayılı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi Yazısı

arasında gerçekleşebilecek birçok iş birliği fırsatının atlanması veya gecikmesi anlamını taşımaktadır.

BRAF için süreç ilk olarak, RTÜK'ün 18.01.2007/05 tarihli toplantısında alınan karar ile KEİ üyesi devletlerin yayıncılık düzenleyici ve denetleyici otoritelerini bir araya getirecek bir forumun kurulması amacıyla RTÜK Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı'na yetki verilmesi ile başlamıştır.[326] Söz konusu Üst Kurul kararını müteakip KEİ üyesi ülkelerin ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerini bir araya getiren bir forumun oluşturulmasına dönük düşünce, resmi bir yazıyla değerlendirmelerini almak üzere Dışişleri Bakanlığına iletilmiştir.[327] Bir başka resmi yazıyla ise oluşturulması planlanan foruma ilişkin olarak dönemin Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanı Doç. Dr. Hamit Ersoy başkanlığında hazırlanan bir proje taslağı, Dışişleri Bakanlığı ile paylaşılarak forumun kuruluşuna ilişkin süreç başlatılmıştır.[328] Bu noktada kuruluş için çalışmaların bir düzenleyici otorite olan RTÜK tarafından başlatılması gerek kurulan forumun amaç, misyon ve vizyonunun daha isabetli bir biçimde belirlenmesinde gerekse de yayıncılık alanındaki sorunlu konuların çözümüne ilişkin daha doğru bir yol izlenebilmesi bakımından önemli görülmektedir.

RTÜK tarafından KEİ üyesi devletlerin yayıncılık düzenleyici ve denetleyici otoritelerini bir araya getirecek bir forumun kurulmasına ilişkin hazırlanan ve Dışişleri Bakanlığı ile paylaşılan proje teklifi Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla KEİ Bilgi ve İletişim Çalışma Grubu'nda görüşülmek üzere KEİ Sekreterliği'ne iletilmiştir.[329] 4–5 Aralık 2007 tarihlerinde Ukrayna'nın başkenti Kiev'de gerçekleştirilen KEİ Enformasyon ve Komünikasyon Teknolojileri Çalışma Grubu Toplantısı'nda Türkiye tarafından sunulan proje teklifi ele alınmış; burada yapılan tartışmalar neticesinde proje müspet karşılanmış ve Gürcistan, Moldova ve Yunanistan'ın resmi destekleri,

[326] RTÜK 18.01.2007/05 tarih sayılı toplantı kararı
[327] A.001.RTÜ.0.01.07.2007/1370004645 sayılı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi Yazısı
[328] A.001.RTÜ.0.01.07.2007/2050007161 sayılı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi Yazısı
[329] B.06.0.ÇEGY.0.0-763.44.2007/243536 sayılı Dışişleri Bakanlığı Resmi Yazısı

diğer üye devletlerin gayri resmi onayı ile kabul edilmiştir.[330] Toplantıda alınan karar uyarınca RTÜK tarafından 2008 yılı içerisinde foruma ilişkin kuralların ve düzenlemelerin belirlenmesine ilişkin bir çalışma yapılması ve bu çalışmanın proje teklifine onay veren devletlerin ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri tarafından ele alınmasına karar verilmiştir.[331] Buna istinaden RTÜK öncülüğünde 30 Haziran 2008 tarihinde İstanbul'da KEİ üyesi ülkelerin yayıncılık düzenleyici otoritelerini bir araya getiren bir toplantı düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda bir Ortak Deklarasyon yayınlanarak KEİ üyesi devletlerin görsel-işitsel medya alanından sorumlu ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerini bir araya getiren Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (BRAF)'nun kuruluşu ilan edilmiştir.[332]

25–26 Haziran 2009 tarihinde Antalya'da gerçekleştirilen BRAF 1. Yıllık Toplantısında "Kuruluş Tüzüğü" hazırlanmış ve oy birliği ile onaylanmıştır. Daha sonra 18 Haziran 2015 tarihinde KEİ Dış İlişkiler Bakanlar Konseyi Toplantısında alınan kararla BRAF'a "Sektörel Diyalog Ortağı" statüsü verilerek BRAF'ın KEİ ile ilişkisi somut bir statüye kavuşmuştur.[333] BRAF'ın kurulması ile beraber KEİ üyesi ülkeler arasındaki iş birliği olanakları çeşitlenmiştir. Forum aracılığıyla yayıncılık alanında üye devletlerarasındaki iş birliği ve etkileşimde kayda değer ilerlemeler yaşanmıştır. Yayıncılık hizmetlerindeki sorunlu alanların çözümü adına önemli bir zemin oluşturulmuştur.

3.2.1.2. Teşkilat Yapısı ve Amaçları

BRAF, Karadeniz Ekonomik İş Birliği Örgütü (KEİ) üyesi ülkelerin görsel-işitsel medya yayıncılık düzenleyici otoritelerinin bir araya gelmesi ile oluşturulmuş bir tartışma ve görüş alışverişi forumudur.[334] Üyesi bulunan düzenleyici otoriteler arasında diyalogun ve iş birliğinin geliştirilmesi, yayıncılığın ortak konuları ve

[330] A.001.RTÜ.0.01.07-731.03/025 sayılı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi Yazısı
[331] KEİ Sekretarya Toplantı Raporu
[332] BRAF Istanbul Joint Decleration 2008
[333] BRAF 6. Yıllık Toplantı Raporu
[334] https://www.braf.info/menu_goster.php?id=9 (19.06.2018)

problemlerine ilişkin bilgi, görüş ve tecrübe alışverişine olanak sağlanmasını amaçlamaktadır.[335] Kültürel çeşitlilik ve kültürel miras gibi geniş alanları da kapsayan görsel-işitsel yayıncılık alanında konuların tartışılmasına aracılık etmektedir.[336] Söz konusu amaçlar göz önünde bulundurulduğunda forumun gönüllülük esasına dayanmakta olduğu anlaşılabilmektedir. Dolayısıyla forum içerisinde alınan kararlar EPRA dâhil diğer benzer forumlarda olduğu gibi bağlayıcı olmaktan ziyade tavsiye kararı niteliği taşımaktadır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde BRAF, taşıdığı amaçlar bakımından kendisinden önce kurulan EPRA ve MNRA gibi kuruluşlara benzemektedir. Forumun amaçlarına ulaşması için kullanacağı araçlar ile teşkilat yapısına ilişkin hususlar BRAF Tüzüğü ile düzenlenmiştir. Söz konusu Tüzük 26 Haziran 2009 tarihinde Antalya'da gerçekleştirilen 1. BRAF Yıllık Toplantısında kabul edilmiş olup 26 maddeden oluşmaktadır.

Üye yapısının özellikle AB bağlantılı dağılımından kaynaklanan nedenlerle BRAF üyelerinin ulusal mevzuatlarında ve uygulamalarında farklılıklar ve çeşitlilikler görülmektedir. Bunlar, forum bünyesinde yapılan tartışmaların daha geniş bir biçimde değerlendirilebilmesinin yolunu açmaktadır. Mevcut üyelerin yanı sıra BRAF Tüzüğünün 4. Maddesi uyarınca BRAF'ın amaç ve prensiplerini gözeten ve üye olma başvurusunda bulunan tüm ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerinin foruma üyeliğine imkân tanımaktadır.[337] Üyeliğin yanı sıra, Tüzüğün 5. Maddesi uyarınca talep olması durumunda foruma gözlemci üye olabilmek de mümkündür.[338] Üyelik ve gözlemci üyelik başvuruları BRAF yıllık konferans toplantılarında değerlendirilerek karar bağlanmaktadır. Gözlemci üyeliğe imkân verilmesinin yapılacak tartışmalara zenginlik katılması açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Forumun faaliyetlerinin yürütülmesini temin etmek maksadıyla forum bünyesinde bir başkan ve bir de genel sekreter bulunmaktadır. Başkanlığın her yıl

[335] A.001.RTÜ.0.01.07-731.03/025 sayılı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi Yazısı
[336] a.g.e.
[337] BRAF Tüzüğünün 4. Maddesi
[338] BRAF Tüzüğünün 5. Maddesi

İngiliz alfabesine göre sırayla üyeler arasında dönüşümlü olarak gerçekleştirilmesi öngörülmüş ve Başkana forum uhdesinde gerçekleştirilen tüm aktiviteleri koordine etme, süreçlerin ilerleyişini, alınan kararların ve tavsiye kararlarının uygulanmasını sağlama görev ve yetkileri verilmiştir.[339] Genel Sekreter ise BRAF Daimi Sekreterya kadrosunun forumun esas ve amaçlarına uygun şekilde görevlerini yerine getirmesinden sorumludur.[340] Söz konusu Daimi Sekreterya Ankara'da bulunmakta ve sekreterya hizmetlerine ait masraflar RTÜK tarafından karşılanmaktadır.[341] Daimi sekreteryanın yerleşik olarak bir yerde bulunmasının işleyişin daha hızlı ve sağlıklı yürüyebilmesi adına doğru bir uygulama olduğu düşünülmektedir. Türkiye'nin BRAF ile ilgili sürecin hamisi olması hasebiyle Ankara'nın merkez tayin edilmesi de isabetli bir seçim olarak değerlendirilmektedir. BRAF Tüzüğünün 12. Maddesi uyarınca BRAF Genel Sekreteri, Forum üyelerini önceden bilgilendirmek kaydıyla RTÜK tarafından atanmaktadır. Bu çerçevede RTÜK'ün, 29.12.2009 tarihinde gerçekleştirilen 2009/7 no.lu toplantısında aldığı 4 numaralı karar ile dönemin Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanı Doç. Dr. Hamit Ersoy BRAF Genel Sekteri olarak atanmış olup bugüne değin Genel Sekreterlik görevini yürüte gelmiştir. Dolayısıyla aynı kişinin uzun yıllardır genel sekreterlik görevini yürütmekte olmasının forumun kurumsal bir yapıya kavuşturulması ve faaliyetlerinin istikrarlı bir biçimde ileriye taşınmasının sağlanması hususlarında önem taşıdığı söylenebilir.

Her yıl düzenlenen BRAF yıllık konferans toplantıları, Forum çerçevesinde gerçekleştirilen en önemli faaliyetlerdir. Söz konusu toplantılar, her yıl bir üye düzenleyici otoritenin ev sahipliğinde gerçekleştirilmektedir ve aksi kararlaştırılmadıkça katılmak isteyen üçüncü kişilere açıktır.[342] Bu tutum, kuruluşun dışa açık ve paylaşımcı bir yaklaşıma sahip olduğunun göstergesi olarak nitelenebilir. BRAF toplantılarına ilişkin gündem, bir önceki toplantının kararları, çalışma ve uzman gruplarının tavsiyeleri ve üyelerin önerilerini içerir biçimde olmak kaydıyla BRAF

[339] BRAF Tüzüğü Madde 9
[340] BRAF Tüzüğü Madde 12
[341] a.g.t.
[342] BRAF Tüzüğü Madde 13

Daimi Sekreteryası tarafından hazırlanarak varsa ilgili diğer belgeler ile beraber toplantıdan 30 gün önce üyelerle paylaşılır.[343] Özellikle toplantı gündemlerinde bir önceki toplantı kararlarına yer verilmesi, Forumun faaliyetlerinin belli bir süreklilik içerisinde sürdürülmekte olduğunu göstermektedir.

BRAF yıllık konferans toplantıları BRAF'ın karar organı olup toplanabilmeleri ve karar alabilmeleri için 2/3 nitelikli çoğunluk gerekmektedir.[344] Ancak Foruma yeni üye kabulü ya da gözlemci statüsü verilmesi, mali yükümlülükler getirilecek bir karar alınması ve BRAF bünyesinde yeni bir organ ihdas edilmesi ya da mevcut bir organa ilişkin yapılacak yapısal değişikliklerde oy birliği aranmaktadır.[345] Yıllık konferansların çalışma dili İngilizce olup toplantılara ilişkin dokümanlar Daimi Sekreterya tarafından İngilizce olarak hazırlanarak üyelerle paylaşılmaktadır.[346] Üye ülkeler içerisinde ana dili İngilizce olan bir ülke bulunmamasına karşın herhangi bir üye ülkenin resmi dili yerine Forumun yazışma dilinin İngilizce seçilmesinin bir eksik olduğu düşünülmekte; ancak bu dilin evrenselliği sebebiyle tüm üye ülkeler arasında iletişimin daha kolay sağlandığı da görülmektedir.

3.2.1.3. Faaliyetler

Görsel-işitsel medya alanında bağlayıcı olmayan kararlar alan ve iş birliğine zemin hazırlayan BRAF'ın temel faaliyetleri yıllık toplantılar etrafında şekillenmektedir. Yıllık toplantılarda, görsel-işitsel medyaya ilişkin olarak belirlenen bir ana tema tüm yönleri ile ele alınmakta ve üyeler karşılıklı fikir alışverişinde bulunmaktadır. Karşılıklı deneyim aktarımı amacıyla, üye ülkelerin görsel-işitsel medya alanındaki çeşitli konulardaki görünümlerini ya da genel görünümlerini ortaya koyan "Ülke Raporu" ve yıllık faaliyetlerini ve yaşanan gelişmeleri yansıtan "Yıllık İlerleme Raporu" sunumları gerçekleştirilmektedir.[347] Bu yolla toplantıların belli bir sistematik içerisinde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca genel sekreter

[343] BRAF Tüzüğü Madde 14
[344] BRAF Tüzüğü Madde 15
[345] BRAF Tüzüğü Madde 16
[346] BRAF Tüzüğü Madde 23
[347] https://www.braf.info/menu_goster.php?id=17 (29.09.2018)

tarafından forumun yıl içerisinde gerçekleştirdiği faaliyetlere ilişkin bilgi sunulmaktadır. Bir önceki toplantının ana teması hakkında ülkeler tarafından bilgilendirmede bulunulmakta ve varsa toplantının dönütleri değerlendirilmektedir. Böylece Forumun çalışmalarının takibi gerçekleştirilmekte ve etkileri ölçülebilmektedir.

BRAF'ın ilk yıllık toplantısı RTÜK'ün ev sahipliğinde 25-26 Haziran 2009 tarihlerinde Antalya'da düzenlenmiştir.[348] Söz konusu toplantı, BRAF Tüzüğü'nün kabul edilmesi ve yeni kurulan platforma ilişkin değerlendirme ve idari kararların alınması ile neticelenmiştir.[349] Müteakip toplantılarda ise Forumun idari işlerinden ziyade görsel-işitsel medya alanına ilişkin tartışmalara ve bu minvalde üyelerin ulusal düzenleme ve uygulamalarına yoğunlaşılmıştır. Toplantı sayesinde üye düzenleyici otoritelerin birbirlerini tanıması, ülkelerin yayıncılık alanındaki durumlarının tespiti ve değerlendirmesinin yapılması, ülkelerin yayıncılık alanında diğer ülkelerle kıyaslandığında nerede olduklarını görmelerine fırsat sağlanması ilk toplantının katkıları arasında sayılabilir.

BRAF 2. Yıllık Toplantısının 28-29 Haziran 2010 tarihlerinde Yunanistan'ın başkenti Atina'da yapılması planlanmış; ancak Yunanistan'da gelişen ani ekonomik kriz nedeniyle toplantı Atina'da gerçekleştirilememiştir. 2. Yıllık Toplantı, 12 Aralık 2011 tarihinde Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te yapılmıştır. "Sayısala Geçiş" ana teması ile gerçekleştirilen bu toplantıda, üye ülkeler karşılıklı olarak sayısal yayıncılığa ilişkin uygulama ve tecrübelerini paylaşmıştır.[350] Sayısal yayıncılık, radyo ve televizyon hizmetleri alanında en ileri teknoloji sayılmaktadır. Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülke sayısal karasal yayıncılığa geçişi sağlamıştır ve bu durum yayıncılık alanının gelişmişliğini değerlendirmek bakımından önemli bir kıstas olarak kabul görmektedir. Bu anlamda üye ülkeler arasında bu teknolojiye geçişi sağlayan ülkelerin var olan

[348] BRAF 1. Toplantı Raporu
[349] a.g.e.
[350] BRAF 2. Toplantı Raporu

deneyimlerini aktarması, bu geçişi sağlayamayan ülkelerin de ilgili deneyimlerden faydalanması bakımından toplantının oldukça yararlı olduğu düşünülmektedir. Bu toplantıda; Forum bünyesinde yayıncılık düzenlemelerine ilişkin bir veri tabanı oluşturulması, sayısal yayıncılık uygulamaları kaynaklı olarak uzman değişimi gerçekleştirilmesi, üye ülkeler arasında bilgi ve tecrübe paylaşımını artırmak amacıyla çalışma ziyaretleri yapılması kararı alınmıştır.[351] Medya okuryazarlığı, akıllı işaretler, dezavantajlı gruplara ilişkin yayınlar gibi belli birtakım konularda ortak belgeler oluşturulması hususunda mutabık kalınmıştır.[352] Böylece Forumun amaçları doğrultusunda ülkeler arasındaki etkileşimin daha ileri bir noktaya taşındığı ifade edilebilir.

BRAF 3. Yıllık Toplantısı "Çocukların Korunması" ana teması ile 25-26 Mayıs 2012 tarihlerinde Arnavutluk'un başkenti Tiran'da gerçekleştirilmiştir.[353] Üye ülkelerin çocukların korunması konusunda sahip olduğu düzenlemeler ve gerçekleştirdiği uygulamalar paylaşılmıştır. Moldova Düzenleyici Otoritesi (CCA) "Çocuklar TV'de ne izler?" adlı bir proje ile TV'de yayınlanmak üzere dört adet film ve radyoda yayınlanmak üzere bir adet duyuru hazırladıklarını; bunlar aracılığıyla ebeveynleri bilinçlendirme çabası içerisinde olduklarını söylemiştir.[354] RTÜK, küçüklerin korunması noktasında izleyici temsilciliği sistemi, medya okuryazarlığı, medya etik ilkeleri, çocukların izleme alışkanlıkları üzerine araştırmalar, akıllı işaretler ve "İyi Uykular Çocuklar" projesini geliştirmiş olduğunu belirtmiştir.[355] Aynı toplantıda genel sekreterlikçe önerilen üye ülkelerin ulusal yayıncılık otoritelerine ilişkin bilgilerin toplanarak bir veri bankası oluşturulması ve 2012 yılı içerisinde Fransa Hükümeti ile BRAF'ın ortaklığında "Yeni Görsel-İşitsel Yayıncılık Teknolojileri ve Bunların Yeni Ekonomi Modelleri" konulu bir seminer düzenlenmesi konusunda mutabık kalınmıştır.[356] Yayıncılığın özellikle toplumun incinebilir kesimleri açısından denetimi, birçok ülkenin ve uluslararası kuruluşun gündemini

[351] a.g.e.
[352] a.g.e.
[353] BRAF 3. Toplantı Raporu
[354] BRAF 3. Toplantı Raporu
[355] BRAF 3. Toplantı Raporu
[356] RTÜK, Yurtdışı Faaliyet Raporu, BRAF 3. Yıllık Toplantısı, 11 Haziran 2012

oluşturmaktadır. Medyanın toplumun incinebilir kesiminden olan ve özel bir ilgiye muhtaç olduğu kabul edilen çocuklar üzerindeki etkileri, sağlıklı bir toplum adına devletlerin üzerinde durduğu bir alandır. BRAF'ın mezkûr konuya ilişkin toplantı düzenlemesi; ülkelerin örnek ve etkili uygulamaları paylaşması ve görüş alışverişinde bulunulması alanın zenginleşmesine katkı sunmuş ve ülkelerin çeşitli bilgi ve deneyimlerden faydalanmasını sağlamıştır.

"Yeni Görsel-İşitsel Yayıncılık Teknolojileri ve Bunların Yeni Ekonomi Modelleri" konulu seminer 3 Aralık 2012 tarihinde BRAF ve Fransa hükümeti adına Kanal Fransa (Canal France International) ortaklığında tertip edilmiştir.[357] Seminerde, Fransa Maliye Bakanlığı Rekabet, Endüstri ve Hizmetler Genel Direktörlüğü, Kanal Fransa Direktörlüğü, Thomson Video Networks firması Karasal Sayısal TV Çözümleri Pazarlama Departmanı, Fransa Görsel-İşitsel Üst Konseyi ve RTÜK tarafından birer sunum gerçekleştirmiştir.[358] Yapılan sunumlarda, yayın iletim ortamlarındaki çeşitliliğin artması, sayısal karasal yayıncılık emisyon ve modülasyon metotları ele alınmıştır.[359] Türkiye ve Fransa başta olmak üzere dünyada sayısal yayıncılığın gelişimi ve uygulamaları ortaya konmuştur.[360] Birçok AB üyesi ülkenin, ABD ve Japonya'nın sayısal karasal televizyon yayıncılığına geçtiği, Afrika ülkelerinin geçiş için önemli adımlar atmakta olduğu, ancak Latin Amerika ülkelerinin bu noktada geride kaldığı vurgulanmıştır.[361]

"Yeni Görsel-İşitsel Yayıncılık Teknolojileri ve Bunların Yeni Ekonomi Modelleri" seminerinde, dünyada sayısal karasal televizyon yayıncılığının gelişmesindeki temel sorun, sektörün paydaşlarının bu konuda güçlü bir dirence sahip olması şeklinde tespit edilmiştir.[362] Özellikle analog yayın yapan kanalların bu konudaki isteksizliği, yeniden frekans tahsisi yapılacak olmasının neden olduğu

[357] 12.03.2012, RTÜK, BSEC-BRAF-Fransa ITC Semineri Faaliyet Raporu
[358] 12.03.2012, RTÜK, BSEC-BRAF-Fransa ITC Semineri Faaliyet Raporu
[359] 12.03.2012, RTÜK, BSEC-BRAF-Fransa ITC Semineri Faaliyet Raporu
[360] 12.03.2012, RTÜK, BSEC-BRAF-Fransa ITC Semineri Faaliyet Raporu
[361] 12.03.2012, RTÜK, BSEC-BRAF-Fransa ITC Semineri Faaliyet Raporu
[362] 12.03.2012, RTÜK, BSEC-BRAF-Fransa ITC Semineri Faaliyet Raporu

endişeler, izleyici tercihleri konusundaki tereddütler, yayın iletim kapsamının çok düşük olacağı yönündeki korkular, kanal arz sayısına yönelik eleştiriler ve yeni multipleksler içinde yapılacak kanal sıralamasının bu direncin altında yatan sebepler olduğu değerlendirilmiştir.[363] Söz konusu seminer, Forum bünyesinde yürütülen uluslararası faaliyetlere diğer ilgili paydaşların da dahil edilmesi bakımından önem arz etmektedir. RTÜK, gerek sekretarya faaliyetleri nedeniyle sahip olduğu rol gerek seminerde yaptığı katkılar ile ön plana çıkmıştır. BRAF'ın yıllık toplantıları haricinde özel olarak bu toplantıya katılmış olması yeni iş birliklerinin gelişimi ve fırsatların doğması adına olumlu bir gelişmedir. Bu yolla hem yeni bilgi ve deneyimlerden yararlanabilme hem de uluslararası iş birliklerinin genişlemesi sağlanabilmektedir. BRAF'ın sınırları dışında faaliyetlerde bulunabiliyor olması, açık ve girişimci bir yapıda olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir.

5-6 Eylül 2013 tarihlerinde Ukrayna'nın başkenti Kiev'de gerçekleştirilen BRAF 4. Yıllık Toplantısında "Yeni Medya-Yayıncılığa Etkisi ve Ulusal Düzenleyici Otoritelerin Yaklaşımı" ana teması etrafında yeni medya kavramı ve etkileri ile üye ülkelerin durumu üzerinde durulmuştur.[364] Yapılan değerlendirmelerde, internet ve mobil ağlar üzerinden akıllı telefonlar ve taşınabilir bilgisayarlar gibi farklı aygıtlar aracılığıyla yayınların alınabildiği ve böylece yayın iletim ortamlarının çeşitlendiği ifade edilmiştir.[365] Sayısallaşma, etkileşimlilik ve çoklu-ortam özellikleri ile yeni medya araçlarının geleneksel analog radyo ve televizyonları dönüşüme uğratmakta olduğu belirtilmiştir.[366] Bu çerçevede, bireylerin yalnızca pasif birer izleyici olmaktan çıkıp yavaş yavaş kullanıcı konumuna geçmekte olduğu saptanmıştır.[367] Geleneksel medyanın yayıncılar üzerinden düzenlendiği, ancak yeni medyanın doğası gereği taşıdığı farklılıklar nedeniyle yeni yaklaşımları gerekli kıldığına vurgu yapılmıştır.[368] Tüm bu değerlendirmeler neticesinde üye düzenleyici otoriteler gelişen yayıncılık teknolojileri ve yeni medya etrafında farklı görüşleri ve yaklaşımları görme olanağına

[363] 12.03.2012, RTÜK, BSEC-BRAF-Fransa ITC Semineri Faaliyet Raporu
[364] BRAF 4. Yıllık Toplantı Raporu
[365] a.g.e.
[366] a.g.e.
[367] a.g.e.
[368] a.g.e.

erişmiştir. Bununla birlikte gelişen teknolojilerin yayıncılık alanında ne gibi değişim ve dönüşümlere neden olacağı hususu geleneksel yayın araçlarının gelecek yıllarda nasıl bir durumda olacağı dünyanın ileri gelen ülkeleri tarafından araştırma konusu edilmektedir. BRAF'ın çağın gerekliliklerine uygun bir biçimde yeni medya konusunda üye otoritelerin aktif katılımıyla bu konuda bir toplantı düzenlemesi oldukça başarılı bir adım olarak görülmektedir. Buna karşın somut bağlayıcı kararlar alınması ve gelişmelere teknik uyum konusunda Batı Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında daha geride kaldığı söylenebilir.

BRAF bünyesinde her fırsatta üye ülkelerin yayıncılık ortamları ve yayıncılık düzenleyici otoriteleri arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Ancak BRAF 4. Yıllık Toplantısına kadar bu çalışmalar belli konular ile sınırlı kalmıştır. 4. Yıllık Toplantıda ise RTÜK tarafından yapılan "Tiran Düzenleyici Otoriteler Kimlik Formu (TRAI) Temelinde BRAF'a Üye Devletler Düzenleyici Otoriteleri'nin Karşılaştırmalı Analizi" başlıklı sunum ile üye ülkelerin yayıncılık ortamları ve yayıncılık düzenleyici otoritelerine dönük olarak genel bir karşılaştırma yapma imkanı doğmuştur.[369] Buna göre, üye yayıncılık düzenleyici otoritelerinden 1992'de kurulan Romanya Ulusal Görsel İşitsel Konseyi (CNA) en eski iken 2005 yılında kurulan Moldova Görsel İşitsel Faaliyetleri Düzenleme Konseyi (CCA) en yeni otoritedir.[370] Gürcistan Ulusal İletişim Komisyonu (GNCC) BRAF'a üye düzenleyici otoriteler arasında hem yayıncılık alanını hem elektronik komünikasyon alanını birlikte düzenlemesi itibariyle tek yakınsak (converged) otoritedir.[371] Üye düzenleyici otoritelerin gelirlerini genel olarak yayıncılardan alınan lisans ücretleri ve devlet bütçesinden alınan yardımlar oluşturmaktadır.[372]

Türkiye uydu ortamında, Romanya da kablo TV ortamında en fazla yayıncıya sahip ülkeler olarak göze çarpmaktadır.[373] Azerbaycan toplamda en az yayıncıya sahip

[369] BRAF 4. Yıllık Toplantı Raporu
[370] a.g.e.
[371] a.g.e.
[372] a.g.e.
[373] a.g.e.

ülke iken Ukrayna en fazla yerel TV kanalına sahip ülke olarak ön plana çıkmaktadır.[374] Tüm üye ülkelerde sayısala geçiş sürecinde aksaklıklara rastlanmaktadır.[375] Genel itibariyle ülkelerin müstehcenlik, pornografi ve çocukların korunması düzenlemeleri Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi ve Avrupa Konseyi Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi standartları çerçevesinde yapılmıştır.[376] Bahse konu sunum neticesinde, BRAF ülkelerinde görsel-işitsel medya sektörünün genel görünümleri ortaya konulmuştur. Üye düzenleyici otoritelerin yapısı hakkında verilen bilgiler yoluyla üyelere kendi kurumsal yapılarını diğer ülkelerle karşılaştırma fırsatı sunulmuştur. Bu sunum neticesinde üye ülkelerin uluslararası arenada kendi durumlarıyla ilgili durumlarını görebilmeleri sağlanmıştır.

Küçüklerin korunması konusu, BRAF bünyesinde gündemde tutulan öncelikli konular arasında olmuştur. Örneğin, 3. BRAF Toplantısında "Çocukların Korunması" ana teması işlenmiştir. 3. Toplantı ve toplantıyı müteakip yapılan çalışmalar sonucunda 4. BRAF Yıllık Toplantısında bu konuda somut bir çıktıya ulaşılmıştır. Bu kapsamda, 4. BRAF Toplantısında "BRAF 2013/9 Kiev Çocukların Korunması Üzerine Ortak Bildiri" kabul edilmiştir. Söz konusu bildiri, BRAF bünyesinde görsel-işitsel medya ortamına ilişkin yapılan çalışmalar bağlamında ortaya konan en önemli metin olarak dikkat çekmektedir. Bahse konu bildiride, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi, AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Yönergesi ve BRAF Kuruluş (Ortak) Bildirisinin ilgili ilkelerine atıfta bulunulmuştur.[377] Üyelerin, görsel-işitsel medyada küçüklerin korunması amacıyla; medya okuryazarlığı eğitimi, akıllı işaret sistemleri, medya etik ilkeleri, kamu spotları ve izleyici temsilciliği müessesesi gibi uygulamalara başvurması teşvik edilmiştir.[378] Konuya ilişkin farkındalığın artırılması maksadıyla ulusal ve uluslararası girişimlerin, panel ve seminerlerin tertip edilmesi tavsiye edilmiştir.[379] Böylece çocukların

[374] a.g.e.
[375] a.g.e.
[376] a.g.e.
[377] BRAF 2013/9 Kiev Çocukların Korunması Üzerine Ortak Bildirisi
[378] a.g.e.
[379] a.g.e.

korunması adına çalışmalar yapılması teşvik edilmiş ve bu konuda nelerin yapılabileceği ortaya konmuştur.

10-11 Eylül 2014 tarihlerinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de gerçekleştirilen BRAF 5. Yıllık Toplantısı ile dönem başkanlığını Azerbaycan Cumhuriyeti Ulusal Televizyon ve Radyo Konseyi (NTRC) devralmıştır. Söz konusu toplantı, Ukrayna yayıncılık düzenleyici otoritesi NCRT'nin "nefret söylemi" bağlamında yapılan yayınlar ve bu yayınlara uygulanan yaptırımlar konusunda gerçekleştirdiği bir sunum ile başlamıştır.[380] Akabinde ise toplantının ana temasını teşkil eden medya okuryazarlığı konusuna ilişkin sunumlar yapılmıştır. Azerbaycan Ulusal Radyo ve Televizyon Yayıncılık Konseyi (NTRC) tarafından yapılan sunumda, "Azerbaycan 2020- Geleceğe Bakış" adlı proje ile 2020 yılına kadar ülkede ortaokul seviyesindeki tüm öğrencilere küresel bilgi teknolojileri eğitimiyle birlikte internete güvenli erişim olanağı sağlanmasının planlandığı aktarılmıştır.[381] Moldova Görsel İşitsel Medya Koordinasyon Konseyi (CCA) yaptığı sunumda, ülkesinde "Çocuklarınız TV'de Ne Görür?", "Çocuklar İçin Güvenli İnterneti Teşvik Etmek", "Nefret Söylemine Hayır" adlı üç farklı sosyal kampanya yürütülmekte olduğunu paylaşmıştır.[382] RTÜK ise 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunun, kendisini medya okuryazarlığını toplumun tüm kesimlerini kapsayacak şekilde yaygınlaştırmak ile yükümlü kıldığına değinmiştir.[383] Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ile birlikte medya okuryazarlığına ilişkin bir ders kitabı oluşturulduğunu ve medya okuryazarlığının okullarda seçmeli ders olarak okutulduğunu ifade etmiştir.[384]

Üyeler tarafından yapılan sunumlar, farklı ülkelerdeki farklı mevzuatların ve tecrübelerin neler olduğunu ve bunların uygulamada ne şekilde sonuçlar verdiğini göstermiştir. Bu bakımından toplantıların düzenleyici otoriteler ve ilgili paydaşların

[380] BRAF 5. Yıllık Toplantı Raporu
[381] a.g.e.
[382] a.g.e.
[383] BRAF 6. Yıllık Toplantı Raporu
[384] a.g.e.

çalışmaları için yol gösterici nitelik taşıdığı söylenebilir. Özellikle medya okuryazarlığı gibi yol açıcı ve öz denetime imkân veren konunun yaygınlaşması ve devletler nezdinde ciddiye alınması için de yapılan çalışma çok önemli bir adım olarak görülmektedir.

"Ticari iletişim" ana temasını içeren BRAF 6. Yıllık Toplantısı 19-20 Kasım 2015 tarihlerinde 2016 yılı dönem başkanlığını yapan Ermenistan'ın başkenti Erivan'da gerçekleştirilmiştir.[385] Ana tema etrafında yapılan tartışmalarda "TV Reklamları, Tele Alışveriş, Program Destekleme ve Ürün Yerleştirme" olmak üzere dört temel kavram üzerinde durulmuştur.[386] Toplantıda, üye ülkeler tarafından ulusal yayıncılık kanunlarında yer alan ticari iletişime ilişkin hükümler paylaşılmış ve bunların ilgili hükümlerinin Avrupa Görsel İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi ile uyumlu olduğu görülmüştür.[387] RTÜK tarafından yapılan yıllık ilerleme raporu sunumunda ise ticari iletişim konusunda Türkiye'de son 1 yılda yapılan çalışmaların yanı sıra 7 Haziran 2015'de yapılan ve 1 Kasım 2015 tarihinde yenilenen milletvekili genel seçimlerine ilişkin Yüksek Seçim Kurulu kararları doğrultusunda gerçekleştirilen izleme ve değerlendirme faaliyetleri hakkında bilgi sunulmuştur.[388] Bu bilgiler, Türkiye'de seçim dönemi yayınlarının demokratik düzenin gereklerine uygunluğunun sağlanmaya çalışıldığını ortaya koyması bakımından ehemmiyet taşımaktadır. Bununla birlikte dünya genelinde tartışmalara sebep olan radyo ve televizyon medya hizmetlerinde ticari iletişim faaliyetlerinin düzenlenmesi konusunda bilgi paylaşımı bu konuda ufuk açıcı bir nitelik arz etmiştir denilebilir.

8-9 Eylül 2016 tarihlerinde Moldova'nın başkenti Kişinev'de gerçekleştirilen BRAF 7. Yıllık Toplantısında "Seçim Dönemlerinde Yayınlar ve Düzenleyici Otoritelerin Rolü – Şikâyetlerin Alınması ve Değerlendirilmesine İlişkin Süreçler" ana teması ele alınmıştır.[389] Yıl içerisinde bir seçim geçirmiş olan Sırbistan'ın Elektronik

[385] a.g.e.
[386] a.g.e.
[387] a.g.e.
[388] BRAF 6. Yıllık Toplantı Raporu
[389] BRAF 7. Yıllık Toplantı Raporu

Medya Düzenleyici Otoritesi (REM) bir sunum gerçekleştirmiştir. REM sunumunda, seçim dönemi yayınlarının Elektronik Medya Yasası, Kamusal İletişim ve Medya Yasası ile rehber niteliğindeki Kural Kitabı olmak üzere üç farklı belgeye uygunluk taşıması gerektiğini aktarmıştır. Siyasi adaylar arasında ayrımcılık yapılmamasının temel ilke olduğunu ve kamu medya hizmet sağlayıcılarının tüm adayların tanıtımını ücretsiz bir biçimde yapmakla yükümlü olduğunu belirtmiştir. Son olarak da seçim dönemlerinde adaylara ayrılan sürelerin hesaplanmasında zorluklar yaşandığına değinmiştir. Toplantı, seçim dönemine ilişkin yayınlar konusunda diğer üye ülkelerin yaptıkları sunumlar ile sürdürülmüştür. Yapılan sunumlar neticesinde üyeler arasında birtakım düzenleme ve uygulama farklılıkları olduğu görülse de genel olarak görsel-işitsel yayınların demokratik bir kampanya sürecine hizmet eder mahiyette olmasına yönelik ortak bir yaklaşımın varlığı görülmüştür. Seçim, bilindiği üzere demokratik bir düzenin işleyişi bakımından temel bir role sahiptir. İleri demokrasilerin en temel özelliği adil ve düzenli seçimlerin varlığıdır. Bu sebeple yayıncılık alanında seçim dönemlerinde gerçekleştirilen uygulamalar ve işleyiş önem arz etmektedir. BRAF'ın var olan konuya ilişkin bir toplantı düzenlemesi isabetli olduğu kadar büyük önem de arz etmektedir. Çünkü birçok BRAF üyesi ülke Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT) tarafından bu konudaki uygulamaları sebebiyle eleştirilmektedir. Bu çerçevede toplantının bir sorunsalın ele alınması bakımından ayrıca önemli olduğu düşünülmektedir.

2016 yılında Türkiye'de Fetullahçı Terör Örgütü / Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) tarafından hain bir darbe girişimi gerçekleştirilmiştir. Bunu müteakiben Ankara'da RTÜK uhdesinde faaliyet yürüten BRAF Daimi Sekretaryası, darbe girişiminin hemen arkasından 15 Temmuz'a ilişkin olarak üye düzenleyici kurullara 18 Ağustos 2016 tarihli birer mektup göndermiştir.[390] Söz konusu mektuplarda, 15 Temmuz darbe girişiminde yaşanan hadiseler etraflıca aktarılmıştır. Türk medyasının darbe girişimi esnasında, editoryal bağımsızlığını koruyarak, çoğulculuk ve demokrasiye bağlılık anlayışını cesaretle sürdürdüğüne değinilmiştir.[391] Bu bağlamda

[390] 18 Ağustos 2016 tarihli BRAF Daimi Sekretaryası Mektubu
[391] a.g.e.

Türk medyasının terör örgütünün baskı ve tehditlerine boyun eğmediğinden ve halkı olayların akışı konusunda doğru bir şekilde bilgilendirmeye devam ettiğinden bahisle darbe girişiminin önlemesindeki rolüne vurgu yapılmıştır.[392] Söz konusu mektup 15 Temmuz sonrası Türkiye'nin uluslararası alanda FETÖ/PDY ile mücadelesinin yoğunlaştığı bir dönemde darbe girişimi ve FETÖ/PDY hakkında genel açıklamalarla üyeleri bilgilendirmek suretiyle önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Bu noktada sekretarya hizmetlerinin RTÜK uhdesinde faaliyet yürütmesinin faydası bir kez daha ortaya çıkmıştır.

2016 yılında yapılan BRAF 7. Yıllık Toplantısı Türkiye'de 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişiminin hemen arkasından gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda söz konusu toplantıda BRAF Genel Sekreteri ve aynı zaman Üst Kurul Üyesi olan Doç. Dr. Hamit ERSOY yaptığı konuşmada, 15 Temmuz 2016 FETÖ Darbe Girişimi ve bu bağlamda FETÖ/PDY'nin iç yüzü hakkında üye ülkeleri bilgilendirmiştir.[393] Konuşmasında ayrıca, darbe girişimi esnasında ortaya konan toplumsal direniş ile medyanın bu toplumsal refleksin ortaya çıkmasında oynadığı olumlu rolden söz etmiştir.[394] Türk Medyasının 15 Temmuz darbe girişiminde sergilediği habercilik anlayışının kriz dönemi yayıncılığı açısından çok iyi bir emsal olduğunu ifade etmiştir.[395] Bahse konu konuşma sırasında, Anadolu Ajansı tarafından 15 Temmuz darbe girişimine ilişkin olarak hazırlanan bir kitapçık katılımcılara dağıtılmıştır.[396] Dolayısıyla RTÜK açısından BRAF 7. Yıllık Toplantısı 15 Temmuz hain darbe girişiminin anlatılması, FETÖ / PDY'nin iç yüzünün üyelere aktarılması ve bu önemli olay aracılığıyla Türk medyasının sergilediği örnek yayıncılık anlayışının ortaya konması bakımından önemli bir zemin teşkil etmiştir. Özellikle yurtdışından Türkiye'ye yönelik olarak FETÖ iltisaklı yayınlar yapmakta olan TV kuruluşları bulunduğu ve çeşitli ülkelerde FETÖ mensuplarınca hazırlanan propaganda içerikli programların görsel-işitsel medyada yer bulduğu dikkate alındığında 7. BRAF toplantısında FETÖ ve 15 Temmuz darbe girişimi etrafında yapılan açıklamaların

[392] a.g.e.
[393] BRAF 7. Yıllık Toplantı Raporu
[394] a.g.e.
[395] a.g.e.
[396] a.g.e.

değeri daha iyi anlaşılacaktır. Zira RTÜK, terör iltisaklı yayınlar ve yayın kuruluşları hakkında muhatap ulusal düzenleyici otoriteler nezdinde girişimlerde bulunmaktadır. Dolayısıyla RTÜK için uluslararası ilişkiler faaliyetleri bağlamında diğer düzenleyici otoriteleri bu konularda aydınlatmak önemli bir gündem maddesi olarak değerlendirilebilir.

30-31 Ekim 2017 tarihlerinde Sırbistan'ın başkenti Belgrad'da gerçekleştirilen BRAF 8. Yıllık Toplantısında "Kriz Zamanlarında Terörle Mücadelede Medyanın Rolü" ana teması ile BRAF ülkelerinde sayısal yayıncılığa geçiş süreçleri ele alınmıştır.[397] Toplantıda üyeler ana temaya ilişkin olarak ülkelerindeki düzenleme ve uygulamalar ile görsel-işitsel medyada terörizm hususundaki görüş ve değerlendirmelerini paylaşmıştır. Bu noktada REM, terör olaylarının medyada haberleştirilmesi sırasında dengeli ve yatıştırıcı bir dil kullanılması ve intikam gibi duygusal değerlendirmeler ile faillerin tanımlanmasında genellemelerden uzak durulması gerektiği hususlarının üzerinde önemle durmuştur.[398] Romanya Ulusal Görsel-İşitsel Konseyi (NAC) ve Rusya Uluslararası Enformasyon Ajansı, terör olayları haberleştirilirken çifte standart uygulandığına ve Batı'da yaşanan terör saldırıları günlerce gündemde kalırken Doğu'daki terör eylemlerinin yarım gün bile tartışılmadan gündemden düşürüldüğüne dikkat çekmiştir.[399] Ukrayna Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Ulusal Konseyi ise Ukrayna topraklarının %12'sinin (Kırım, Donetsk ve Lohansk) işgal altında olduğundan, bu bölgelerdeki Ukrayna radyo ve televizyonlarının kapatıldığından ve bu kuruluşlara ait yayıncılık donanımına el konulduğundan bahisle Ukrayna vatandaşlarının ifade ve haber alma özgürlüğünün kısıtlandığını belirtmiştir.[400] Üye ülkelerin otoritelerinin var olan sorunları aktarmasının, sorunun çözümüne ilişkin çalışmaları paylaşmasının Forumun kısa sürede üye otoritelerce benimsendiğinin bir göstergesi olduğu düşünülmektedir. Gönüllülük esasına dayalı çalışan örgütün birçok alanda iş birliğine yanaşan, bilgi ve belge paylaşımında bulunan otoritelerce desteklendiği açıkça görülmektedir.

[397] BRAF 8. Yıllık Toplantı Raporu
[398] a.g.e.
[399] a.g.e.
[400] a.g.e.

BRAF'ın 8. Toplantısında, kriz dönemi yayıncılığı bağlamında terör eylemlerinin medyada ne şekilde yer bulması gerektiği sorusu etrafında geniş tartışmalara ilişkin olarak RTÜK de çeşitli değerlendirmelerde bulunmuştur. RTÜK adına gerçekleştirilen sunumda çeşitli tarihlerde Türkiye'de gerçekleşen terör eylemlerinin Türk medyasında ne şekilde yer bulduğundan ve ihlallere ilişkin uygulanan müeyyidelerin neler olduğundan söz edilmiştir[401]. Terör eylemlerinin toplumu endişe, korku ve paniğe sürükleyecek şekilde sunulmasının terörün amaçlarına hizmet edeceği saptamasında bulunulmuştur. Terör eylemlerine ilişkin görüntülerin, eylemin yarattığı olumsuz etkileri yeniden yaşatarak toplumsal bir duyarsızlık oluşmasına neden olacak şekilde tekrar tekrar yayınlanmasından kaçınılması gerektiğine vurgu yapılmıştır.[402] Terör konusunda birçok ülkenin sıkıntı yaşadığı bilinmektedir. Bu sebeple katılımcı tüm ülkelerin çözüme yönelik gerekli özveriyi göstererek çalışmalara katkı sunduğu görülmektedir. Bu açıdan BRAF, terör ile ilgili konuda verimli bir çalışmanın gerçekleşmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak BRAF bünyesinde yapılan yıllık toplantılar etrafında gerçekleştirilen faaliyetler incelendiğinde, bu çalışmaların pek çok olumlu etkisi olduğu görülebilmektedir. BRAF, Foruma üye düzenleyici otoriteler arasında yakın ilişkiler geliştirilmesine zemin teşkil etmiştir. Böylece üyelerin sorunları karşılıklı tartışmasına fırsat tanınmıştır. Görsel-işitsel medya alanında ulusal mevzuatların ve uygulamaların iyileştirilmesi noktasında düzenleyici otoritelere farklı ülke uygulamalarını görme imkânı sunmuştur. Bu bakımdan forum bünyesinde teknolojik gelişmeler ve/veya toplumsal değişimler sonucu ortaya çıkan sınamalara ilişkin olarak ortaya konan çalışmalar önemli yer tutmuştur.

[401] a.g.e.
[402] a.g.e.

Forumun yaptığı çalışmalar neticesinde çeşitli dokümanlar oluşturularak ilgililerinin dikkatine sunulmuştur. Böylece görsel-işitsel medya alanındaki literatürün zenginleşmesine katkıda bulunulmuştur.

RTÜK, kurulmasına öncülük ettiği BRAF bünyesinde yapılan toplantılarda Türkiye'nin öncelik ve hassasiyetlerini dikkate alarak yıllık toplantıların gündemini belirlemiş ve Türkiye'yi etkin bir biçimde temsil etmiştir. Platform içerisinde yapılan organizasyonlarda başlangıçtan bugüne değin öncü bir rol oynamayı sürdürmüştür. Bunun yanı sıra RTÜK, BRAF toplantılarındaki tartışmalarda oluşturulan çıktılara önemli katkılar sunmuş ve bu çıktıları kendi kurumsal belleğine kazandırmıştır.

Son olarak RTÜK, BRAF Daimi Sekretaryasının Türkiye'de bulunmasını temin etmek suretiyle KEİ bünyesinde Türkiye'nin görsel-işitsel medya alanında öne çıkmasını sağlamıştır. Bu sektörde Türkiye'nin bir cazibe merkezi haline gelmesine katkı sunmuştur. Bunun bir yansıması olarak BRAF'ın kuruluşunu müteakip süreçte birçok BRAF üyesi ülkenin ulusal yayıncılık düzenleyici otoritesi Türkiye'yi ziyaret etmiştir.

3.2.2. İslam İş Birliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteler Forumu (IBRAF)

İslam İş Birliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (IBRAF), ilk toplantıya katılan ve kuruluş bildirgesini kabul eden Azerbaycan, Brunei, Endonezya, Katar, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (gözlemci ülke) Libya, Pakistan, Suudi Arabistan, Tacikistan ve Türkiye'nin dâhil olduğu 10 üye ve bir gözlemci üyenin katılımı ile kurulmuştur. Daha sonra Foruma Ürdün, Afganistan, Özbekistan, Uganda, İran, Bangladeş, Sudan, Irak, Filistin, Lübnan, Mısır, Fas, Bahreyn, Nijer, Senegal ve Moritanya, Benin, Burkina Faso, Gambiya, Malezya ve Mozambik, Komoros, Kamerun, Gine, Mali, Togo ve Fil Dişi Sahili'nin katılımı ile üye sayısı 37'ye çıkmıştır.

3.2.2.1. Tarihi Arka Plan

Tarih boyunca devletlerarasında çeşitli mücadeleler yaşanmış ve zaman zaman bu mücadeleler büyük savaşlara ve yıkımlara neden olmuştur. Dolayısıyla günümüzde devletler, sorunların çözümü noktasında yoğun bir biçimde ikili ve çok taraflı iş birlikleri geliştirmektedir. Bilhassa çok taraflı iş birlikleri karşılıklı anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulması, ortak sorunlara ya da tehditlere yönelik kolektif bir tutum ortaya konması ve müşterek menfaatlerin birlikte gerçekleştirilmesi açısından önemli görülmektedir. Bu kapsamda dünyada çok taraflı iş birliklerini kurumsal bir zemine oturtan birçok uluslararası örgüt kurulmuştur. İslam İş Birliği Teşkilatı (İİT), bu uluslararası örgütler içerisinden 57 üye ülke[403] ile öne çıkan uluslararası örgütler arasında yer almaktadır.

Fas'tan Endonezya'ya kadar uzanan İslam dünyası, günümüzde savaşlar, iç karışıklıklar, yolsuzluklar, yoksulluklar ve insan hakları ihlalleri gibi pek çok sorun ile karşı karşıyadır. Bu bakımdan İİT'nin varlığının İslam dünyası için önem arz ettiği söylenebilir. Her ne kadar İİT'nin bu sorunlara cevap vermekte yetersiz kaldığı eleştirileri yapılmaktaysa da bu durumun Teşkilatın önemsizliğinden ziyade etkisizliğine dönük olduğu değerlendirilebilir. Söz konusu sorunlar İİT'nin pek çok amaca sahip ve geniş faaliyet alanı bulunan bir örgüt olmasını beraberinde getirmiştir. Bunun bir sonucu olarak İİT, İslam dünyası içerisinde başta ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel alanlar olmak üzere her alanda iş birliğini güçlendirmeyi amaç edinmiştir.[404] Bu amaçlara ulaşabilmek için bugüne kadar İİT bünyesinde birçok alt örgüt kurulmuş ve çeşitli komite çalışmaları düzenlenmiştir. İslam İş Birliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İş Birliği Daimi Komitesi (İSEDAK), İslam Kalkınma Bankası (İKB) ve İslam Ülkeleri İstatistik Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC) bu alt örgütlerden bazılarıdır.[405]

[403] http://ab.gtb.gov.tr/uluslararasi-orgutler/islam-isbirligi-teskilati (19.07.2018)
[404] http://ab.gtb.gov.tr/uluslararasi-orgutler/islam-isbirligi-teskilati (21.07.2018)
[405] http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa (22.07.2018)

Türkiye, asırlar boyu İslam dünyasına öncülük etmiş olan Osmanlı ve Selçuklu devletlerinin devamı olması hasebiyle İslam dünyasında önemli bir yere sahip olagelmiştir. Bunun birçok alanda yansımaları olmuştur. Türkiye'nin pek çok alanda devlet tüzel kişiliği, kamu kurumları ya da sivil toplum kuruluşları eliyle çeşitli inisiyatiflerde bulunduğu görülmüştür. İslam İş Birliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (IBRAF) da bu inisiyatiflerden biri olarak görsel-işitsel medya alanında faaliyet yürüten bir uluslararası kuruluş olarak ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, IBRAF'ın kuruluşuna Türkiye'de görsel-işitsel medya alanının düzenleyicisi ve denetleyicisi konumunda bulunan RTÜK öncülük etmiştir. Forumun kuruluş sürecinde daha önce yine RTÜK tarafından KEİ bünyesinde oluşturulmuş olan BRAF deneyiminin yol gösterici olduğu ifade edilebilir.

IBRAF'ın kuruluş süreci, İİT üyesi ülkelerin yayıncılık düzenleyici otoritelerinin bir araya getirilmesi amacıyla ilk olarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 25 Mart 2010 tarih 2010/17 sayılı toplantısında alınan 4 nolu Üst Kurul kararı ile başlatılmıştır. Bahse konu karar uyarınca dönemin Üst Kurul Başkanı Prof. Dr. Davut Dursun ve Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanı Doç. Dr. Hamit Ersoy tarafından 11 Nisan 2010 tarihlerinde o dönemdeki adıyla İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) Genel Merkezine ve dönemin Genel Sekreteri Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu'na bir çalışma ziyareti gerçekleştirilmiştir.[406] Bu ziyarette, RTÜK tarafından İİT üyesi ülkelerin yayıncılık düzenleyici otoritelerini bir araya getirecek bir forum kurulmasına ilişkin olarak RTÜK tarafından hazırlanan proje teklifinin yıl içerisinde gerçekleştirilecek İKT Enformasyon ve Kültürel İşler Daimi Komitesi (COMIAC), toplantısına sunulması hususunda mutabık kalınmıştır.[407] Buna istinaden IBRAF'ın (başlangıçta IRAF olarak isimlendirilmiştir) kuruluşunu öngören proje teklifi 10–13 Ekim 2010 tarihlerinde Senegal'in Dakar şehrinde gerçekleştirilen İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) Enformasyon ve Kültürel İşler Daimi Komitesi (COMIAC)

[406] A.01.1.RTÜ.0.01.07.00-730.03/3460 Sayılı 15.04.2010 tarihli RTÜK yazısı eki (Yurtdışı Faaliyet Raporu)
[407] a.g.e.

toplantısına sunulmuştur. Toplantıda başta Suudi Arabistan olmak üzere birtakım ülkeler çeşitli itirazlarda bulunmuşlardır. Bu noktada Suudi Arabistan'ın öncülük ettiği itirazları Türkiye'nin İslam dünyasında görünürlüğünü artırması ve bu tür inisiyatifler ile İslam dünyasında öncü ülke konumunda bulunmasına her alanda verilen tepki olarak görmek mümkündür. Ancak bu itirazlara rağmen RTÜK'ün toplantı öncesi katılımcılar ile kurduğu ön temas ve hazırlanan bilgi notunun katkısıyla söz konusu proje teklifinin müspet bir netice alması sağlanmıştır.[408] Toplantı neticesinde, RTÜK tarafından IBRAF'ın kuruluşuna ilişkin ortaya konan çalışmalar memnuniyetle karşılanmış ve bu maksatla bir uzmanlar komitesi oluşturulmasına karar verilmiştir.[409] Bu bağlamda, RTÜK'ün başlangıçta Suudi Arabistan'ın öncülük ettiği itirazlara rağmen proje teklifini kabul ettirebilmiş olması söz konusu toplantı öncesi gerçekleştirilen hazırlıkların başarısı olarak görülebilir.

10-13 Ekim 2010 tarihlerinde yapılan COMIAC toplantısı, İİT bünyesinde IBRAF'a ilişkin ilk kararın alındığı toplantı olması hasebiyle önem taşımaktadır. Daha sonra da İİT bünyesinde düzenlenen çeşitli toplantılarda IBRAF konusu görüşülmeye devam edilmiştir. Örneğin, 17–20 Nisan 2012 tarihlerinde Gabon'da düzenlenen İİT Enformasyon Bakanları Konferansı'nda (ICIM) IBRAF'ın kuruluş sürecinden bahisle İİT üyesi ülkelerden ilgili otoritelerinin IBRAF'a üye olması, ilgili otorite yoksa kurulması, IBRAF'a destek olunması çağrısında bulunulmuştur.[410] 9-11 Aralık 2013'te Gine'nin başkenti Konakri'de gerçekleştirilen İİT 40. Dışişleri Bakanları Konferansında (CFM), IBRAF'a İİT İlişkili Kuruluş (Affiliated Institution) statüsü verilmiştir.[411] 18-19 Haziran 2014 tarihlerinde Cidde'de gerçekleştirilen İİT 41. Dışişleri Bakanları Konferansında, IBRAF'a destek verilmesi yönünde alınan önceki kararlar güçlü bir biçimde teyit edilmiştir. [412] IBRAF'ın kuruluşuna ilişkin olarak başlangıçta ortaya koyulan tüm itirazlara rağmen İİT bünyesinde yapılan söz konusu

[408] A.01.1.RTÜ.0.01.07.00-730.08.01/547 Sayılı 26.10.2010 tarihli RTÜK yazısı eki (Yurtdışı Faaliyet Raporu)
[409]http://ww1.oic-oci.org/english/conf/comiac/9th/OIC-COMIAC_9-2010SOM-REP-FINAL.pdf (22.07.2018)
[410] İİT Enformasyon Bakanları Konferansı (ICIM) 11/9-INF Nolu Karar https://www.oic-oci.org/docdown/?docID=544&refID=51 (29.07.2018)
[411]İİT 40. Dışişleri Bakanları Konferansı 1/40-INF Nolu Karar
[412] 23.03.2017 tarihli RTÜK Uluslararası İlişkiler Dairesi Bilgi Notu

toplantılarda Forumun gündeme gelmesini ve bu konuda alınan kararları, Türkiye'nin İslam dünyasındaki etkinliğinin bir yansıması olarak okumak mümkündür.

İİT bünyesinde yapılan toplantıların yanı sıra, üye ülkelerin düzenleyici otoriteleri bir araya gelerek Forumun kurulmasına ve teşkilat yapısının belirlenmesine ilişkin çalışmaları yürütmüştür. Bu bağlamda 17–18 Kasım 2011 tarihlerinde İstanbul'da bir Kuruluş Toplantısı düzenlenmiş ve toplantı neticesinde kamuoyu ile paylaşılan "Ortak Deklarasyon" ile IBRAF'ın kuruluşu ilan edilmiştir.[413] Böylece İslam dünyasında yayıncılık alanında güçlü bir iş birliği geliştirilmesinin yolu açılmıştır. Müteakiben 2–3 Ekim 2012 tarihinde Suudi Arabistan'ın Cidde şehrinde gerçekleştirilen IBRAF 2. Yıllık toplantısında IBRAF Tüzüğünün kabulü ile kuruluşun kurumsal yapısı açıklığa kavuşturulmuştur.

3.2.2.2. Teşkilat Yapısı ve Amaçları

IBRAF, İİT üyesi ülkelerin görsel-işitsel medya yayıncılık düzenleyici otoritelerinin ve/veya benzer yetkileri bulunan kamu kurumlarının bir araya gelmesi ile oluşturulmuş bir tartışma ve görüş alışverişi Forumudur. Forum, İİT Tüzüğü'nün öngördüğü iş birliği amaçları ve prensipleri doğrultusunda İİT üyesi ülkelerin düzenleyici otoriteri arasında güçlü bir iletişim, eşgüdüm ve iş birliği tesis etmeyi amaçlamaktadır.[414] Görsel-işitsel medya düzenlenmeleri ve uygulamalarına ilişkin olarak karşılıklı bilgi, görüş ve deneyim aktarımına imkân sağlama iddiasındadır.[415] Bu bağlamda forum, İslam toplumları arasında ortak bir anlayışın oluşmasına zemin hazırlayacak içeriklerin üretimine katkıda bulunmak ve ülkeler arasında sorumluluk sahasındaki düzenlemelerin uyumlaştırılmasına aracılık etmektedir.[416] Üye ülkelerde iletişim hakkı ve bilgiye özgürce erişimi geliştirmeye yönelik çabaların koordinasyonunu sağlamaya çalışmaktadır.[417] Farkındalık geliştirici programlar

[413] https://www.oic-ibraf.org/hakkinda.php (29.07.2018)
[414] IBRAF Tüzüğü Giriş Bölümü
[415] a.g.k
[416] a.g.k
[417] a.g.k

aracılığıyla üye ülkelerin somut ve soyut kültürel miraslarının korunması ve geliştirilmesine katkı sunma çabası içerisindedir.[418] Dolayısıyla tüm bu hususların gözetilmesi ve uygun adımların atılabilmesi için organizasyonel bir yapı ortaya koymak gerekmiştir ve bu gereklilik, 19 Maddeden oluşan IBRAF Tüzüğü tanzimi ile karşılanmıştır.

İİT bünyesinde yer alan ülkelerde görsel-işitsel medya alanını düzenleyen otoritelerin farklı yapı ve isimler altında faaliyet yürütüyor olmaları nedeniyle tüzüğün 3. Maddesinde "IBRAF üyeleri, bu Tüzüğe taraf olan ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri veya görsel-işitsel medyayı düzenlemekle sorumlu hükümet organlarıdır." açıklamasına yer verilmiştir. Dolasıyla birtakım ülkelerin IBRAF bünyesinde temsili Genel Müdürlükler, Bakanlıklar vb. aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir.

IBRAF üyeliğinin İİT'nin tüm üyelerine açık olduğu düşünüldüğünde forumun daha da genişleme imkanına sahip olduğu görülmektedir. Forumun üye profili incelendiği zaman geniş bir coğrafyaya yayılmış farklı siyasal, sosyal ve ekonomik yapılara sahip ülkeler olduğu göze çapmaktadır. Bu durum bir yandan büyük bir zenginlik olarak görülebilecek iken bir diğer taraftan Forumun çalışmalarının sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesi için azami bir dikkat ortaya konulmasını da gerekli kılmaktadır. Forum bünyesinde üyeler Arap Grubu, Asya Grubu ve Afrika Grubu olarak üç farklı grup şeklinde ele alınmaktadır.

Türkiye, Doğu ve Batı kültürleri arasında uzanan bir köprü olma özelliği ile birçok farklı mecrada kendisine yer bulmaktadır. Bir yandan Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi ile yakın ilişkilere sahip iken bir diğer taraftan Müslüman toplumuyla İslam dünyasının bir arada bulunduğu İİT ile yakın ilişkiler içerisinde bulunmaktadır. Dolayısıyla Türkiye, bu iki farklı dünya arasındaki iletişim ve etkileşimde önemli bir konuma sahiptir. Bu durum birçok alanda kendini göstermektedir. Görsel-işitsel medya da bu alanlardan birini teşkil etmektedir. Bu kapsamda RTÜK Avrupa'daki

[418] a.g.k

düzenleyici otoriteler arasında kurulmuş olan EPRA ve Akdeniz coğrafyası ülkelerinin düzenleyici otoritelerinin bir araya geldiği MNRA'nın bir üyesidir. Karadeniz İş Birliği Örgütü üyesi ülkelerin bir araya geldiği BRAF'ın kurulmasına öncülük etmiştir. RTÜK, BRAF'tan sonra, benzer bir yapının İİT içerisinde oluşturulmasına da öncülük etmiş ve bunun neticesinde IBRAF kurulmuştur. RTÜK, IBRAF'ın kurulmasına öncülük etmenin yanı sıra yapılan çalışmaların ileri taşınması adına Forum içerisinde aktif roller üstlenmeye devam etmektedir.

Forum bünyesinde çalışmaların sağlıklı bir biçimde yürütülmesini temin etmekten sorumlu bir başkan ve bir de direktör bulunmaktadır. Başkan her yıl düzenlenen yıllık toplantılarda coğrafi konum göz önünde bulundurularak yapılan seçimle belirlenmekte olup IBRAF'ın tüm aktivitelerini koordine etme, süreçlerin ilerleyişini, alınan kararların ve tavsiye kararlarının uygulanmasını takip etmekle yükümlüdür.[419] Direktör ise IBRAF Daimi Sekreterya kadrosunun Forumun esas ve amaçlarına uygun şekilde görevlerini yerine getirmesinden sorumludur.[420] Söz konusu daimi sekreterya Ankara'da bulunmakta ve sekreterya hizmetlerine ait masraflar RTÜK tarafından karşılanmaktadır.[421] Daimi sekreteryanın Ankara'da bulunması son yıllarda Türkiye'nin uluslararası kuruluşlara ev sahipliği yapma çabalarını destekleyici bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu noktada daimi sekreteryanın Ankara'da bulunmasının nedeni, RTÜK'ün Forumun kuruluşunda oynadığı rol ve Türkiye'nin İİT içerisindeki ağırlığının bir sonucu olarak da okunabilir.

3.2.2.3. Faaliyetler

IBRAF görsel-işitsel medya alanını ilgilendiren konularda karşılıklı bir istişare zemini teşkil etmektedir. Geniş bir coğrafyaya yayılmış, farklı yönetim biçimlerine, farklı kültürel özelliklere ve yaklaşımlara sahip ülkelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla IBRAF üyesi ülkeler arasındaki görüş alışverişleri ve tartışmalar, oldukça zengin bir içerik paylaşımını beraberinde getirmektedir. Özellikle IBRAF bünyesinde

[419] IBRAF Tüzüğü Madde 13
[420] IBRAF Tüzüğü Madde 10
[421] IBRAF Tüzüğü Madde 10

gerçekleştirilen yıllık toplantılar incelendiğinde bu durum daha açık biçimde müşahede edilebilmektedir. Kuruluşundan bugüne IBRAF bünyesinde altı kez yıllık toplantı düzenlenmiştir.[422] Söz konusu toplantılarda, görsel-işitsel medyaya ilişkin belli konularda üye ülkelerin içerisinde bulundukları durumlar ilgili düzenleyici otoriteler tarafından ortaya konmakta ve yapılan tartışmalardan sonra önemli çıktılara ulaşılmaktadır. Söz konusu çıktılar daimi sekretarya tarafından Forumun internet sitesi aracılığıyla ilgililerin dikkatine sunulmaktadır.[423]

Bu kapsamda IBRAF'ın ilk yıllık toplantısı 17–18 Kasım 2011 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen "Kuruluş Toplantısı"dır. Söz konusu toplantıda, IBRAF'ın kuruluşunu ilan eden bildiri kamuoyu ile paylaşılmıştır. Burada, ilk toplantı olması hasebiyle IBRAF'ın amaçları ve önemi üzerinde durulmuştur. Uzun vadede, platform bünyesinde görsel-işitsel medya alanında Avrupa Konseyi Sınıraşan Televizyon Sözleşmesi benzeri ortak bir düzenlemeye gidilmesinin hedef olarak ortaya konulabileceğine değinilmiştir.[424] Üye düzenleyici otoriteler tarafından detaylı bir biçimde ülkelerindeki görsel-işitsel medya sektörünün ve düzenlemelerinin durumunu ortaya koyan sunumlar gerçekleştirilmiştir.[425] İslamofobi (İslam korkusu, Müslümanlara karşı önyargı ve korku besleme) ile mücadelede medyanın önemine vurgu yapılarak IBRAF'ın bu bağlamda çalışmalara katkı sağlayabileceği düşüncesi ifade edilmiştir.[426] Ayrıca, Forumun ulusal düzenleyici otoritesi bulunmayan İİT üyesi ülkelerde düzenleyici otoriteler oluşturulması konusunda teşvik edici ve katkı sağlayıcı bir rol oynayacağı belirtilmiştir.[427] Bu bakımından IBRAF'ın üye ülkelerin kurumsal kapasitelerine pozitif katkılar sunması beklenebilir. Tüm bunlar göz önüne alındığında, ilk toplantı daha ziyade Forumun kuruluşu, üyelerin birbirlerini tanımaları ve gelecekte yapılabilecek çalışmaların değerlendirilmesi ile geçmiştir.

[422] https://www.oic-ibraf.org/index.php (30.07.2018)
[423] https://www.oic-ibraf.org/index.php (30.07.2018)
[424] 1. Toplantı Raporu
[425] a.g.e.
[426] a.g.e.
[427] a.g.e.

IBRAF'ın 2. Yıllık Toplantısı 2–3 Ekim 2012 tarihlerinde Suudi Arabistan Enformasyon ve Kültür Bakanlığı ev sahipliğinde, Cidde şehrinde bulunan İİT Genel Merkezi'nde gerçekleştirilmiş ve toplantıya 25 İİT üyesi katılım sağlamıştır.[428] Toplantı yerinin seçimi, IBRAF'ın çalışmalarının İİT çerçevesinde yürütülmekte olduğunun vurgulanmak istenmesine bağlanabilir. Toplantıya 25 üyenin katılması da iyi bir başlangıçtır ve bunun, İslam dünyasında görsel-işitsel medya alanında iş birliği ihtiyacının varlığına bir işaret olduğu söylenebilir.

IBRAF 2. Yıllık Toplantısında, görsel-işitsel medya alanında uluslararası iş birliğinin önemi üzerinde durulmuştur. İş birliğine zemin hazırlayan temel hususların yayıncılık alanında ülkeler arasında standart düzenlemeler yapılması ve düzenleyici otoriteler arasında artan iş birliği ve diyalog ihtiyacı olduğu ifade edilmiştir.[429] Bu çerçevede, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve UNESCO gibi kuruluşlar bünyesinde yürütülen alt çalışma birimleri ile EPRA, MNRA, BRAF iş birliği platformları ile bunların çalışmaları hakkında bilgiler sunulmuştur.[430] Toplantı esnasında RTÜK tarafından yapılan sunum ile Üst Kurulun yapısı ve işleyişine ilişkin hususlar paylaşılmıştır.[431] Bu noktada Üst Kurulun sahip olduğu bağımsız idari kuruluş hüviyeti üzerinde durmasının, İİT üyesi ülkelerde RTÜK benzeri bir yapıya sahip olmayan üyeleri teşvik etme amacına hizmet ettiği düşünülebilir.

IBRAF 3. Yıllık Toplantısı 19-20 Aralık 2013 tarihlerinde Fas'ın Marakeş şehrinde düzenlenmiştir.[432] Bahse konu toplantıda, görsel-işitsel medyada çocukların korunmasına yönelik olarak ortaya konan ulusal düzenlemeler ve uygulamalar ele alınmış olup çocukların radyo ve televizyon yayınları karşısında ruh sağlığı en fazla etkilenme potansiyeli taşıyan risk grubunu oluşturduğuna değinilmiştir.[433] İslam

[428] 2. Toplantı Raporu
[429] 2. Toplantı Raporu
[430] a.g.e.
[431] IBRAF 2. Yıllık Toplantı Raporu
[432] 3. Toplantı Raporu
[433] a.g.e.

ülkelerinde dahi çocukların, cinsellik, kötü davranış ve şiddet içerikli yayınlar ile yüz yüze geldiği ifade edilmiştir.[434] Radyo ve televizyon yayınlarında yer verilen ideolojik saikler içeren şiddet görüntülerinin çocukları nefret söylemiyle yüz yüze getirdiği belirtilmiştir.[435] Bir kısım medyanın sürekli bir biçimde İslami figürler ile şiddet olgusu ve kötülüklerle arasında özdeşlik kurma çabası içerisinde olduğu eleştirisi getirilmiştir.[436] Bu çerçevede RTÜK, çocukların korunması konusunda farkındalığın artırılması amacıyla akıllı işaretler, medya okuryazarlığı ve "haydi çocuklar uykuya" gibi projeler ile düzenlenen çeşitli etkinlikler hakkında üyeleri bilgilendirmiştir.[437] Tüm bu tartışmalar neticesinde çocukların korunması maksadıyla ulusal düzeyde üyeler tarafından geliştirilen tedbirler karşılıklı olarak aktartılmış ve katılımcılar arasında görüş alışverişinde bulunulmuştur. Ayrıca konuya ilişkin olarak IBRAF üyeleri arasında ne tür ortak tedbirler alınabileceği görüşülmüş ve özellikle uydu yayınlarında çocukların korunması üzerine ortak çalışmalar yapılması fikri dile getirilmiştir.[438] Bu noktada uydu ortamından iletimi gerçekleştirilen yayınların sınıraşan niteliğe sahip olması nedeniyle ön plana çıktığı söylenebilir.

IBRAF 3. Yıllık Toplantısının ardından bir sonraki yıllık toplantının 9-10 Kasım 2014 tarihlerinde İran'ın başkenti Tahran'da yapılması planlanmıştır. Ancak söz konusu toplantı İran İslam Cumhuriyeti Yayıncılık Otoritesi (IRIB) tarafından ilgili ulusal kurumlar ile kurulan koordinasyon eksikliği gerekçe gösterilerek programa 10 günden az bir süre kala iptal edilmiştir.[439] Yapılan geniş çaplı hazırlıklar ve davetlilerin İran İslam Cumhuriyeti Yayıncılık Otoritesinin (IRIB) son dakika iptalinden dolayı yaşadığı mağduriyetler Forum bünyesinde yapılan çalışmaları sekteye uğrattığı ve yıllık toplantılar yoluyla Forumun genişleme ve etkinlik kazanma süreçlerine zarar verdiği söylenebilir. Bu iptal sonrası IBRAF 4. Yıllık Toplantısı ancak 12-13 Ocak 2016 tarihlerinde İslam İş Birliği Teşkilatı Genel Sekreterliğinin ev sahipliğinde Suudi Arabistan'ın Cidde şehrinde düzenlenebilmiştir.

[434] a.g.e.
[435] a.g.e.
[436] a.g.e.
[437] a.g.k
[438] a.g.k
[439] 1 Kasım 2014 tarih ve IBRAF/Info.2014.09/02 mektup

IBRAF 4. Yıllık Toplantısında "Kamu Medya Hizmeti ve Yayıncılık İlkeleri" ana tema olarak belirlenmiştir.[440] Bu çerçevede kamu medya hizmetinin yayıncılarının coğrafi erişim alanlarının geniş olduğu, milli kimlik ve kültürün gelişimine katkı sundukları, siyasi ve ticari çıkarlardan ziyade kamu menfaatlerini gözettikleri, sunulan programların çeşitlilik arz ettiği ve tarafsız nitelikte olduğu ve bu özellikleri ile özel yayıncılardan ayrıştığına değinilmiştir.[441] Kamu medya hizmeti yayıncılarının gözetmesi gereken yayın ilkelerinin neler olduğu üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda kamu medya hizmeti yayıncılarının kamu düzenini, genel asayişi ve kamu yararını önceleyen bir yaklaşım içerisinde olması gerektiği ifade edilmiştir.[442] Kamu medya hizmeti yayıncılarının genel ahlaka, milli ve manevi değerlere, toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığına, kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine zarar verecek nitelikteki yayınlardan kaçınması gereği üzerinde durulmuştur.[443] Saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak, haberlerin toplanması, seçilmesi ve yayımlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile habercilik teknik ve metotlarına bağlı olmak beklentileri ortaya konmuştur.[444] Sonuç olarak IBRAF 4. Yıllık Toplantısında kamu medya hizmeti yayıncılarına önemli misyonlar yüklendiği görülmektedir. Bu durumu, İslam dünyasında paternalist bir devlet anlayışının yansıması olarak okumak mümkündür.

IBRAF 5. Yıllık Toplantısı 21-23 Şubat 2017 tarihlerinde Endonezya Yayın Komisyonu (KPI) ev sahipliğinde Bandung şehrinde gerçekleştirilmiştir.[445] Söz konusu toplantı Forum bünyesinde yapılan çalışmalar açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Zira 5. Yıllık Toplantı ile birlikte IBRAF Yıllık Toplantılarının öncesinde mutat bir biçimde "IBRAF Uluslararası Konferansı" düzenlenmeye başlanmıştır. Bu bağlamda 5. Yıllık Toplantı öncesi 22 Şubat 2017 tarihinde aralarında

[440] 4. Yıllık Toplantı Raporu
[441] a.g.e.
[442] a.g.e.
[443] a.g.e.
[444] a.g.e.
[445] 5. Yıllık Toplantı Raporu

IBRAF üyesi olmayan ülkelerinde dahil olduğu 40'dan fazla ülkenin görsel-işitsel medya alanından sorumlu kurumlarının temsilcilerinin katılımı ile "Dünya Ahengi için Medya" başlıklı 1. IBRAF Uluslararası Konferansı düzenlenmiştir.[446] "Dünya Ahengi için Medya" ana temasının işlendiği konferans, yıllık toplantılardan farklı olarak üye olmayan ilgililere ve basına açık yapılmış olup oldukça büyük ilgi görmüştür.

Konferansta önemli bir araç olan medyanın sorumlu bir tutum izleyerek insanlar arasında barışı ve kardeşliği güçlendirmesi üzerinde durulmuştur. Sınır aşan yayınlar kaynaklı olarak radyo ve televizyon yayınları düzenlemelerinde ortak standartlar geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıktığından bahsedilmiştir.[447] Bu ihtiyaca binaen Avrupa Birliği tarafından "Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi ve Avrupa Konseyi tarafından "Avrupa Sınır aşan Televizyon Sözleşmesinin" oluşturulduğu, bunların yanı sıra düzenleyici otoriteler arasında yakın diyalog ve iş birliğinin sağlanması amacıyla EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF gibi değişik uluslararası platformların ortaya çıktığı ifade edilmiştir.[448] Bu bağlamda yapılacak çalışmaların teşvik edildiği söylenebilir. Konferans neticesinde "Hoşgörünün Teşvik Edilmesinde, Terörizm ve İslam Düşmanlığına (İslamofobi) Karşı Mücadelede Medyanın Rolü Hakkında Bandung Deklarasyonu" kamuoyu ile paylaşılmıştır. Söz konusu deklarasyonda insanlık, sorumluluk, kardeşlik, aydınlanma ve ahenk kavramların üzerinden medyadan beklentilerin neler olduğu ve ne şekilde bir yaklaşım beklendiği ortaya konmuştur. Söz konusu deklarasyon yabancı düşmanlığı ve özellikle de İslam düşmanlığı şeklinde tezahür eden hoşgörüsüzlük ve bunun medyadaki yansımalarına bir cevap niteliği taşıdığı söylenebilir. Bu noktada deklarasyon, İslam dünyasının İslamofobi ile mücadele konusunda birlikte hareket etmesi adına atılmış küçük ama önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

"Dünya Ahengi için Medya" başlıklı 1. IBRAF Uluslararası Konferansı'nda RTÜK tarafından, terörün dünyada ahengi ve barışı tehdit eden en önemli

[446] a.g.e.
[447] 5. Yıllık Toplantı Raporu
[448] a.g.e.

olumsuzlukların başında geldiğine vurgu yapılmıştır.[449] Teröre ilişkin yapılan yayınlarda İslam ile terörü özdeşleştiren yaklaşımların zararlarından bahisle bu tür yaklaşımlarla mücadele edilmesi gerekliliği ortaya konmuştur.[450] Ayrıca söz konusu Konferans vesilesi ile RTÜK 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi ve Fetullahçı Terör Örgütü / Paralel Devlet Yapılanması'nın iç yüzü hakkında oldukça geniş bir coğrafyadan gelen katılımcıları bilgilendirmiştir.[451] Darbe girişimi karşısında Türk toplumunun ortaya koyduğu demokrasi mücadelesi ve medyanın bu toplumsal direnişe yaptığı olumlu katkıdan söz edilmiştir.[452] Böylece bir yandan önemli bir kriz dönemi yayıncılığı tecrübesi paylaşılırken bir diğer taraftan önemli bir kamu diplomasisi yürütülmüş ve ileride ilgili katılımcılar nezdinde FETÖ kaynaklı olası yayınlar iş birliğinin geliştirilmesinde kolaylık sağlanmıştır.

23 Şubat 2017'de IBRAF 5. Yıllık Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda Daimi Sekreterya tarafından, bir önceki yıl gerçekleştirilen İİT Enformasyon Bakanları Konferansında alınan karar doğrultusunda IBRAF bünyesinde İİT üye ülkelerinin görsel-işitsel medya kuruluşlarına ilişkin bir veri tabanı oluşturulması ve IBRAF'ın Avrupa Birliği içerisinde faaliyet gösteren Görsel-İşitsel Gözlemevi (European Audiovisual Observatory) benzeri bir işlev görmesi yönünde alınan karar üyeler ile paylaşılmıştır.[453] Buna istinaden toplantıda yapılan istişareler neticesinde İİT üye ülkeleri radyo ve televizyon yayıncılarının bilgilerini içeren bir veri tabanı oluşturulması ve bu veri tabanının IBRAF web sitesi aracılığıyla paylaşılması hususunda mutabık kalınmıştır.[454] Bu amaçla hazırlanacak ve üye ülkelere gönderilecek tabloda yayın iletim ortamı (karasal, uydu, kablo vb), yayın türü (genel veya tematik) ile kamu medya hizmeti veya ticari yayıncı olduklarını gösterir bir biçimde oluşturulmasına karar verilmiştir.[455] Söz konusu çalışma görsel-işitsel medya

[449] a.g.e.
[450] a.g.e.
[451] a.g.e.
[452] 5. Yıllık Toplantı Raporu
[453] a.g.e.
[454] a.g.e.
[455] a.g.e.

hizmetleri alanında faaliyet gösteren yayıncıların ve araştırma yapacak kişilerin çalışmalarını kolaylaştırmaya yönelik faydalı bir altyapı oluşturmaya adaydır.

IBRAF yıllık toplantıları zaman zaman üye ülkeler arasındaki çeşitli sorunları yüz yüze ele almak, ya da iş birliği protokolleri imza etmek için bir fırsat olarak görülmektedir. IBRAF yıllık konferansları da üyelerin yanı sıra üye olmayan ulusal düzenleyici otoritelere de açık olduğundan daha geniş bir çok taraflı iş birliğine zemin oluşturmanın yanı sıra üye olmayan ülkeler ile de ikili ilişkilerin kurulması ve ileri taşınması bakımından benzer bir niteliğe sahiptir. Bu açıdan 1. IBRAF Uluslararası Konferansı bu duruma ilişkin bir örnek taşımaktadır. Söz konusu konferans vesilesi ile RTÜK, foruma üye olamamakla beraber konferansa dışarıdan katılım sağlayan ve daha önceden çeşitli defalar görüşmeler yürütmüş olduğu Kore İletişim Komisyonu (KCC) ile "Yayıncılık Alanında Mutabakat Zaptı" imzalamıştır.[456] Söz konusu mutabakat zaptı ile RTÜK ve KCC, iki ülke arasında ortak yapımlar konusunda iş birliğinin geliştirilmesi ve bu amaçla bir ortak yapım sözleşmesi oluşturulması için kendi hükümetleri nezdinde çalışma yürütmeleri konusunda mutabık kalınmıştır. Özelikle ortak yapımların giderek artan etkisi ve kültürel etkileşime yaptığı katkı göz önüne alınacak olursa konferans vesilesi ile imza edilen bu mutabakat zaptının önemi görülebilecektir.

IBRAF 5. Yıllık Toplantısında düzenlenen uluslararası konferansın olumlu sonuçlar doğurması neticesinde müteakip yıllık toplantılar esnasında bunun tekrarlanması düşüncesi ağırlık kazanmıştır. 20 Şubat 2018 tarihinde Benin'in Kotonu şehrinde gerçekleştirilen IBRAF 6. Yıllık Toplantısı öncesinde 19 Şubat 2018 tarihinde "Dünya Ahengi için Medya; Terörizm ve İslam Karşıtlığı ile Mücadelede Medyanın Rolü" başlığı ile IBRAF 2. Uluslararası Konferansı tertip edilmiştir.[457] Söz konusu konferansta medyanın toplumsal adaletin sağlanmasında çok önemli bir yere sahip olduğundan bahisle görsel-işitsel medya hizmeti sağlayıcıların belirli bir dine ya

[456] IBRAF 5. Yıllık Toplantısı
[457] IBRAF 6. Yıllık Toplantısı Raporu

da gruba karşı düşmanlığa sebebiyet verebilecek bir dil kullanmasının önüne geçilmesi konusunda neler yapılabileceği değerlendirilmiştir.[458] Terörün belli bir din, ırk ya da toplumsal grup ile ilişkilendirilmesinin önüne geçilmesi gerektiği belirtmiştir.[459] Böylece terörizm ve İslam karşıtlığı ile mücadelede neler yapılabileceğine ilişkin faydalı bir fikir alışverişi yürütülmüştür. Bu hususlarda medyaya ve medya düzenleyici otoritelere ne gibi görevler düştüğü ortaya konmuştur. Uluslararası konferansta son yıllarda artan İslam karşıtlığı terörizm konusunun ele alınmış olması, Forumun güncel sorunlara eğilme iradesinin bir sonucu olarak görülebilir.

İslam İş Birliği Teşkilatı (İİT) bağlı kuruluşu olan IBRAF bünyesinde gerçekleştirilen yıllık toplantılarda ve uluslararası konferanslarda İİT'nin hassasiyetleri ve öncelikleri gözetilmekte ve bunlara ait gündemler bu doğrultuda oluşturulmaktadır. Bu çerçevede ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımasından kısa bir süre sonra gerçekleştirilen IBRAF 2. Uluslararası Konferansında RTÜK'ün teklifi ile Kudüs meselesi gündeme alınmış ve görsel-işitsel medyada Kudüs konusunun ne şekilde ele alınması gerektiğine ilişkin olarak Daimi Sekretarya tarafından hazırlanan "Kudüs Hakkında Kotonu Deklarasyonu" kabul edilmiştir.[460] Deklarasyonda, Filistin ve Kudüs davasının İslam İş Birliği Teşkilatının kuruluşundaki temel motivasyon kaynaklarından olduğuna işaret edilmiştir. İslam İş Birliği Teşkilatı Zirvesi, Kudüs Komitesi ve Filistin ve Kudüs hakkında Dışişleri Bakanları Konseyi tarafından kabul edilen kararlara değinilerek Kudüs'ün kendine has hususiyetlerini korumanın gerekliliği ifade edilmiştir. Bu kapsamda deklarasyon ile IBRAF üyeleri, Filistin ve Kudüs davasını savunmak için iş birliği ve eşgüdüm içerisinde hareket etme iradesini yansıtmıştır. Bu otoriteler, ülkelerindeki yayıncıların Kudüs'e yönelik yayınlarında daha hassas bir medya dili kullanmalarını sağlama ve kamu hizmet sağlayıcı kuruluşların Kudüs hakkında rapor yayımlamaları, program ve belgesel yapmaları ve Filistin davasına ilişkin gelişmeleri izlemeye devam etmeleri hususlarında muhatapları nezdinde çaba göstermeyi vaat etmiştir. "Kudüs Hakkında Kotonu Deklarasyonu"nun RTÜK'ün teklifi ile gündeme alınmış olması, RTÜK'ün

[458] a.g.e.
[459] a.g.e.
[460] https://www.rtuk.gov.tr/haberler/3787/5501/beninde-uluslararasi-ibraf-toplantisi.html

Türkiye'nin dış ilişkilerini yakından takip etmekte ve ilgili alanlarda aksiyon almakta olduğunun başarılı bir göstergesidir.

IBRAF 2. Uluslararası Konferansının ardından "Hızla Değişen Teknoloji ve Yayıncılık Alanında Mevzuat Uyumu" ana teması ile IBRAF 6. Yıllık Toplantısı gerçekleştirilmiştir.[461] Ana tema etrafında yapılan değerlendirmelerde, sayısal teknolojilerin ve internet tabanlı hizmetlerin ulaştığı nokta ile görsel-işitsel içeriğe akıllı telefon, tablet, dizüstü bilgisayar, PC, akıllı TV gibi birçok ekrandan sorunsuz biçimde erişim olanağı sunduğuna değinilmiştir.[462] YouTube, dailymotion, Vimeo gibi video paylaşım sitelerinin, Facebook, Instagram, Twitter gibi görsel-işitsel içerik paylaşılabilen sosyal medya platformlarının, Netflix, Hulu, Amazon prime video gibi set üstü kutu vb. herhangi ek bir aparat gerektirmeden isteğe bağlı yayın hizmetleri sunan platformların giderek artan bir öneme sahip olduğu tespiti paylaşılmıştır.[463] Bu hususlarda yaşanan değişimin yayıncılığı derinden etkilememesi mümkün değildir. Dolayısıyla konferansta yayıncılığın bu noktadaki dönüşümüne değinilmiş ve alanın sınırlarına ilişkin tartışmalar yürütülmüştür. Bu bağlamda, Netflix, Hulu, Amazon prime video gibi platformların verdikleri hizmetin isteğe bağlı yayın hizmeti kapsamına girdiği; YouTube, Facebook, vb. kullanıcıların görsel-işitsel içerik yükleyebildiği ve editoryal sorumluluk tanımının gerektirdiği niteliklere tam olarak haiz olmayan platformların sağladığı hizmetin ise bu şartlarda yayın hizmeti olarak sınıflandırılamayacağı değerlendirilmiştir.[464] İnternet üzerinden isteğe bağlı yayın hizmeti sunan platformların düzenleme kapsamına alınabileceği, hâlihazırda yayın hizmeti olarak değerlendirilemeyecek görsel-işitsel içerik sunan platformlarla özellikle küçüklerin korunması ve nefret söyleminin önünün alınması noktasında ortak düzenleme (co-regulation) yaklaşımıyla irtibata geçilmesine olanak sağlayacak yasal düzenlemelerin hazırlanabileceği belirtilmiştir.[465] RTÜK tarafından gerçekleştirilen sunumda İngiltere, İtalya, Almanya, Fransa ve Danimarka örnekleri aktarılmış ve RTÜK'ün internet üzerinden sağlanan yayın hizmetlerinin düzenlenmesi noktasında

[461] IBRAF 6. Yıllık Toplantısı Raporu
[462] a.g.e.
[463] a.g.e.
[464] a.g.e.
[465] a.g.e.

yasa hazırlığı aşamasında olduğuna ilişkin bilgi aktarılmıştır.[466] Fas tarafından gerçekleştirilen sunumda ise yeni teknolojik gelişmelerin yeni düzenlemeler yapılmasını gerekli kıldığı ve bu çerçevede farklı ulusal düzenleyici otoriteler arasında görev ve yetkilerin dağılımı ve bu otoriteler arasında eşgüdüm sağlanmasının önemi üzerinde durulmuştur. [467]

Bugüne kadar gerçekleştirdiği faaliyetler ile IBRAF, İİT üyesi ülkelerin görsel-işitsel medya yayıncılık düzenleyici otoriteleri ve/veya benzer yetkileri bulunan kamu kurumları arasında yakın ilişkiler kurulmasını ve görsel-işitsel medya sorunlarının tartışılmasını sağlamıştır. Bu faaliyetler içerisinde özellikle yıllık toplantılar ve uluslararası konferanslar ağırlıklı bir yere sahiptir. Söz konusu toplantılar ile üyeler görsel-işitsel medya uygulama ve tecrübelerini karşılıklı olarak paylaşmıştır. Çeşitli konularda yürütülen tartışmalar neticesinde farklı fikirler ve öneriler ortaya konmuştur. Böylece Forum uhdesinde görsel-işitsel medya konularına ilişkin bir birikim medyana gelmektedir.[468] Bu noktada İİT üyelerinin nispeten görsel-işitsel yayıncılık alanında ileri gelen ülkelerden olmaması nedeniyle Forum bünyesinde yapılan söz konusu tartışmaların benzer niteliğe sahip örgütlere oranla daha değerli bir olduğu söylenebilir. Dolayısıyla yapılan tartışmaların üyelere kendi uygulama ve tecrübelerini iyileştirilme noktasında faydalı bilgiler sunduğu değerlendirilebilir.

IBRAF, Türkiye'nin görsel-işitsel medya ortamının düzenleyicisi konumunda olan RTÜK'ün uluslararası ilişkileri bağlamında büyük bir öneme sahiptir. Zira RTÜK, İİT bünyesinde IBRAF'ın kuruluşunu sağlamak amacıyla yoğun girişimlerde bulunmuş ve kurulmasının ardından ise Forumun sekretaryasına ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Dolayısıyla RTÜK, BRAF'ın ardından IBRAF'ın kuruluşunda da oynadığı rol ve Daimi Sekreteryaya ev sahipliği yapması ile görsel-işitsel medya alanındaki uluslararası iş birliğinde önde gelen yayıncılık düzenleyici kurulları arasına girmiştir. RTÜK, IBRAF'ın kurulmasının ardından gerek Forum bünyesinde

[466] a.g.e.
[467] a.g.e.
[468] https://www.oic-ibraf.org/index.php (02.08.2018)

yapılacak çalışmaların belirlenmesinde gerekse gerçekleştirilen tartışmaların yönünün tayininde baskın bir role sahip olmuştur. Bu baskın rolün etkisiyle RTÜK, zaman zaman Forum bünyesinde çeşitli güncel gelişmelere ve toplantılarda ele alınan tartışma konularına ilişkin olarak Türkiye'nin tezlerini etkin bir biçimde savunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu son bölümünde, elde edilen bulgular ve bu bulgulardan yola çıkılarak varılan sonuçlara ilişkin bilgiler verilecektir. Alanında bir ilk olma özelliği taşıyan bu tez ile ulaşılan sonuçlardan, gerek bu çalışmada ele alınan konuları iş sahasında uygulayanlar ve gerekse bu alanda araştırma yapacak kişiler için de öneriler derlenmiştir.

4.1. Sonuç

Uluslararası iş birliği, artan iletişim yoluyla karşılıklı ilişkilerin geliştirilmesini sağlamakta, belli sorunların çözümünü kolaylaştırmakta ve/veya daha az maliyetle çözüme kavuşturulmasını temin etmekte ve ortak çalışmalar yoluyla yeni fırsatlar doğurmaktadır. Bu nedenle her geçen gün ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel olmak üzere pek çok alanda uluslararası iş birliğinin kapsamı ve derinliği giderek artmaktadır. Dolayısıyla uluslararası iş birliği bağlamında pek çok konunun farklı yönleriyle ele alınabilmesi ve araştırmalara konu edinilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Görsel-işitsel medya da son yıllarda giderek artan bu uluslararası iş birliği eğiliminin yansıdığı alanlardan biridir ve sahip olduğu önem itibariyle değerli bir araştırma zemini teşkil etmektedir.

Görsel-işitsel medya alanında uluslararası iş birliği bağlamında devletlerin ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri ve benzer işlevlere sahip kamu kuruluşlarının kendi kurumsal yapılarını temsil ettiği ve bağlayıcı olmayan kararlar alan çeşitli iş birliği platformlarına rastlanmaktadır. Söz konusu platformlar karşılıklı tecrübe aktarımı, sektörel değişimlerin ve yeniliklerin tanıtımı, ortak çalışmalar yürütülmesi, anlaşmazlıkların aşılması, çeşitli tavsiye kararları ile ulusal uygulamaların reforme edilmesinin teşviki ve üyeleri arasında karşılıklı diyaloğun geliştirilmesi hususlarında üyesi bulunan ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla söz konusu platformların varlık ve faaliyetleri ehemmiyet taşımaktadır.

Bu kapsamda ulusal yayıncılık düzenleyici kurullarını bir araya getiren uluslararası iş birliği platformlarının ilk örneği 1995'de Malta'da gerçekleştirilen Avrupa Televizyon ve Film Forumu esnasında kurulan EPRA'dır. EPRA ilk platform olmanın yanı sıra günümüzde bünyesinde yer alan 46 ülkeden 56 yayıncılık düzenleyici kurulu ile halen en çok üyeye sahip olan platformdur.

EPRA'nın ardından 1997'de Fransız Görsel İşitsel Üst Kurulu (CSA) ile Katalonya Görsel İşitsel Konseyi'nin (CAC) öncülüğünde MNRA kurulmuştur. MNRA, Avrupa coğrafyasının dışına açılan ilk platform olarak göze çarpmaktadır.

EPRA ve MNRA'nın kuruluşunun ardından benzer nitelikteki platformlar giderek yaygınlık kazanmıştır. Afrika Düzenleyici İletişim Otoriteleri Ağı (ACRAN), Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (BRAF), Avrupa Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Düzenleyici Otoriteler Grubu (ERGA), İslam İş Birliği Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (IBRAF) ve İspanyolca ve Portekizce Konuşulan [Ibero] Amerika Görsel-İşitsel Düzenleyici Otoriteler Platformu (PRAI), bunların başlıcaları arasında yer almaktadır. Bu kapsamda araştırma boyunca bahsi geçen platformlardan RTÜK'ün üyesi bulunduğu EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF incelenmiş olup bu inceleme neticesinde değerli bilgilere ulaşılmıştır.

Üye ulusal yayıncılık düzenleyici otoritelerini bir araya getiren EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF, mutat toplantıları yoluyla görsel-işitsel medyaya ilişkin tartışmalara zemin oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla platformlar bünyesinde tüm üyelerin katıldığı düzenli toplantılar yapılmaktadır. Bu noktada EPRA bünyesinde yılda iki defa planlı toplantı düzenlenirken MNRA, BRAF ve IBRAF'ta ise yılda bir kez düzenli toplantı yapılmaktadır.

Bu bağlamda, bu çalışmanın hazırlandığı 2018 yılı Eylül ayına kadar olan sürede EPRA, bugüne kadar gerçekleştirilen 47 toplantı ile en çok toplantının

düzenlendiği platform olurken onu sırasıyla 19 toplantı ile MNRA, sekiz toplantı ile BRAF ve altı toplantı ile IBRAF takip etmektedir. Platformlar içerisinde yıllık toplantı, genel kurul toplantısı gibi farklı biçimde isimlendirilen bu düzenli toplantılar yoluyla temel amaçlara ulaşılmaktadır. Bununla beraber bu toplantılar dışında farklı sektörlerin farklı paydaşlarını bir araya getiren çeşitli toplantılar da tertip edilebilmektedir. Tüm bunlar, görsel-işitsel medyaya ilişkin önemli çıktıları beraberinde getirmesi bakımından kıymet taşımaktadır.

EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF'ın üye düzenleyici kurullarının temsil ettiği ülkelerin arasında ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklar vardır. Bu durumun çeşitli sonuçları bulunmaktadır. Örneğin IBRAF, üye yapısı itibariyle diğer düzenleyici kurullardan ayrışmaktadır. Bu noktada IBRAF diğer platformlardan farklı olarak görsel-işitsel medya yayıncılık düzenleyici kurullarının yanı sıra benzer yetkileri bulunan kamu kurumlarının da üyeliğine imkân tanımaktadır. Zira birçok İİT üyesi ülkede görsel-işitsel medya ortamını düzenleyen bağımsız düzenleyici kurul bulunmamaktadır.

Platformlara üye düzenleyici kurulların temsil ettiği ülkeler arasındaki farklılıkların bir başka yansıması ise bu platformlar bünyesinde ele alınan konuların belli oranda değişiklik göstermesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, EPRA bünyesinde yapılan çalışmalarda Avrupa Konseyi Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ve Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Hizmetler Direktifi'nde yer verilen hükümlere ve bunlar üzerinde yapılan değişikliklere ağırlıklı olarak yer verilmektedir. MNRA, artan mülteci sorunu çerçevesinde medyanın yerinin ve rolünün ne olduğu ve ne olması gerektiği sorularına öncelikli olarak cevap aramaktadır. BRAF, kapsamlı bir biçimde kriz dönemi yayıncılığı konusuna eğilmektedir. IBRAF ise çalışmalarında İslam karşıtlığı ile mücadele bağlamında görsel-işitsel medya alanında neler yapılabileceği hususunu yoğun bir biçimde gündemde tutmaktadır.

Görsel-işitsel medyayı ilgilendiren konu başlıkları oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Bunun bir yansıması olarak bugüne değin yapılan EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF toplantılarında, birçok farklı konu ele alınmıştır. Zaman zaman aynı konular farklı toplantılarda farklı yönleri ile ele alınarak belli konularda birikimli bir ilerleme kaydedilmiştir. Ele alınan konulara ilişkin çeşitli sunumlar ve ülke raporları ortaya konmuştur. Toplantılara ilişkin çeşitli sonuç belgeleri kamuoyu ile paylaşılmıştır. Belli konular hakkında üyeler arasında ortak bir irade beyanı olarak birtakım bildiriler üzerinde çalışılmış ve bunlar kabul edilmiştir. Özellikle bu bildiriler, yapılan çalışmaların en somut çıktıları içerisinde yer almaktadır.

Yayıncılık düzenleyici kurulların yapısı, çocukların korunması, seçim dönemi yayınları, reklamlar ve medya okuryazarlığı konuları, bahse konu dört platform incelendiğinde öne çıkan konular olarak göze çarpmaktadır. Ancak son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde, özellikle internetin ortaya çıkışı ve yaygınlaşması ile birlikte, yayıncılığın karşı karşıya kaldığı sınamalar ile yayıncılık alanında yaşanan değişim ve gelişim, platformlar bünyesinde yapılan tartışmaların en ön sıralarında yer bulmaya başlamıştır. Dolayısıyla platformların yayıncılık alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak ele aldıkları konularda farklılaşmaya gittikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda sektörel gelişmeleri yakından izleyen platformlar sektörün ihtiyaçlarına cevap vermek adına yol gösterici bir yaklaşım sergilemektedir.

EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF, çok taraflı uluslararası iş birliği platformlarıdır. Buna mukabil tüm benzer yapılarda olduğu gibi üyeleri arasında yüz yüze iletişime olanak tanıyarak yakın ikili ilişkiler kurulmasını da temin edebilmektedir. Üyeler zaman zaman platformlar bünyesinde bir araya gelinmesini fırsat bilerek aralarında iş birliği protokolleri imzalamakta; karşılıklı ziyaretler yapılmasını kararlaştırmakta; birlikte ortak çalışmalar yapılması konusunda görüşmeler yürütmektedir. Bunların yanı sıra özellikle görsel-işitsel medyaya ilişkin olarak karşılıklı sorunları birbirlerine aktarmaktadırlar. Bu noktada özellikle sınır aşan yayınlardan kaynaklı sorunların yüz yüze görüşülmesi hususu öne çıkmaktadır.

Dolayısıyla platformlar, ulusal düzenleyici kurullar için çok taraflı ilişkiler boyutunun yanında, ikili ilişkiler boyutunda da faydalı olmaktadır.

RTÜK, görsel-işitsel medya alanında gerçekleştirilen uluslararası iş birliğinin etkin aktörlerinden biridir. Bunun bir yansıması olarak RTÜK, görsel-işitsel medya alanında kurulan pek çok uluslararası iş birliği platformunun üyesi olmuş ya da kurulmasında baş aktör olarak rol almıştır. Bu çerçevede Üst Kurul sırasıyla 1996'da EPRA ve 2000 yılında MNRA üyesi olmuştur. Söz konusu platformlar içerisinde yapılan çalışmalara aktif bir biçimde katılmış ve katkı sunmuştur. Bunun yanı sıra söz konusu platformlar bünyesindeki çalışmalardan çeşitli deneyimler edinmiştir. Müteakip süreçte ise bu deneyimlerin de yardımıyla KEİ ve İİT bünyesinde EPRA ve MNRA benzeri uluslararası iş birliği platformlarının oluşturulması yönünde inisiyatif geliştirmiştir.

Bu kapsamda RTÜK, sırasıyla 2008 yılında KEİ bünyesinde BRAF ve 2011 yılında İİT bünyesinde IBRAF'ın kurulmasına öncülük etmiştir. RTÜK, bu bağlamda ortaya koyduğu çalışmalar sonucunda, Karadeniz bölgesi ülkeleri ile İİT üyesi ülkelerin düzenleyici kurulları arasında sürekli iletişim kurulması, bilgi, görüş ve tecrübe alışverişi gerçekleştirilmesine olanak sağlamıştır. Bu durum, Türkiye'nin yürütmekte olduğu çok yönlü dış ilişkiler açısından da oldukça faydalı görünmektedir. Ayrıca RTÜK, platformlar içerisinde zaman zaman Başkanlık görevi yürütmüş ve çeşitli toplantılara ev sahipliği yapmıştır. Kısaca RTÜK, EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF içerisinde ortaya koyduğu etkin rol ile aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası alanda görünürlüğünün artmasına da katkı sağlamıştır.

Türkiye, coğrafi konumu itibariyle Doğu ve Batı dünyası arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Kültürler arasında geçiş noktası olarak göze çarpmakta ve farklı bir görünüm arz etmektedir. Ayrıca coğrafi ve kültürel öğelerin yanı sıra sahip olduğu tarihsel miras nedeniyle Asya, Avrupa ve Afrika'nın içerisinde olduğu geniş bir

coğrafya ile yoğun bir etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Bunun bir neticesi olarak farklı ülkelerin deneyimleri ve uygulamalarını görme imkânına erişmektedir. Bu durum pek çok alanda Türkiye'ye avantajlar sağlamakta ve sorumluluklar yüklemektedir. Görsel-işitsel medya da bu alanlardan birini teşkil etmektedir. RTÜK bu bağlamda EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF gibi farklı coğrafyalar ve kültürel miraslara sahip, birbirinden belli oranlarda ayrışan yapıların her birinin üyesi olabilmiştir.

RTÜK, Türkiye'nin Karadeniz coğrafyası ve İslam dünyasındaki güçlü pozisyonunun da yardımıyla görsel-işitsel medya alanında faaliyet yürüten BRAF ve IBRAF'ın kurulması süreçlerine öncülük edebilmiştir. Bununla birlikte RTÜK, sahip oldukları farklılıklar nedeniyle görsel-işitsel medya alanında farklı yaklaşımların ortaya konabildiği EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesindeki deneyim ve uygulamaları almakta olduğundan önemli bir bilgi ve tecrübe birikimine de sahip olmuştur. Tüm bunlar neticesinde RTÜK, farklı platformlardan edindiği bilgi ve tecrübe birikimini çeşitli vesileler ile bir platformdan bir diğerine aktarmak suretiyle platformlar arasında etkileşim sağlanmasına olanak tanımaktadır. Böylece platformlar bünyesinde yürütülen çalışmalara derinlik ve zenginlik kazandırılmaktadır.

Türkiye, uzun yıllardır terörle mücadele eden bir ülke konumundadır. Bu kapsamda FETÖ/PDY ve PKK, yurtdışında önemli bir güce sahip olmanın yanı sıra, uhdelerindeki ya da bulundukları ülkelerde faaliyet gösteren yayın kuruluşları aracılığıyla yurtdışından Türkiye'ye yönelik olarak yayınlar gerçekleştirebilmektedir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin yayıncılık düzenleyici kurulu olan RTÜK, üyesi olduğu uluslararası iş birliği platformlarından bu tür yayınlar ile mücadele amacıyla istifade etmektedir. Söz konusu örgütlere yönelik olarak kamuoyu oluşturmak maksadıyla çeşitli materyaller hazırlayarak dağıtılmakta, sunumlar yapılmakta ve yüz yüze iletişim olanağından faydalanarak ikili görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında RTÜK'ün terörle mücadele bağlamında önemli bir görevi ifa ettiği değerlendirilmektedir.

Ülkemizin içinde bulunduğu coğrafi konum, sahip olduğu farklı kültür dokularının yarattığı zenginlik, Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan bu yana daima bir şans olarak görülmüş; bu mozaik dokunun varlığı ülkenin bekası için de temel taşı olagelmiştir. Zaman zaman ülkemizin içinden ya da yurt dışından birlik ve bütünlüğümüze dönük olarak kalkışılan hareketler, yine ülke insanımızın sağduyusu ile aşılmıştır ve bilinmelidir ki, bu sağduyu bizim en güçlü hazinemizdir.

Ulusal sınırlar içerisinde yaptığı çalışmaların yanı sıra, uluslararası alanda da ülkemizi başarı ile temsil etmekte olan RTÜK, görsel-işitsel yayıncılık alanında üye olduğu ve kurulmasına öncülük ettiği kuruluşlar aracılığı ile bu birlik ve bütünlüğe katkıda bulunmaya devam edecektir. Kıta birliği, bölge birliği ya da din birliği ile oluşturulan tüm platformlarda yer alabilmiş olması, RTÜK'ün başarılı bir çalışma sergilemesinin göstergesi olmanın yanı sıra, Türkiye Cumhuriyeti'nin barışçıl politikalarının da bir sonucudur.

4.2. Öneriler

Bölümün başında da belirtildiği gibi öneriler gerek bu alanda çalışan RTÜK ve gerekse alana dönük araştırma yapmak isteyenler için iki bölümde incelenmiştir.

4.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler

Bu bölümde EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesinde yapılan çalışmalar neticesinde ortaya konan her türlü dokümandan (rapor, sonuç belgesi, resmi yazışma, deklarasyon vb.) derlenen bilgiler ve bu araştırma boyunca ortaya konan bulgulardan yola çıkılarak RTÜK ve çalışma alanına giren platformlara ilişkin şu önerilerde bulunulmaktadır:

- Platformlar bünyesinde yapılan toplantılarda ele alınan konulara ilişkin daha somut çıktılar ortaya konmalıdır.
- Platformlar bünyesinde yapılan toplantılarda alınan tavsiye kararlarının etkinliğini artırmak ve doğurduğu etkileri tespit ve takip etmek amacıyla izleme komiteleri kurulmalıdır.

- Platformlar bünyesinde yapılan çalışmalar neticesinde ortaya konulan dokümanların içeriği zenginleştirilmeli ve uygun biçime sokularak daha yoğun bir biçimde kamuoyu ile paylaşılmalıdır.
- Platformların mutat toplantıları dışında diğer paydaşların da katılabileceği toplantı, konferans vb. etkinliklerinin sayısı artırılmalıdır.
- Platformların çalışmalarında ele alınan konulara ilişkin sektörde yer alan paydaşlardan daha fazla istifade edilmesi yoluna gidilmelidir.
- IBRAF, Avrupa Birliği Görsel-İşitsel Hizmetler Direktifi (AVMSD) benzeri bir ortak düzenleme üzerinde çalışarak İİT'nin değerlendirmesine sunmalıdır. Medya sektörünün geliştirilmesi amacıyla İİT ülkelerinin yayın hizmetlerinin karşılıklı dolaşımına izin veren uluslararası düzenlemelere gidilmesi suretiyle alan, gelişmiş ülkelerin pazarı olmaktan çıkartılıp kendi içerik sağlayıcılarının gelişimine katkı sağlanmalıdır.
- Yine AVMSD'de Avrupa kültürünü desteklemek amacıyla konulan Avrupa eserlerinin desteklenmesine ilişkin hükümlerin benzerlerine yer verilmesi suretiyle görsel-işitsel medya yayınlarında İslam kültürünü yansıtan programlara belli oranda yer verilmesi konusunda kota getirilmelidir.
- İİT üyesi ülkeler arasında sınır aşan yayınlar kaynaklı problemler bulunmakta; birçok ülke komşu ülkelerden kendisine dönük zararlı içerikli yayın yapıldığından şikâyet etmektedir. Bu noktada IBRAF, Avrupa Konseyi Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi benzeri bir düzenleme konusunda çalışma yaparak İİT'nin dikkatine sunmalıdır.
- IBRAF, İslam karşıtlığı ile mücadele konusuna öncelikli çalışma konuları arasında yer vermeyi sürdürmeli ve bu konuda uluslararası kamuoyunu etkilemek amacıyla daha kapsamlı çalışmalara girişmelidir. Bu çerçevede uluslararası arenada görsel-işitsel medya alanında faaliyet yürüten tüm aktörlerin ve yayıncılık alanındaki paydaşların katıldığı çalışmalara yönelmelidir.
- RTÜK, gerek uluslararası platformlar gerekse de ikili ilişkiler yoluyla birçok faaliyet yürütmektedir. Bu faaliyetler neticesinde önemli bilgi ve tecrübeler edinilmiş olmakla birlikte bunların kamuoyu ve ilgili kurumlarla paylaşılması konusunda eksiklikler bulunmaktadır. Edinilen tecrübe ve bilgi konusunda alana

aktarımın daha yoğun gerçekleştirilebilmesi için etkin bir kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler faaliyetinin yürütülmesi gerekmektedir.

- RTÜK'ün başta Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi bünyesinde takip ettiği içeriğe ilişkin değişiklikleri ülkemize aktarırken milli ve manevi değerleri gözetmek suretiyle raporlaştırması ve değişiklik önerilerini bu şekilde sunması gerekmektedir.
- Türkiye'ye yönelik terör iltisaklı yayınlar konusunda platformlar bugüne kadar olduğundan daha etkili biçimde kullanılmalıdır.
- RTÜK, kuruluşuna öncülük ettiği BRAF ve IBRAF benzeri bir platformun Türk dünyası için de oluşturulmasına öncülük etmelidir.
- RTÜK, bu platformlar yoluyla özellikle internet yayıncılığı konusu başta olmak üzere sektörde ortaya çıkan sınamalara ilişkin hususları yakından izlemeli ve bu konuda dünyadaki gelişmeleri de gözeterek düzenlemeler yapılması hususunda önleyici bir yaklaşım sergilemelidir.
- RTÜK, yeni uygulama ve düzenlemeleri hayata geçirirken platformlar bünyesinde ortaya konan çıktıları daha yoğun bir biçimde göz önünde bulundurmalıdır.

4. 2. 2. Araştırmacılar İçin Öneriler

Bu bölümde, bu araştırmadan elde edilen ve alanyazından toplanan bilgilerden yola çıkılarak gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik öneriler sunulmaktadır.

- EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF dışında görsel-işitsel medya alanında yer alan diğer iş birliği platformları bu çalışmada olduğu gibi ele alınmalıdır.
- Görsel-işitsel medya alanında çok taraflı ilişkilerin bir diğer tarafında yer alan Avrupa Konseyi (Medya ve Bilgi Toplumu Yürütme Komitesi, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Daimi Komitesi) ve Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) gibi ulusal düzenleyici otoritelerin devletleri temsilen yer aldıkları iş birliği zeminleri ve bunların faaliyetleri araştırılmalıdır.
- Platform çalışmalarının devletlerin uluslararası ilişkileri bağlamında oturduğu yer ve taşıdığı değerin ne olduğu somut biçimde ortaya koyulmalıdır.

- Toplantılarda yapılan tartışmaların üye ülkelerin ulusal düzenleyici kurullarının çalışmalarının iyileştirilmesi noktasındaki etkisi incelenmelidir.
- Toplantılar yoluyla üye ulusal düzenleyici kurulların karşılıklı ilişkilerinde hangi boyutta ilerleme kaydedildiğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla üyeler arasında yapılan ikili iş birliği protokolleri, karşılıklı ziyaretler, çözüme kavuşturulan konular ve diğer ortak çalışmaları ortaya koyan araştırmalar yapılmalıdır.
- Platformlar bünyesinde yürütülen çalışmaların yayıncılık alanında ortaya çıkan değişimleri ne ölçüde öngörebildiği ve hangi oranda yol gösterici olabildiği değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

02.05.1997 tarih ve A. 01.1.RTÜ.0.04.0.97./063 sayılı RTÜK yazısı

1 Kasım 2014 tarih ve IBRAF/Info.2014.09/02 mektup

1. EPRA Toplantı Raporu

1.12.1995 tarihli RTÜK mektubu

11. EPRA Toplantı Raporu

12.03.2012 tarihli BSEC-BRAF-Fransa ITC Semineri RTÜK Faaliyet Raporu

13. EPRA Toplantı Raporları

13.5.1996 tarihli RTÜK Yurtdışı Faaliyet Raporu

16. EPRA Toplantı Raporu

17. EPRA Toplantı Raporu

17.01.1996 tarih ve A 01.1 RTÜ 0.04 01 /50 Sayılı Resmi Yazı Eki "Avrupa Medya Enstitüsü ve Avrupa Düzenleyici Kuruluşlar Platformu (EPRA)"

17.01.1996 tarih ve A 01.1 RTÜ 0.04 01 /50 Sayılı Resmi Yazı Eki

18 Ağustos 2016 tarihli BRAF Daimi Sekretaryası Mektubu

19. EPRA Toplantı Raporu

2. EPRA Toplantı Raporu

21. EPRA Toplantı Raporu

22. EPRA Toplantı Raporu

23. EPRA Toplantı Raporu

23.03.2017 tarihli RTÜK Uluslararası İlişkiler Dairesi Bilgi Notu

23.06.2005 tarih 2005/31 ve sayılı RTÜK Kararı

26. EPRA Toplantı Raporu

27. EPRA Toplantı Raporu

3. EPRA Toplantı Raporu

31. EPRA Toplantı Raporu

33. EPRA Toplantı Raporu

34. EPRA Toplantı Raporu

35. EPRA Toplantı Raporu

37 EPRA RTÜK Faaliyet Raporu

38. EPRA Toplantı Raporu

39. EPRA Toplantı Raporu

4. EPRA Toplantı Raporu

41. EPRA Toplantı Raporu

43. EPRA Toplantı Raporu

45. EPRA Toplantı RTÜK Yurtdışı Faaliyet Raporu

46. EPRA Toplantı Raporu

6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun

7. EPRA Toplantısı Raporu

A.001.RTÜ.0.01.07.2007/1370004645 sayılı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi Yazısı

A.001.RTÜ.0.01.07.2007/2050007161 sayılı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi Yazısı

A.001.RTÜ.0.01.07-731.03/025 sayılı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi Yazısı

A.001.RTÜ.0.01.07-731.03/025 sayılı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi Yazısı

A.001.RTÜ.0.04.01.99/308 sayılı Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi Yazısı

A.01.1.RTÜ.0.01.07.00-730.03/3460 Sayılı 15.04.2010 tarihli RTÜK yazısı eki (Yurtdışı Faaliyet Raporu)

A.01.1.RTÜ.0.01.07.00-730.08.01/547 Sayılı 26.10.2010 tarihli RTÜK yazısı eki (Yurtdışı Faaliyet Raporu)

Adıgüzel, M. (2013) Ekonomik Küreselleşmenin Türkiye Ekonomisine Etkileri, (s.1): Akademik Bakış Dergisi (35. Sayı)

Ali İhsan Irmak, Türk Kamu Yönetiminde İdari Kurulların Yeri Uzmanlık Tezi Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (s.31)

Arı, T. (2008) Uluslararası İlişkiler Teorileri (Çatışma, Hegemonya, İşbirliği) Bursa: Marmara Kitap

Avşar, Z. Ve Demir, V. (2005) Düzenleme ve Uygulamalarla Medyada Denetim. Ankara: Piramit Yayıncılık (s.71)

Aydın, N. (2008) İnsan Hakları Demokrasi ve Medya. İstanbul: Kum Saati Yayınları

Aziz, A. (2006) Televizyon ver Radyo Yayıncılığı (Giriş) Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları

B.06.0.ÇEGY.0.0-763.44.2007/243536 sayılı Dışişleri Bakanlığı Resmi Yazısı

BRAF 1. Yıllık Toplantı Raporu

BRAF 2. Yıllık Toplantı Raporu

BRAF 2013/9 Kiev Çocukların Korunması Üzerine Ortak Bildirisi

BRAF 3. Yıllık Toplantı Raporu

BRAF 3. Yıllık Toplantısı RTÜK Yurtdışı Faaliyet Raporu

BRAF 4. Yıllık Toplantı Raporu

BRAF 5. Yıllık Toplantı Raporu

BRAF 6. Yıllık Toplantı Raporu

BRAF 7. Yıllık Toplantı Raporu

BRAF 8. Yıllık Toplantı Raporu

BRAF Istanbul Joint Decleration 2008

BRAF Proje Önerisi, Kiev - 04-05 Aralık 2007

BRAF Tüzüğü

Bruce Russet, Liberalim

Çetinok, N. (2007) Radyo Bilgisi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları

Çıtak, E. (2014) "Uluslararası İlişkilerde Gerçeklik" (Ed.Şahin, M. ve Şen, O.) Uluslararası İlişkiler Teorileri Temel Kavramlar İstanbul: Kripto Basım

Dunne, T. (2016) İngiliz Okulu (Ed. Tim Dunne, Mılja Kurki ve Steve Smıth) (Çev.: Özge Kelekçi) Kitap Bölümü Sakarya: Mega Basım Yayın

EPRA Kuruluş Tüzüğü

EPRA Tüzüğü

Erdoğan, İ. ve Korkmaz, A. (2002) Öteki Kuram. Ankara: Erk Yayıncılık

Gönlübol, M. (2014)Uluslararası Politika. Ankara: Siyasal Kitabevi

Gözen, R. (2014) İdealizm (Uluslararası İlişkiler Teorileri). İstanbul: İletişim Yayınları

Hasgüler, M. ve Uludağ, M. (2007) Uluslararası Örgütler, Tarihçe, Organlar, Belgeler, Politikalar. İstanbul: Alfa Basım

IBRAF 1. Toplantı Raporu

IBRAF 2. Yıllık Toplantı Raporu

IBRAF 3. Yıllık Toplantı Raporu

IBRAF 4. Yıllık Toplantı Raporu

IBRAF 5. Yıllık Toplantı Raporu

IBRAF 6. Yıllık Toplantı Raporu

IBRAF Tüzüğü

Işık, M. (2002) Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri. Konya: Eğitim Kitabevi

İİT 40. Dışişleri Bakanları Konferansı 1/40-INF Nolu Karar

İİT Enformasyon Bakanları Konferansı (ICIM) 11/9-INF Nolu Karar

Sterling, J. (2016) Neoliberalizm (Ed. Tim Dunne, Mılja Kurki ve Steve Smıth) (Çev.: Özge Kelekçi) Kitap Bölümü Sakarya: Mega Basım Yayın

Kapucu, N. ve Kösecik, M. (2003) "Ülkeler Arasında Yönetsel Reform Transferi" (Derleyen: M. Akif Çukurçayır) Yeni Kamu Yönetimi Örneği Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim, Ekonomi Konya: Çizgi Kitabevi

Kaya, A. (2004) Türkiye'de Bağımsız Düzenleyici Kurumlar ve Özellikleri. Konya: Eğitim Kitabevi

KEİ Sekretarya Toplantı Raporu

MNRA 1. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 10. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 11. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 12. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 13. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 14. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 17 Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 18. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 18. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 19. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 3. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 3. Teknik Komisyon Toplantı Raporu

MNRA 4. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 5. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 8. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA 9. Genel Kurul Toplantı Raporu

MNRA Bilgi Notu

MNRA Declaration related to Reality Shows

MNRA Tüzüğü

Öngören, G. (2006) Ortadoğu Ülkelerinde Radyo ve Televizyonun Gelişimi. İstanbul: Der Yayınları

Pazarcı, H. (2011) Uluslararası Hukuk Ankara: Turhan Kitabevi

RTÜK 18.01.2007/05 tarih sayılı toplantı kararı

RTÜK 2016 Yılı Faaliyet Raporu

RTÜK Bilgi Notu

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, RG: 14.11.1983, 18221.

Uğurlu, F. ve Öztürk, Ş. (2016) Türkiye'de Televizyon Haberciliği, Özel Televizyon Kanallarının Getirdikleri Konya: Tablet Kitabevi

Yalçın, F. (2011) RTÜK Kararları Çerçevesinde Televizyon Yayınlarında Şiddet. RTÜK Uzmanlık Tezi

Yaylagül, L. (2014) Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar Ankara: Dipnot Yayınları

Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yüksel, M. (2001) Küreselleşme Ulusal Hukuk ve Türkiye. Ankara: Siyasal Kitabevi

Elektronik Kaynaklar

http://ab.gtb.gov.tr/uluslararasi-orgutler/islam-isbirligi-teskilati (19.07.2018)

http://ab.gtb.gov.tr/uluslararasi-orgutler/islam-isbirligi-teskilati (21.07.2018)

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Radyo%20Televizyon%20Tarihi.pdf (05.03.2018)

http://ww1.oic-oci.org/english/conf/comiac/9th/OIC-COMIAC_9-2010SOM-REP-FINAL.pdf (22.07.2018)

http://www.hurriyet.com.tr/rtuk-pkk-yanlisi-uc-kanalin-kapatilmasi-icin-devreye-girdi-40384285 (25.05.2018)

http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa (22.07.2018)

http://www.mfa.gov.tr/karadeniz-ekonomik-isbirligi-orgutu-_kei_.tr.mfa (13.06.2018)

http://www.mfa.gov.tr/karadeniz-ekonomik-isbirligi-orgutu-_kei_.tr.mfa (13.06.2018)

http://www.milliyet.com.tr/turkiye-televizyon-izlemede-dunya-teknoloji-haber-2426319/ (27.03.2018)

http://www.rirm.org/en/documents-en/ (09.06.2018)

http://www.rirm.org/en/list-of-the-member-authorities/ (09.06.2018)

http://www.rirm.org/en/list-of-the-member-authorities/ (09.06.2018)

https://www.braf.info/menu_goster.php?id=17 (29.09.2018)

https://www.braf.info/menu_goster.php?id=6 (19.09.2018)

https://www.braf.info/menu_goster.php?id=9 (19.06.2018)

https://www.dernekler.gov.tr/media/.../YurtdisindakiUluslararasiTesekkullere-.xls (03.04.2018)

https://www.epra.org/articles/general-information-on-epra (25.05.2018)

https://www.epra.org/articles/general-information-on-epra (28.05.2018)

https://www.epra.org/articles/general-information-on-epra (28.05.2018)

https://www.epra.org/articles/permanent-observers (29.05.2018)

https://www.epra.org/articles/permanent-observers#Commission (30.05.2018)

https://www.epra.org/meetings (29.05.2018)

https://www.epra.org/meetings/malta-1995-1st-epra-meeting-28-april-1995 (27.05.2018)

https://www.epra.org/organisations (15.04.2018)

https://www.epra.org/organisations (29.05.2018)

https://www.oic-ibraf.org/hakkinda.php (29.07.2018)

https://www.oic-ibraf.org/index.php (02.08.2018)

https://www.oic-ibraf.org/index.php (30.07.2018)

https://www.oic-ibraf.org/index.php (30.07.2018)

https://www.oic-ibraf.org/uyeler.php (15.04.2018)

https://www.oic-ibraf.org/uyeler.php (30.07.2018)

https://www.oic-oci.org/docdown/?docID=544&refID=51 (29.07.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5105/4006/uluslararasi-iliskiler-dairesi-baskanligi.html (25.05.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5106/4007/insan-kaynaklari-ve-egitim-dairesi-baskanligi.html (05.05.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5108/4009/bilgi-teknolojileri-daire-baskanligi.html (04.05.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5109/4010/idari-ve-mali-isler-dairesi-baskanligi.html (30.04.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5110/4011/strateji-gelistirme-dairesi-baskanligi.html (09.05.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/birim/daire-tanitim/5173/5105/kamuoyu-yayin-arastirmalari-ve-olcme-dairesi-baskanligi-tanitim-yazisi.html (30.04.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/birim/gorev-yetki-ve-sorumluluklar/4990/3948/izin-ve-tahsisler-dairesi-gorev-yetki-ve-sorumluluklari.html (20.04.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/birim/gorev-yetki-ve-sorumluluklari/4981/3941/gorev-yetki-ve-sorumluluklar.html (03.05.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/haberler/3787/158/6112-sayili-radyo-ve-televizyonlarin-kurulus-ve-yayin-hizmetleri-hakkinda-kanun-yururluge-girdi.html (10.04.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/haberler/3787/5501/beninde-uluslararasi-ibraf-toplantisi.html (30.04.2018)

https://www.rtuk.gov.tr/rtuk-kamuoyu-arastirmalari-3890 (30.04.2018)

https://www.seslisozluk.net/i%C5%9F-birli%C4%9Fi-nedir-ne-demek/ (28.03.2018)

https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc077/kanuntbmmc077/kanuntbmmc07703984.pdf (08.04.2018)

ÖZGEÇMİŞ

Yusuf Baltacı 1988 yılında Trabzon'da doğdu. 2006 yılında Dr. Kemal Naci Ekşi Lisesi'nden, 2011 yılında Adnan Menderes Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu. 2011 yılında askerlik görevini yerine getirdikten sonra Turkish Cargo şirketinde (Türk Hava Yolları) işe başladı. 2014 senesinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Aile Yardımları Dairesinde mültecilere ilişkin sosyal yardımlardan sorumlu Uzman Yardımcısı olarak çalışmaya başladı. 2015 yılından bu yana Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nda Üst Kurul Uzman Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

ÖZET

"Görsel-İşitsel Medya Alanında Uluslararası İş Birliği ve RTÜK" isimli bu çalışmaya görsel-işitsel medya alanında faaliyette bulunan, RTÜK'ün üyesi olduğu ve kurulmasına öncülük ettiği uluslararası işbirliği platformlarından Avrupa Düzenleyici Kuruluşlar Platformu (EPRA), Akdeniz Düzenleyici Otoriteler Ağı (MNRA), Karadeniz Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (BRAF) ve İslam İşbirliği Teşkilatı Yayıncılık Düzenleyici Otoriteleri Forumu (IBRAF) konu edilmektedir. Söz konusu platformların tarihçeleri, teşkilat yapıları, faaliyetleri ve faaliyetlerin önemi açıklanmaktadır. Bu kapsamda, RTÜK'ün EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesindeki çalışmalardaki yeri ve katkıları ortaya konulmaktadır.

Bu amaçla çalışmada ilk olarak görsel-işitsel medya, uluslararası işbirliği, uluslararası örgütler ve görsel-işitsel medyada uluslararası işbirliği konularına ilişkin literatür taraması gerçekleştirilmiş ve müteakiben RTÜK'ün kuruluş ve tarihçesi, yapısı, görev ve yetkileri ve başlıca faaliyetlerine değinilmiş; böylece bu çalışmanın kuramsal çerçevesi çizilmiştir. Daha sonra ise nitel veri toplama yöntemini kullanmak suretiyle bahse konu platformlara ilişkin dokümanlardan yararlanılmış ve çalışmada gözetilen amaçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışma neticesinde EPRA, MNRA, BRAF ve IBRAF bünyesinde yıllık toplantı, genel kurul toplantısı gibi değişik adlandırmalarla gerçekleştirilen düzenli toplantılar neticesinde karşılıklı tecrübe aktarımına, sektörel değişimlerin ve yeniliklerin tanıtımına olanak sağlandığı görülmüştür. Platformların üyesi olduğu ulusal yayıncılık düzenleyici otoriteleri arasında karşılıklı diyaloğun geliştirilmesine, ortak çalışmalar yürütülmesine, anlaşmazlıkların aşılmasına ve çeşitli tavsiye kararları ile ulusal uygulamaların reforme edilmesine katkılar sunulduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda RTÜK'ün ilgili platformlar içerisinde gerçekleştirdiği çalışmalar da ele alınmış olup Üst Kurul'un bu iş birliği faaliyetlerinde oldukça etkin bir aktör olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yayıncılık, Yayıncılık Düzenleyici Otoriteler, RTÜK, Uluslararası İlişkiler, Görsel-İşitsel Medya

ABSTRACT

The international cooperation platforms acting in the area of audio-visual media, which the Radio and Television Supreme Council (RTUK) is also the member of and undertook a pioneering role whilst they were established such as the European Regulatory Authorities Platform (EPRA), the Mediterranean Regulatory Authorities Network (MNRA), the Black-sea Broadcasting Regulatory Authorities Platform (BRAF) and OIC -Organization of Islamic Cooperation-Broadcasting Regulatory Authorities Platform (IBRAF) have all been the main subject of this study entitled as "International Cooperation in the Audio-visual Media Landscape and RTUK". In this study, the historical backgrounds, organisational structures, their activities and the importance of such activities are explained. In this framework, this study puts forward the roles and contributions of RTUK in the activities of EPRA, MNRA, BRAF and I-BRAF.

For this purpose, scanning the literature in relation firstly to the issues such as audio-visual media, international cooperation, international organisations and cooperation in the audio-visual media has been realised and following it, a brief information about the RTUK's establishment and historical background, its structure, duties and powers and principal activities. By this way, the theoretical framework of this study has been drawn out. Later on, through employing the method of qualitative data collection, the documents related to the aforesaid platforms were made used of and the objectives aimed in the study have been tried to be accessed.

As a result of this study, it has been observed that EPRA, MNRA, BRAF and IBRAF provided in their bodies a possibility for a reciprocal transfer of experiences, exchange of information on sectoral changes and innovations among their members by means of their annual meetings and plenary sessions. It has been fully acknowledged that these platforms offered contributions to the development of mutual dialogues among the national broadcasting regulatory authorities, implementation of common studies, and solution of disputes and reformation of national exercises by means of various recommendations. In this context, taking

into consideration that the studies realised by RTUK within these platforms, it has been identified that RTUK is a very active actor in these cooperation activities.

Key Words: Broadcasting, Broadcasting Regulatory Authorities, RTÜK, International Relations, Audio-Visual Media.